

УДК 94 (477.83/.86): 27:2-559"1843/1896"Юліан Пелеш

ЄПИСКОП ЮЛІАН ПЕЛЕШ (1843 – 1896 рр.) В РЕЛІГІЙНО-ЦЕРКОВНОМУ І ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ: НАРИС ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОЇ ВИСТАВКИ

Руслан ДЕЛЯТИНСЬКИЙ

Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра соціально-гуманітарних наук, вул. Гарбарська, 22, 76019, Івано-Франківськ, Україна,

e-mail: r.deliatynskyi@ukr.net

Олег ЄГРЕШІЙ

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кафедра історії України і методики викладання історії,

вул. Шевченка 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна,

e-mail: ludyna@ukr.net

У статті на матеріалах пересувної виставки «Єпископ Юліан Пелеш в релігійно-церковному і громадському житті України (1843–1896 рр.)», що сформована на основі значного спектру архівних джерел, мемуарів, матеріалів періодики, статистичних збірників, публіцистичних видань та наукових досліджень істориків, проведено реконструкцію біографії владика.

Вперше проведено періодизацію життя і діяльності Ю. Пелеша, виокремлено ранній «формаційний» (1843-1870), перший львівський (1870-1872), перший перемишльський (1872-1874), віденський (1874-1883), другий львівський (1883-1885), станиславівський (1885-1891) та другий перемишльський (1891-1896) періоди. Автори підкреслюють вплив родини на вибір душпастирського служіння, показують формування його світогляду як науковця-богослова і священика під час навчання у Перемишлі, Львові та Відні, відзначають консервативні, народовські погляди Ю. Пелеша. Показано його активну діяльність як пароха церкви св. Варвари та ректора генеральної духовної семінарії у Відні, його зв'язки із династією Габсбургів. Детально проаналізовано наукову богословську спадщину Ю. Пелеша, зокрема фундаментальні «Пастирське богослов'я» та «Історію Унії Руської Церкви з Римом». Висвітлено архипастирську та суспільну діяльність як єпископа в Станиславові та Перемишлі, зокрема з'ясовано роль Ю. Пелеша у становленні організаційної структури Станиславівської єпархії, активну участь у підготовці, перебігу нарад і прийнятті рішень Львівського собору 1891 р, розглянуто діяльність єпископа в Перемишлі.

Ключові слова: Греко-Католицька Церква, доктор богослов'я, Львівський собор 1891 р., Станиславівський єпископ, Перемишльський єпископ, парох церкви св. Варвари, ректор духовної семінарії, префект студій, професор богослов'я.

In the article on the materials of the traveling exhibition "Bishop Julian Pelesh in the Religious-Church and Public Life of Ukraine (1843-1896)", which was formed on the basis of a large range of archival sources, memoirs, periodicals, statistical collections, journalistic publications and scientific studies, the biography of the bishop was reconstructed.

The periodization of the life and activity of Yu. Pelesh was carried out for the first time, the early "formational" (1843 1870), the first Lviv (1870 1872), the first Peremyshl (1872 1874), the Viennese (1874 1883), the second Lviv (1883 1885), and the Stanislaviv (1885) were distinguished. 1891) and the second Przemysl (1891 1896) periods. The authors emphasize the influence of the family on the choice of pastoral ministry, show the formation of his outlook as a scholar-theologian and priest during his studies in Przemysl, Lviv and Vienna, and note the conservative, popular views of Yu. Pelesh. His active activity as a parish priest of the church of St. The barbarians and the rector of the General Theological Seminary in Vienna, his connection with the Habsburg dynasty. The scientific theological heritage of Y. Pelesh is analyzed in detail, including the fundamental "Pastoral Theology" and "History of the Union of the Russian Church with Rome." The pastoral and social activities as a bishop in Stanislavov and Przemysl are highlighted, in particular the role of Yu. Pelesh in establishing the organizational structure of the Stanislavsky diocese, the active participation in the preparation, the course of meetings and the decision-making of the Lviv Cathedral in 1891, and the activities of the Peremyshlya.

Keywords: *Greek Catholic Church, Doctor of Theology, Lviv Cathedral, 1891, Bishop of Stanislaviv, Bishop of Przemysl, parish priest of the Church of St. Barbara, rector of the seminary, prefect of studies, professor of theology.*

Актуальність проблеми. Відзначення ювілею 175-ліття з дня народження Юліана Пелеша спонукало колектив Інституту історії Церкви Івано-Франківського богословського університету імені святого Івана Золотоустого УГКЦ (ІЩ ІФБУ; з 10 травня 2018 р. – Івано-Франківської академії Івана Золотоустого) спільно з науковцями Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника підготувати науково-популярну виставку під гаслом «**Єпископ Юліан Пелеш в релігійно-церковному і громадському житті України**». Це, в свою чергу, актуалізувало потребу біографічного дослідження життя та діяльності єпископа Юліана Пелеша. Звичайно, постать владики уже привертала увагу як сучасників, так і пізніших дослідників. Серед них слід згадати праці його сучасника та біографа о. Северина Матковського¹, діаспорних істориків Церкви о. Іринія Назарко ЧССВ², о. Івана Хоми³, сучасних вітчизняних істориків Богдана Крив'яка⁴, Ігоря Чорновола⁵, о. Петра Кам'янського⁶.

¹ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський // Три Синодальні Архієреї: Спомини з життя і діяльності Преосвящених о. Юліана Куїловського, дра Юліана Пелеша і дра Сильвестра Сембратовича. Списав о. Северин Матковський, гр.-кат. парох Боссир. – Львів: Накладом о. Александра Стефановича, 1932. – С. 31-45.

² Назарко І. о. Єпископ Ю. Пелеш – історик Церкви // Український історик. – 1981. – № 1-4. – С. 118-127.

³ Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом» (1878-1880) // Науковий збірник УВУ на пошану Володимира Янева. – Мюнхен, 1983. – С. 864-873.

⁴ Крив'як Б. Владика Юліан Пелеш – історик Церкви і перший єпископ Станиславівський // Історія релігій в Україні: Матеріали IX Міжнародної конференції 11-13 травня 1999 року. – Львів, 1999. – Кн. 1 (А – М) – С. 183-186.

⁵ Чорновол І. П. Пелеш Юліан // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій та ін.; Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2011. – Т. 8: Па – Прик. – С. 109.

Метою статті є реконструкція біографії єпископа Юліана Пелеша за матеріалами виставки. **Об'єктом дослідження** виступає постать владики на тлі суспільно-політичних процесів у Галичині, а **предметом** – формування та еволюція його релігійних і суспільно-політичних поглядів, науково-богословська, душпастирська та суспільна діяльність. Цей біографічний нарис продовжує дослідження, започатковані Інститутом історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого в рамках проекту біографічного словника духовенства Станіславівської єпархії ГКЦ (1885–1946 рр.)⁷.

Джерельною базою виставки стали джерела, різноманітні за типами і видами, походженням і місцем зберігання. Серед них – архівні матеріали, мемуарна література, статистичні збірники, епістолярій, богословські праці владики Ю. Пелеша тощо. Уникаючи попереднього ретельнішого аналізу цих груп джерел, відзначимо, що їх характеристику подаємо нижче, аналізуючи за хронологічно-проблемним підходом матеріали виставки.

Науково-популярна **виставка** складається із **двох тематичних банерів**: перший присвячений періоду формування душпастиря на шляху до єпископства (1843–1885 рр.), другий – періоду архіпастирської та суспільної діяльності єпископа Юліана Пелеша (1885–1896 рр.).

Юліан Пелеш (банер № 1, фото № 1) народився 3 січня 1843 р. у с. Смерековець Біцького деканату, Ясельського повіту, на історичній Лемківщині (**фото № 5-6**), в сім'ї дяко-вчителя Григорія та Іванни з роду Щавінської (**фото № 3**)⁸, дочки о. Теодосія Щавінського (1786–1835), пароха с. Регетів Перемишльської єпархії⁹. Хрещення отримав, очевидно, з рук місцевого пароха о. Андрія Гладішовського (1785–1863) у церкві святого архангела Михаїла, збудованій 1818 р. (нині – римо-католицький костел)¹⁰.

⁶ Кам'янський П. Становлення та розвиток Станіславської єпархії за єпископа Юліана Пелеша 1885–1891 рр. // Історичні і політичні дослідження Донецького національного університету. Серія: Історія. – Донецьк, 2005. – № 25-26. – С. 224-232.

⁷ Єгрешій О., Делятинський Р., Маслій О. Концепція науково-дослідної діяльності Інституту історії Церкви Івано-Франківської Академії Івана Золотоустого Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. URL: <http://ifaiz.edu.ua/naukova-robota/instytut-istorii-tserkvy.html>; Делятинський Р. Історія Станіславівської єпархії (1885-1900). – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. – 96 с.

⁸ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. Пелеш Юліан (03.01. 1843 – 11 (23).04. 1896); Пелеш Григорій (1821–10.12. 1891). Виписки і вирізки з книг і періодичних видань (біографія, портрет, бібліографія, 40 арк. – арк. 12зв, 37; 3 життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемишльський... – С. 31; Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 864; Назарко І. Єпископ Ю.Пелеш – історик Церкви... – С. 118.

⁹ 3 життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемишльської єпархії з включенням Апостольської Адміністрації Лемківщини (1828–1939): [англійською мовою]. – Львів: Каменяр, 1995. – С. 854.

¹⁰ Schematismus universi venerabilis cleri Dioeceseos graeco-catholicae Premisliensis pro anno Domini 1843. – Premisliae: Typographia Episcopali rit. gr.-cat, 1843. – 209 s. – S. 151; Смерековець, село. URL:

Формування та виховання Юліана Пелеша відбувалося передусім в родинному середовищі, близькому до традицій церкви. Адже його батько Григорій Пелеш (1821–1891) упродовж свого життя вірно служив як дяк у церкві св. Михаїла в с. Смерековець та вчитель народної школи в містечку Ясло¹¹.

Юліан Пелеш, як виразно зазначає біограф єпископа о. С. Матковський, саме «завдяки своїй матері знав священниче життя, що оберталось коло церкви та на попівщині. Він змалку мав нагоду бачити й пізнати те патріархальне життя священників, яким особливо відзначувалася Лемківщина. ... під впливом родини пішов молодий Юліан до школи, що вона допомогла йому вирватись з-поміж убогих стін дяківки-школи на широкий світ до кращого життя... Це був просто вимріяний ідеал наших бідних батьків того часу, побачити свого сина при вівтарі в своїй церковці – в тій церковці, в якій вони знаходили розраду й пораду в своїм горю і нужді – тут загоювалися їх рани й болі серця – тут родились їх надії, радощі життя – тут в сільській церковці починалось й кінчалось їх невеселе але чесне життя...»¹².

Початкову освіту Ю. Пелеш отримав у народній школі в Ясло (1850–1854 рр.), середню – в гімназії у Пряшеві «на Угорській Русі» (1-6 класи, 1855–1861 рр.) і гімназії в Перемишлі (7-8 класи, 1861–1863 рр.) (*фото № 7*), яку закінчив 23 липня 1863 р. матурою (іспитом зрілості) з відзнакою¹³. Сучасники відзначають, що «вже в гімназії належав він до горячійших Русинів народної партії»¹⁴. Одним з його учителів у Перемишльській гімназії був відомий драматург, історик і педагог о. Юстин Васильович Желехівський (1821–1900)¹⁵; характерно, що в січні 1896 р. єпископ Ю. Пелеш привітав свого учителя з 50-літтям священства¹⁶.

Філософсько-богословські студії Юліан Пелеш за рекомендацією Перемишльського єпископа Томи Полянського (1860–1869) пройшов у генеральній греко-католицькій духовній семінарії й на богословському

http://www.pslava.info/GorlyckyjPow_SmerekovecS,104834.html [03.02. 2018]; Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемиської єпархії... – С. 653.

¹¹ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. Титул.

¹² Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 31.

¹³ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 12зв, 37-37-зв; 3 життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 31; Назарко І. Єпископ Ю.Пелеш – історик Церкви... – С. 118.

¹⁴ 3 життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 12зв.

¹⁵ Нахлік Є., Нахлік О. Іван Франко та Євгеній Желехівський: амплітуда взаємин // Українська мова. – 2011. – № 3. – С. 3.

¹⁶ Юбилей о. Юст. Желеховского // Галичанин. – 1896. – 11 (23) января. – Ч. 7. – С. 2-3.

факультеті університету у Відні упродовж 1863–1867 рр. (*фото № 8*)¹⁷. У 1867 р., як підкреслюють біографи, Ю. Пелеш як питомець IV року на місяць раніше склав «перший строгий докторський ригориз» з біблійних наук¹⁸. Повернувшись з Відня до Перемишля, Ю. Пелеш 13 жовтня 1867 р. отримав свячення на священика з рук єпископа Т. Полянського¹⁹. За традицією, свою приміційну Літургію о. Юліан Пелеш відслужив у церкві св. Михаїла у рідному селі Смерековець, чим сповнив мрію своїх батьків.

Після цього, за рекомендацією владики Т. Полянського, виїхав до Відня як докторант богослов'я і префект студій в семінарії²⁰. У цей період Ю. Пелеш сформувався як богослов-науковець. Показовим є той факт, що у той час він вивчив і знав декілька мов – класичні латинську й грецьку, а також німецьку і польську, у Відні добре вивчив ще французьку, італійську та румунську²¹. Водночас молодий богослов, виявляючи свої суспільно-політичні переконання, вступив до товариства «Січ» у Відні як звичайний член, а згодом, за значні заслуги перед товариством, прийнятий у почесні члени²². Після складання докторських богословських екзаменів (т.зв. «ригориз») й захисту дисертації у Віденському університеті (*фото № 8*) проголошений 10 травня 1870 р. «доктором святого богослов'я»²³.

Із здобуттям наукового ступеня доктора богослов'я завершився *ранній, «формаційний» період життя Ю. Пелеша (1843-1870)*, що характеризувався формуванням його світогляду, обранням душпастирського служіння та формацією богослова-науковця.

Повернувшись з Відня до Галичини, молодий отець-доктор Юліан Пелеш розпочав свою церковну кар'єру, центрами якої упродовж наступних двох десятиліть, окрім Відня, стали Львів, Перемишль і Станіславів (*фото № 4*)²⁴.

¹⁷ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 31; З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; Назарко І. Єпископ Ю. Пелеш – історик Церкви... – С. 118; Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 865.

¹⁸ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 12зв, 37зв; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 31-32.

¹⁹ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 32.

²⁰ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 32.

²¹ Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 864.

²² З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.

²³ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 12зв.

²⁴ Карта «Королівство Галичини і Володимирії з великим князівством Краківським». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Королівство_Галичини_та_Володимирії#/media/File:CarteNouvelledesRoyaumesdGalizieetLodomerie_large.jpg [31.01.2018].

У львівський період (1870-1872) він розгорнув активну педагогічну та науково-богословську працю. Так, у період з 17 червня 1870 р. до 30 вересня 1872 р. о. д-р Ю. Пелеш був префектом студій у генеральній греко-католицькій духовній семінарії у Львові, яку з 1856 р. очолював старенький ректор о. Іван Слімаковський (1807–1878) (*фото № 9-10*)²⁵. За дорученням митрополичого ординаріату о. д-р Ю. Пелеш запровадив для вихованців духовної семінарії нову на той час практику духовної медитації²⁶. Одночасно він виконував обов'язки екзаменатора на богословських іспитах, катехита у вірменській високій школі для дівчат і жіночій вчительській семінарії у Львові та першого ад'юнкта богословського факультету Львівського університету²⁷. У 1872–1873 рр. о. д-р Ю. Пелеш був ексгратором для учнів Академічної гімназії²⁸, яка ще з 1864 р. розташувалась в будинку Народного дому (*фото № 11-12*)²⁹. У фондах Національного музею у Львові досі зберігається рукопис «Ексорти для рускої молодежи низшої академ. гімназії во Львові, голошені р. 1872/3»³⁰.

У 1871 р. о. доктор Ю. Пелеш разом із о. доктором Сильвестром Сембратовичем виступив співзасновником греко-католицького церковного часопису «Руський Сіон» (*фото № 14*)³¹, який за короткий час почав виходити щомісяця. Упродовж наступних двох років він активно дописував і публікував у ньому наукові та науково-популярні статті на церковно-історичну, канонічну і богословську тематику, проповіді на неділі та свята.

Серед них слід згадати маловідомі сьогодні для науковців:

²⁵ Патов Є. Львів, якого не повернеш. Семінарія Святого Духа (Львівська генеральна греко-католицька духовна семінарія, 1870–1880-ті роки, фото). URL: <http://photo-lviv.in.ua/lviv-yakoho-ne-poverнеш-seminariya-svyatoho-duha/> [27.01. 2018]; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англійською мовою]. – Львів – Київ: КМ Академія, 2004. – С. 398.

²⁶ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліян Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.

²⁷ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліян Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.; Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini 1871. – Leopoli: Typographia Instuti Staurorigiani, 1871. – С. 12-13; Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 32.

²⁸ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.;

²⁹ Мельник І. Академічна гімназія у Львові. URL: <http://photo-lviv.in.ua/akademichna-himnaziya-u-lvovi/> [18.05. 2016].

³⁰ Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – РКК-1559, 168 арк.

³¹ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 34; Руський Сіон: часопись церковна / Видає при головнім содійствіі Дра Юліана Пелеша, Др Сильвестр Сембратович. – Річник 1. – Львів, 1871.

* історичні розвідки – «Уступи з історії літератури церковної. Діла і письма св. Атаназія, В. Архієпископа Александрійського»³², «Понтифікат Папи Пія IX»³³;

* канонічно-правові статті - «Гадки о церковній державі»³⁴, «Старокатолики»³⁵, «О виборі Папи»³⁶, «О Синодах провінціональних і єпархіальних»³⁷, «О Деканах»³⁸;

* науково-богословські статті – «Допись до Сіона» (про потребу видання документів Замоїського Синоду 1720 р.)³⁹, «О потребі студій патристичних»⁴⁰, «Средства душпастирського образования»⁴¹, «Місії католическі»⁴², рецензія на посібник для катехитів (для початкового рівня)⁴³;

* практичні пастирсько-богословські статті – «Розв'язаніє з випадків душпастирских...»⁴⁴, «Як має заховуватися священник взглядом завіщання слабого, котрого на смерть приготовляє»⁴⁵, «О захованю священника в товаристві, де з богочестія висміваються»⁴⁶, «О должності душпастиря посіщати недужих і поступованю при том»⁴⁷, «Чи може душпастир при

³² Пелеш Ю. Уступи з історії літератури церковної. Діла і письма св. Атаназія, В. Архієпископа Александрійського // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 1. – С. 36-38; Ч. 2. – С. 79-81; Ч. 4. – С. 151-153; Ч. 6. – С. 220-223; Ч. 7. – С. 253-255; Ч. 16. – С. 535-539; Ч. 17. – С. 571-573; Ч. 18. – С. 601-604; Ч. 19. – С. 635-639.

³³ Пелеш Ю. Понтифікат П. Пія IX // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 11. – С. 353-357; Ч. 12. – С. 385-389.

³⁴ Пелеш Ю. Гадки о це Пелеш Ю. Місії католическі // Рускій Сіон. – 1874. – Т. 4, Ч. 1. – С. 27-29; Ч. 2. – С. 5; Ч. 17. – С. 543-548; Ч. 19. – С. 603-612. рковной державі, росправа юридик-історична // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 2. – С. 81; Ч. 3. – С. 118-120; Ч. 4. – С. 153-157; Ч. 8. – С. 286-288; Ч. 9. – С. 316-317; Ч. 10. – С. 349-352; Ч. 13. – С. 444-446; Ч. 14. – С. 476-480.

³⁵ Пелеш Ю. Старокатолики // Рускій Сіон. – 1872. – Т. 2, Ч. 1. – С. 1-4; Ч. 4. – С. 97-102; Ч. 5. – С. 129-135; Ч. 6. – С. 161-166; Ч. 8. – С. 225-231; Ч. 9. – С. 257-261.

³⁶ Пелеш Ю. О виборі Папи [Про процедуру] // Рускій Сіон. – 1872. – Т. 2, Ч. 15. – С. 473-476; Ч. 16. – С. 481-489.

³⁷ Пелеш Ю. О синодах провінціональних і єпархіальних // Рускій Сіон. – 1873. – Т. 3, Ч. 15. – С. 449-460; Ч. 16. – С. 481-487; Ч. 17. – С. 513-524.

³⁸ Пелеш Ю. О деканах // Рускій Сіон. – 1873. – Т. 3, Ч. 20. – С. 625-631; Ч. 21. – С. 649-655.

³⁹ Пелеш Ю. Допись до Сіона [Про потребу видання рішень Замоїського Синоду] // Рускій Сіон. – 1875. – Т. 5, Ч. 7. – С. 213-214.

⁴⁰ Пелеш Ю. О потребі студій патристичних // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 4. – С. 157-158; Ч. 5. – С. 190-192.

⁴¹ Пелеш Ю. Средства душпастирського образования // Душпастир. – 1887. – Т. 1, Ч. 1. – С. 11-13; Ч. 2. – С. 27-28; Ч. 3. – С. 43-47; Ч. 4. – С. 57-60; Ч. 5. – С. 74-78; Ч. 6. – С. 95-103; Ч. 7. – С. 139-141; Ч. 8. – С. 161-166; Ч. 9. – С. 197-200; Ч. 10. – С. 230-234; Ч. 11. – С. 264-267; Ч. 12. – С. 289-293; Ч. 13. – С. 330-332; Ч. 15. – С. 389-393; Ч. 16. – С. 420-422; Ч. 17. – С. 460-461; 1888. – Т. 2, Ч. 1. – С. 22-26; Ч. 2. – С. 42-47; Ч. 3. – С. 81-84.

⁴² Пелеш Ю. Місії католическі // Рускій Сіон. – 1874. – Т. 4, Ч. 1. – С. 27-29; Ч. 2. – С. 5; Ч. 17. – С. 543-548; Ч. 19. – С. 603-612.

⁴³ Пелеш Ю. Рец.: Pfarrer in kirchworbis: Materialien fur Prediger und Katecheten... in alfabetischer Ordnung // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 4. – С. 159-160.

⁴⁴ Пелеш Ю. Розв'язаніє 3. з випадків душпастирских в 1. числі поданих // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 4. – С. 127-128.

⁴⁵ Пелеш Ю. Як має заховатися священник взглядом завіщання слабого, котрого на смерть приготовляє? // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 6. – С. 200-203; Ч. 7. – С. 237-238.

⁴⁶ Пелеш Ю. О захованю священника в товаристві, де з богочестія висміваються / Рускій Сіон. – 1873. – Т. 3, Ч. 2. – С. 45-47; Ч. 3. – С. 80-85.

⁴⁷ Пелеш, Ю. О должності душпастиря посіщати недужих і поступованю при том // Рускій Сіон. – 1874. – Т. 4, Ч. 18. – С. 578-582; Ч. 19. – С. 585-592; Ч. 20. – С. 620-626.

катехизаціях і проповідях до молодезі і малих дітей говорити о грісі нечистоти, і як при тім має поступати»⁴⁸; «Про увільнення кандидата стану священничого від должности чинной служби військової»⁴⁹, «Яка ідея получає Євангелія, котрі читаються в Неділі від св. Пасхи до Сошествія Св. Духа»⁵⁰.

* численні «Проповіді» (всього 90) з нагоди великих свят, недільні, похоронні тощо (**Додаток 1**)⁵¹.

Тоді ж молодий доктор богослов'я Ю. Пелеш доклав зусиль для підготовки «Изборника», що згодом, за твердженням біографа о. С. Матковського, став настільною книгою «в кожній церкві і в руках кожного священника» в Галичині⁵².

У львівський період о. д-р Ю. Пелеш, виявляючи значні симпатії до народовського напрямку, увійшов до складу головного віділу товариства «Просвіта»⁵³. Цей маловідомий факт підтверджує висновки біографів єпископа та пізніших істориків щодо його суспільно-політичних поглядів як «народовця».

Наступним етапом життя став *перемиський період (1872-1874)*. Так, 27 вересня 1872 р. о. д-р Ю. Пелеш переведений на заступника професора пастирського богослов'я та префекта студій в духовній семінарії у Перемишлі (*фото № 13*), де з 1873 р. став звичайним професором пастирського богослов'я⁵⁴. Невдовзі його призначили також просинодальним екзаменатором, референтом єпископської консисторії та членом комісії для підготовки та видання катехитичних книжок у Перемишлі⁵⁵. З цього періоду збереглися листи о. д-ра Ю. Пелеша до о. Василя Чернецького (1837-1900), пароха с. Стронятин Куликівського деканату⁵⁶. В одному з листів, датованому 26 травня 1874 р., о. Ю. Пелеш пообіцяв посприяти у затвердженні статуту читальні «Просвіти», підготовленого о. В. Чернецьким

⁴⁸ Пелеш Ю. Чи може душпастир при катехизаціях і проповідях до молодезі або і малих дітей говорити о грісі нечистоти, і як при тім має поступати? // Рускій Сіон. – 1872. – Т. 2, Ч. 14. – С. 428-433; Ч. 15. – С. 469-473.

⁴⁹ Пелеш Ю. О увільненю кандидатів сана священнического от должности чинной служби войскової // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 19. – С. 618-621.

⁵⁰ Пелеш Ю. Яка ідея получає Євангелія, котрі читаються в Неділі от св. Пасхи д Сошествія св. Духа? // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 8. – С. 270-272.

⁵¹ Див. зміст часопису: Рускій Сіон. – 1871, 1872, 1873.

⁵² Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 34.

⁵³ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.

⁵⁴ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліян Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.; Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 32.

⁵⁵ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліян Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.

⁵⁶ Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемиської єпархії... – С. 614; Чернецький Василь (1837–1900). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Чернецький_Василь [28.01. 2018].

(*фото № 19*)⁵⁷. Цей факт додатково засвідчує консервативні народовські політичні погляди Б. Пелеша.

У жовтні 1874 р. цісар іменував о. д-ра Ю. Пелеша парохом церкви св. Варвари (*фото № 15-16*)⁵⁸ та ректором греко-католицької духовної семінарії у Відні (*фото № 17*)⁵⁹, і на цих посадах він залишався аж до 2 листопада 1883 р.⁶⁰, що окреслює *віденський період (1874-1883)* його життя.

Напередодні намісник Галичини Ф. Земляковський, прагнучи ліквідувати «Барбареум», заснований ще імператрицею Марією Терезією, звернувся до міністра освіти і віросповідань Штремаєра з проханням закрити греко-католицьку семінарію у Відні, а виручені бюджетні кошти спрямувати на утримання генеральної греко-католицької духовної семінарії у Львові. Однак австрійський міністр, надавши відповідний запит до греко-католицьких єпископів Австро-Угорщини, отримав переконливу відповідь Галицького митрополита Йосифа Сембратович та Перемишльського єпископа Івана Ступницького про необхідність збереження греко-католицької семінарії у Відні, мотивуючи можливістю підготовки докторів богослов'я виключно на базі Віденського університету та потребою засвоєння майбутніми священиками німецької урядової мови. Тому за рекомендацією митрополита Й. Сембратовича цісар іменував молодого о. д-ра Ю. Пелеша на ректора семінарії та пароха у Відні⁶¹. Так розпочався тривалий, 9-річний «віденський» період життя о. д-ра Юліана Пелеша.

Згодом біограф о. С. Матковський писав: «У Відні, здалека від рідного краю перебув він, як сам мені пізніше розповідав, найкращі хвили свого життя, сповняючи місію виховання молодого клиру, призначеного до проводу в ділах Церкви й народу»⁶². Власне, у цей період у Віденській духовній семінарії богословську формацію та освіту під добрим духовним проводом ректора семінарії о. д-ра Ю. Пелеша здобули десяток богословів, серед яких – о. Ісидор Бобикевич (1859–1832), парох м. Вижниця (1888–1902) та м. Сучава (1903–1905) на Буковині й с. Саджавка Надвірнянського повіту (1905–1932); о. Теофіл Коблянський (1855–1903), катехит у м. Стрий (1883–1893) і парох с. Гаврилівка Надвірнянського повіту (1893–1903); о. Атанасій

⁵⁷ ВР ЛННБ. – Ф. 1, спр. 131. Пелеш Юліан. Листи до Василя Чарнецького. – арк. 13

⁵⁸ Шематизмъ всецестного клира Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік 1882. – Львів: Изъ типографіи Ставропігійского Института подъ управленіємъ Стефана Гучаковского, 1882. – С. 15.

⁵⁹ Шематизмъ... Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік 1882... – С. 290.

⁶⁰ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.

⁶¹ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемишльський... – С. 32-33.

⁶² Там само. – С. 33.

Левинський (1861–1936), сотрудник і катехит у м. Чернівці на Буковині (1891–1914?) та парох м. Болехів (1925–1936); Климентій Кульчицький (1862–1932), адміністратор м. Брошківці на Буковині (1888–1889), катехит у м. Коломия (1889–1897), парох с. Підпечари (1897–1932) і Тисменицький декан (1927–1932); о. Михайло Ревакович (1861–1944?), парох с. Волосянка Стрийського повіту (1892–1944?); о. Йосиф Березовський (1863–1902), парох с. Хоростків Гусятинського повіту (1886–1902); о. д-р Іларіон Вацик (1862–1894), капелан митрополита (1890), префект студій в духовній семінарії та катехит гімназії у Львові (1890–1894) та багато інших⁶³. Цей зовсім неповний перелік вихованців духовної семінарії у Відні та їхня душпастирська праця свідчать про значну педагогічну та виховну діяльність о. д-ра Ю. Пелеша.

Важливим осередком церковно-релігійного життя греко-католиків у Відні стала церква св. Варвари, яка, як зауважив біограф, була «хоч маленька, відзначалася чистотою й порядком. Гарні і точні Богослужіння притягали до себе не лише віденських парохіян, але і з далеких сторін Австрії, Сирії, Тиролю й інших провінцій Австро-Угорщини з'їздилися порозкидані скрізь Українці. Особливо в більші свята численно громадились парохіяни в церкві, а звідтам відвідували свого пароха, який старим звичаєм на Великдень заставляв для них обильні столи зі «свяченим» і вмів до кожного знайти прихильні слова заохоти і похвали, а часом як треба було, й упімнення...»⁶⁴.

Енергійна діяльність о. д-ра Ю. Пелеша у Відні, як зазначають біографи, сприяла формуванню його авторитету як своєрідного посередника між ієрархією Галицької греко-католицької митрополії, Апостольською Нунціатурою та цісарським двором у Відні⁶⁵. Саме у віденський період він був також іменованій почесним радником митрополичої консисторії у Львові та єпископської консисторії у Перемишлі, асесором єпископської консисторії в Мукачево, почесним крилошанином єпископської капітули Перемишльської єпархії⁶⁶.

Водночас значний авторитет богослова-науковця, ректора семінарії і пароха допоміг йому отримати доступ до цісарського двору, налагодити добрі відносини та здобути протекцію на майбутнє. Власне, тоді о. д-р Ю. Пелеш був запрошений на одного з учителів спадкоємця престолу

⁶³ Шематизмъ... Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік 1882... – С. 290; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 44, 197, 263, 370; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станіславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англійською мовою]. – Львів: Місіонер, 2002. – С. 271, 274, 311, 327.

⁶⁴ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 36.

⁶⁵ Там само. – С. 35.

⁶⁶ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліян Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.

(кронпринца) архикнязя Рудольфа (1858–1889) (*фото № 18*)⁶⁷. Завдяки цьому, як зазначає о. І. Хома, о. доктор Ю. Пелеш «здобув собі велике довіря і престолонаслідника і при віденському цісарському дворі»⁶⁸. Характерними у цьому плані є дві пізніших події, що засвідчили особливий духовний зв'язок катехита і його учня. Так, у січні 1886 р., з нагоди інсталяції Ю. Пелеша на єпископський престол в Станиславові архикнязь Рудольф подарував йому дві пари коней із каретою⁶⁹. Згодом, у 1889 р., коли архикнязь Рудольф трагічно загинув 30 січня, владика Ю. Пелеш вже 2 лютого опублікував у спеціальному випуску офіційного «Вісника Станиславівської єпархії» «жалобне повідомлення» (некролог) про смерть престолонаслідника, а 28 лютого розпорядився провести заупокійні Богослужіння з цієї нагоди⁷⁰. З цього приводу владика тоді писав: «Будучий цісар Австро-Угорський, наслідник трону Габсбургів, єдиний син нашого Наймилостивішого Монарха, гордість і надій всіх народів Австрійських, а нас русинів особливо, в цвіті самого життя свого земного замкнув очі свої тілесні навіки...»⁷¹.

Саме у віденський період о. д-р Ю. Пелеш проявив себе як науковець – богослов та історик Церкви. Богословські праці доктора богослов'я Юліана Пелеша, як зазначає біограф, «визначаються великою ерудицією. Він писав проповіді, богословські статті, підручники для школи, а його «Пастирське Богословія» показало, як добре визнавався він в церковних книгах і взагалі в обрядах нашої греко-католицької Церкви. Його «Літургіка» є... одним з найобширніших підручників для нашого кліру...»⁷². Спонукою для їх написання та видання були й практичні потреби: по-перше, оскільки на той час не було достатньо (або й взагалі) фахової богословської літератури українською мовою, то видання Ю. Пелеша стали базовими підручниками для студентів-українців богословських факультетів університетів Львова та Відня; по-друге, дискусії про «очищення обряду» від «латинізмів», розгорнуті в періодиці 1870-х років⁷³, приводили до «обрядової

⁶⁷ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.; Назарко І. Єпископ Ю. Пелеш – історик Церкви... – С. 120; Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 867; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 35; Шах С. Між Сяном і Дунайцем. Спомин. Часть 1. – Мюнхен: Християнський Голос, 1960. – С. 45.

⁶⁸ Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 868.

⁶⁹ Делятинський Р. Історія Станиславівської єпархії (1885-1900)... – С. 23.

⁷⁰ Вісник Станиславівської єпархії. – 1889. – 2 лютого. – Ч. 1. – С. 1; 28 лютого. – Ч. 2. – С. 3-6.

⁷¹ Вісник Станиславівської єпархії. – 1889. – 2 лютого. – Ч. 1. – С. 1

⁷² Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 34.

⁷³ Детальніше див: Серета О. Aenigma ambulans: о. Володимир (Іпполит) Терлецький і «руська народна ідея» в Галичині // Україна модерна / За ред.: В.Верстюка, Я.Грицака, Л.Зашкільняка, В.Кравченка, М.Крикуна. – Львів: Інститут істочних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. – Ч.4-5. – С.81-104; Турій О. Конфесійно-обрядовий чинник у національній само-ідентифікації українців

різноманітності» в багатьох парафіях з власної ініціативи окремих священників (внаслідок цього навіть поширилась приказка: «що попик – то типик»), і лише базові фундаментальні підручники з богослов'я сприяли формуванню в кандидатів духовного стану відповідних, узгоджених богословських поглядів.

Однією з перших наукових богословських праць Ю. Пелеша став фундаментальний підручник «Пастирське богословіє» у 2-х томах, виданий у Відні у 1876–1877 рр. (*фото № 21*)⁷⁴. Про мотиви його видання о. д-р Ю. Пелеш в жовтні 1877 р. у «Передньому слові» написав: «Візваний в р. 1872 через Преосвященний Ординаріят Перемиський на вмістного професора пастирського богословія в богословському заведенію в Перемишли пізнав єм зараз в перших днях моего учительського дійствованья великі трудности і недогідности так для учителя, як і для учеників, впливаючи із недостатка учебника пастирського богословія; не менше дався пізнати той не достаток при іспитах конкурсових о душпастирські посади. Моїм ученикам давав єм по кожнім преподаваню мои письма для отписованья, но на тім вічнім отписованью они тратили не тільки дорогой час, но і ослабляли здоровле. Отож, щоби тому не достатку хоть в об'ємі мого тогдашнего званія зарадити, поставнив єм рукопис моїх преподаваній із пастирського богословія для ужитку моїх учеників дати випечатати. В тім постановленью утвердило мене єще більше мненіє досвідчених душпастирей, котори перечитавши мою рукопис судили, що вона дійсно може служити яко руководство при сполненію душпастирського званія. Но приготовлене до печатання заняли більше часу, а між тим і я остал перенесений на інне місце [...]. Діло стало отрочене, но не залишене; бо і тут знов показалась потреба такої книги, в которій би літургіка за приписами нашого обряда і нашої церковної провінції була по можности точно і вірно виложена. Бо наші богослови, котри на Віденським всеучилищи на богословський виділ ходять, не знають спосібности поучитися о своїм обряді, тільки в сіменищи (семінарії. – РД.)»⁷⁵. Автор зазначає, що для складання свого підручника використовував усі доступні йому «пособія», а також «существуючі в нашій церковній провінції правосильні закони і розпорядження власти церковної та державної»⁷⁶. Структура фундаментального підручника Ю. Пелеша

Галичини в середині XIX ст. // Записки НТШ. Праці Історико-філософської секції. – Т.СХХХІІІ. – Львів, 1997. – С.69-99

⁷⁴ Пастирское богословіє. Написал д-р Юліан Пелеш, гр.-кат. Священник. За соизволеніем и благословеніем Преосвященних Ординаріатів Львівского і Перемиского. Перший і другий випуск. – Відень: Накладом автора з типографії ОО. Мехитаристів, 1876.

⁷⁵ Там само. – С. V-VI.

⁷⁶ Там само. – С. Там само. – С. VI.

«Пастирське богослов'я» передбачала послідовний виклад матеріалу про основи душпастирського уряду, особливості священничого покликання і ступені свячень; загальні принципи дидактики, детальний аналіз положень гомілетики, катехитики, літургії та теорії душпастирства⁷⁷.

Згодом, у 1878 р., у Відні о. д-р Ю. Пелеш видав нову працю – «Росправа о духовном урядовом стилю яко дополненье пастирського богословія» (*фото № 22*)⁷⁸. Ця книга стала практичним «настільним підручником» для багатьох греко-католицьких священників, зокрема, в питаннях провадження парафіяльних канцелярій, ведення метричних книг, будівництва, посвячення та реконструкції церков, ведення парафіяльного господарства, організації релігійного життя на парафіях тощо. Пізніше, 1898 р. цю працю о. д-р Ю. Пелеша доповнив та перевидав у Львові В. Д. Садовський⁷⁹.

Дбаючи про відповідне богословське методичне забезпечення педагогічної праці греко-католицьких катехитів, о. д-р Ю. Пелеш у 1876-1878 рр. видав у Львові «Учебник католицької релігії для V, VI і VII класи гімназії» у трьох частинах (*фото № 20*)⁸⁰. Поділяючи погляди австрійського єпископату на роль гімназій у вихованні молоді та враховуючи особистий 16-річний досвід катехита, автор підручника виокремив три частини (томи), що містять «докази істини католицької релігії» (1-ий том для 5-го класу), систематичний виклад «науки католицької віри» (2-ий том для 6-го класу) та «католицьку науку моральності» (3-ій том для 7-го класу). Послідовно розкриваючи катехизм католицької релігії, о. д-р Ю. Пелеш аргументовано критикував новітні філософські та наукові теорії, що заперечували божественну природу Ісуса Христа, пантеїзм і матеріалізм, узгоджував новітні відкриття в природничих науках з вченням Католицької Церкви, акцентував на релігійних основах суспільної моральності⁸¹. Цей ґрунтовний підручник на тривалий час визначив основи релігійного виховання української гімназійної молоді.

Фундаментальний характер мають історичні погляди Ю. Пелеша на розвиток Греко-Католицької Церкви, викладені в праці, опублікованій 1878–

⁷⁷ Там само. – С. Там само. – С. 971-988 (зміст книги).

⁷⁸ Пелеш Юліан. Росправа о духовном урядовом стилю яко дополненье пастирського богословія. – Відень: Накладом автора в типографії ОО. Мехитаристів, 1878. – 186 с.

⁷⁹ Пелеш Юліан. Росправа о духовном урядовом стилю яко доповнення пастирського богословія. – 2-ий наклад, переглянений і доповнений особистим додатком найважливіших законів через В. Д. Садовського. – Відень: Накладом автора в типографії ОО. Мехитаристів, 1898. – 268 с.

⁸⁰ Пелеш Юліан. Учебник католицької релігії для гімназійних клас шкіл середних (після Антонія Ваплера). Написал Юліан Пелеш. Три части. Часть I: Введено і доказ істини католицької релігії. – Львів: З друкарні Товариства імені Шевченка, 1876. – 151 с.; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 34-35.

⁸¹ Пелеш Юліан. Учебник католицької релігії для гімназійних клас шкіл середних... Часть 1. – С. 3-5.

1880 рр. німецькою мовою, – «Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom» (в перекладі – «Історія Унії Руської Церкви з Римом») у 2-х томах (*фото № 23*)⁸², які розглянемо детальніше. Мотивом до написання цієї праці було прагнення Ю. Пелеша представити династії Габсбургів об'єктивний погляд на історію та сучасний стан ГКЦ. Характерно, що друковані примірники історичного дослідження Ю. Пелеша було закуплено до приватних домашніх бібліотек Папи Римського Лева XIII та імператора Франца Йосифа у Відні⁸³.

У першому томі «Історії Унії...», що хронологічно обіймає період «від найдавніших часів до відновлення унії Руської Церкви з Римом (1595)», Ю. Пелеш, перш ніж розпочати дослідження історії Церкви, у вступній частині спершу коротко охарактеризував «передісторію» руського (українського) народу від скіфської епохи до середньовіччя, чітко відрізнив його від російського та польського за національною та віросповідною ознаками, описав, за літописцем Нестором, територію розселення східних слов'ян та їхню язичницьку релігію⁸⁴. Ю. Пелеш обґрунтував власну періодизацію історії «Руської Католицької Церкви», поділяючи її на дві доби – до та після відновлення унії Руської Церкви з Римом (1596), а в їх межах також виокремлюючи наступні епохи та періоди: перша епоха – «пошуку єдності з Римом», поділена на два періоди – від найдавніших часів до хрещення Володимира 980 р. та від хрещення до кінця XI ст.; друга епоха, датована 1104-1596 рр., поділена на два періоди – до і після поділу Київської митрополії на литовську і московську, доведена до Берестейського синоду; третя епоха, датована від 1595 р. до «сучасності» автора, поділена на три періоди – від Берестейського до Замойського синоду (1595-1720), далі – до відновлення Галицької митрополії (1720-1808), відтак – до «сучасності», тобто 1880 року⁸⁵. Ю. Пелеш підкреслював, що практично з часів хрещення Русі за Володимира Великого Київська Церква була католицькою, оскільки тоді ще зберігалася єдність Константинополя з Римом⁸⁶. Особливу увагу історик надавав першоджерелам та дослідженням істориків, які детально описує у вступній частині⁸⁷.

⁸² Pelesch Julian. Geschichte der Union der ruthenische Kirche mit Rom von den altesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Band 1: Von den altesten Zaiten bis zur Wiederherrstellung der Union mit Rom (1595). – Wien, 1878. – 640 s.; Pelesch Julian. Geschichte der Union der ruthenische Kirche mit Rom von den altesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Band 2: Von der Wiederherrstellung der Union mit Rom bis auf die Gegenwart (1596-1879). – Wien, 1880. – 1095 s.

⁸³ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 34-35.

⁸⁴ Pelesch Julian. Geschichte der Union... Band 1. – Wien, 1878. – S. 1-26.

⁸⁵ Там само. – S. 26-28.

⁸⁶ Там само. – S. 26.

⁸⁷ Там само. – S. 28-32.

Початок християнізації руського (українського) народу Ю. Пелеш розглядає вже з найдавніших «апостольських» часів, звертаючи увагу на легенду про св. Апостола Андрія Первозванного, відтак аналізує шляхи проникнення християнства на Русь до 866 р., детальніше описує від князювання Аскольда і Діра до смерті Ігоря (866-945), відтак – від Ольги до початку князювання Володимира (945-980)⁸⁸. Характеризуючи правління Володимира Великого (980-1015), історик згадує про його реформу язичництва (980-985), процес вибору віри (986-988), особисте навернення князя та хрещення народу 988 р., описує правління князя-хрестителя до його смерті⁸⁹. Далі розглядає поширення християнства та розвиток Церкви на Русі за князювання Святополка (1015-1019) та Ярослава (1019-1054), Ізяслава-Дмитра (1054-1078), Всеволода (1078-1093), Святополка-Михайла (1093-1113)⁹⁰. Детальніше характеризує Ю. Пелеш ієрархічну структуру Руської Церкви, її відносини з Константинопольським патріархатом, будівництво церков, розвиток літургійної практики і релігійної літератури, заснування і розвиток монастирів⁹¹. Аналізуючи розвиток Руської Церкви в наступний період (1104-1595), історик спершу звернув увагу на політичну історію великих князівств – Київського (1104-1169), Суздальського (1169-1328) та Московського (1328-1598), Галицько-Волинського (1199-1340), відтак ретельно розглянув діяльність Київських митрополитів від Никифора I (1104-1119) до Максима (1280-1305), фактичний поділ Київської митрополії з політичних причин (1308), діяльність Литовських і Московських митрополитів (1308-1461), канонічний поділ Київської митрополії (1461), становлення і розвиток Галицької митрополії (1299-1347, 1371-1400), заснування латинських та вірменських дієцезій в Галичині; окремо висвітлив розвиток релігійного життя і культу, церковної літератури тощо. Далі Ю. Пелеш розглянув діяльність митрополитів Московських (1461-1589) та Київських і Галицьких (1458-1599), проаналізував підготовчі заходи щодо укладення Берестейської унії (1596), охарактеризував особливості релігійного культу в Московській та Київській митрополіях, занепад чернечого життя та його реформування в Чин Василян⁹². У додатку до 1-го тому «Історії Унії...» Ю. Пелеш подав найважливіші документи Берестейської унії – промову кардинала Сільвіуса Антоніані (23 грудня 1595 р.), визнання віри руських єпископів (1595), документи папи

⁸⁸ Pelesch Julian. Geschichte der Union... Band 1. – Wien, 1878. – S. 33-83.

⁸⁹ Там само. – S. 84-127.

⁹⁰ Там само. – S. 128-154.

⁹¹ Там само. – S. 155-231.

⁹² Там само. – S. 232-604.

Климент VIII – буллу «Magnus Dominus et laudabilis», бреве «Benedictus sit Pastor ille bonus» та буллу «Decet Romanum Pontificem»⁹³.

У другому томі «Історії Унії...» Ю. Пелеш ґрунтовно висвітлив розвиток Київської (Руської) Католицької Церкви, поділяючи її на вище згадані три періоди: від Берестйського до Замойського синодів (1596-1720), далі – до відновлення Галицької митрополії (1721-1808) та її розвиток під владою Австрійської імперії Габсбургів (1808–1878). Покладаючи в основу історичного аналізу розвитку Церкви діяльність її митрополитів, починаючи від Михайла Рагози (1596-1599) і до Йосифа Сембратовича (з 1870 р.), Ю. Пелеш паралельно аналізував розвиток організаційної структури з детальною характеристикою розвитку всіх єпархій (Полоцької, Луцько-Острозької, Турово-Пінської, Смоленської, Холмсько-Белзької, Галицько-Львівсько-Камянецької, Пермишльсько-Самбірсько-Сяноцької тощо), вплив суспільно-політичних подій (діяльність князя Константина Острозького, виступи проти унії козаків під проводом гетьмана Петра Сагайдачного та Богдана Хмельницького, вплив міждержавних договорів – Переяславського 1654 р., Гадяцького 1658 р., Андрусівського 1667 р., політика польських королів, Гайдамиччини, трьох поділів Польщі тощо) на становище Церкви, зміни в релігійному житті – літургійній практиці та релігійності народу, розвиток Василянського Чину⁹⁴. В додатку до другого тому Ю. Пелеш подав детальний перелік митрополитів та єпископів і актуальний на 1878 р. статистичний огляд греко-католицьких єпархій в Австро-Угорщині⁹⁵.

Завдяки цьому фундаментальному історичному дослідженню Ю. Пелеш, як відзначив біограф, показав «свою інтелігенцію, ерудицію та пильну працю» та «здобув собі ім'я ученого в кругах німецького кліру, в університетах, нунціатурі, а навіть на цісарським дворі – у Відні. Цю його працю розсліджували уважно на лише його земляки Українці, але й Румуни, Серби, а також православні учені Москалі й Греки...»⁹⁶.

Одним із перших відгук на перший та другий томи праці Ю. Пелеша «Історія Унії...» написав послідовно у 1880 та 1881 рр. відомий польський римо-католицький богослов та історик о. Станіслав Заленський, ТІ (Товариства Ісуса / Отців Єзуїтів) (1843-1908). Рецензент відзначив, що «предметність і католицькість», обґрунтовані на основі історичних джерел, були головними рисами дослідження Ю. Пелеша. Підкреслюючи

⁹³ Там само. – S. 605-630.

⁹⁴ Pelesch Julian. Geschichte der Union der ruthenische Kirche mit Rom von den altesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Band 2: Von der Wiederherstellung der Union mit Rom bis auf die Gegenwart (1596-1879). – Wien, 1880. – 1095 s.

⁹⁵ Там само. – S. 1083-1095.

⁹⁶ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 33.

об'єктивний погляд автора рецензованої праці на більшість історичних подій, С. Заленський вважає одним із недоліків праці постійне підкреслювання лояльності ГКЦ до Габсбургів, що не враховувало негативних наслідків політики «йосифінізму»⁹⁷.

Пізніше біограф єпископа о. С. Матковський, оцінюючи історичну працю Ю. Пелеша підкреслював, що автор «сміло й ясно описав долю єдиненої Церкви на Русі, розвіяв неодні ложні наклепи й видумки і приневолив особливо польських і московських істориків і публіцистів полемізувати з ним і виправдувати ті вискази, що компрометували царську православну Росію, як і неменше римо-католицьку Польщу з її клиром і шляхтою. В освітленню д-ра Пелеша вийшов польський католицизм трохи інакше, як це оголошено з польської сторони. А саме вийшло ясно, що католицизм в Польщі служив дуже часто оруддям винародовлення (денаціоналізації. – РД.) українського народу, оруддям шляхетської бути (бунтарства. – РД.) і захланності. І хоч як намагалися оспорювати цю, на фактах й історичних, критично оброблених джерелах оперту істину, все таки «Geschichte der Union» лишилась і, здається, ще довго буде джерелом історичної правди для ученого світа. З тих причин дехто говорив і до нині говорить, що д-р Пелеш писав свою історію на замовлення віденських двірських сфер, щоби тим способом зогидити раз на все Росію й її цареславія в очах галицьких Українців, а піднести добродійства, яких діждалась уніатська Церква і духовенство під скиптром Габсбургів, австрійських цісарів. Мені здається воно менше правдиве й імовірне, а подобає більше на ту, у нас загально звісну, пісеньку про німецьку інтригу, яка мовляв, завсіди старалася поріжнити й розділити слов'янських братів, що довго жили добре, аж поки їх не поріжнили Німці. Д-р Пелеш вияснив добре ту єдність і згоду на церковнім полі, якої і ми сьогодні є очевидцями й свідками...»⁹⁸.

Відтак відомий український історик Церкви в Україні та ідеолог консервативної суспільно-політичної течії в Галичині С. Томашівський (1875-1930), підкреслюючи значення фундаментальної праці Ю. Пелеша, констатував: «Протягом п'ятдесяти літ наше громадянство ані не знайшло нового історика своєї Церкви, ані навіть не здобулося на український переклад праці Преосв. Юліана. Що більше, в українській мові нема досі жодної історії рідної Церкви, все одно – з католицького чи православного становища писаної... Все те в народі, якого минуле – то в великій мірі історія його церковно-релігійного життя, в якого сучасности церковно-політичні

⁹⁷ Kilka uwag nad dziełem Ks. Dra Pełesza o Unii Tom II. napisał X. Stanisław Załęski S.J. – Krakow : Frukantnia „Czasu», 1881. – 42 s.

⁹⁸ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 33-34.

питання грають дуже визначну роль та якого будучина під не одним оглядом буде залежна від розв'язки сил останніх!...»⁹⁹.

Сьогодні ж можемо констатувати, що попри наявність значної історіографічної спадщини з історії Церкви в Україні, збережені у фондах бібліотеки Івано-Франківської академії Івана Золотоустого раритетні примірники «Історії Унії...» Ю. Пелеша заслуговують на переклад українською мовою та перевидання цього фундаментального дослідження наступними поколіннями істориків.

Заслужений авторитет богослова-науковця сприяв, за свідченням о. А. Петрушевича (1821-1913), залученню Ю. Пелеша до підготовки та публікації фундаментального богословського енциклопедичного видання «Kirchen-Lexicon» під редакцією відомого австрійського богослова кардинала Гергенкретера¹⁰⁰.

Крім того, значний авторитет богослова-науковця, сформований, зокрема, завдяки «Geschichte der Union...», а також його зв'язки з династією Габсбургів, природно, сприяли кар'єрному зростанню Ю. Пелеша, якого, мабуть, таки готували до єпископського служіння. Так, за свідченнями біографа о. С. Матковського, у віденських колах Ю. Пелешу спершу запропонували «єпископський престол в Крижевачі в Хорватії, але він не прийняв, бо його тягнуло до свого рідного краю»¹⁰¹. Справді, Крижевацька (Крижівська¹⁰²) єпархія після смерті єпископа Юрія Смічикласа (1857-1881) стала вакантною, тому потребувала доброго адміністратора, яким в урядових колах вважали Ю. Пелеша. Після його відмови Крижевацьким єпископом 15 березня 1883 р. призначили випускника Віденської генеральної греко-католицької семінарії Іллю Граниловича (1883-1889)¹⁰³.

Уже 1883 р. Ю. Пелеш повернувся до рідного краю – Галичини, як відзначає біограф, «чого собі так дуже бажав»¹⁰⁴. Цісарською постановою від 6 червня 1883 р. був іменованій архідияконом і деканом митрополичої

⁹⁹ Томашівський С. Вступ до історії Церкви на Україні // Ковчег: Науковий збірник із церковної історії / За ред. о.Б.Гудзяка, І.Скочилися та О.Турія. – Львів: Інститут історії Церкви ЛБА, 2001. – Ч. 3. – С. 3.

¹⁰⁰ З життя нових архіпастирів: П. Д-р Юліян Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2; Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 34-35.

¹⁰¹ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 34; ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.

¹⁰² Мадей Н. Крижівська єпархія: історія і сучасність // Історія релігій в Україні: Матеріали XII-ї Міжнародної конференції (Львів, 20-24 травня 2002 року). – Львів, 2002. – Кн.1. – С.251-256.

¹⁰³ Blazejovskij D. Byzantine Kyivan Rite metropolitans, eparchies and exarchates: nomenclature and statistics. – Roma, 1980. – S. 26; Блажейовський Д. Ієрархія Київської Церкви (861 – 1996). – Львів: Каменяр, 1996. – С. 341, 342; Блажейовський Д. Берестейська ре-унія та українська історична доля і недоля. Т. 2: Київська Вселенська Церква в діаспорі (1751–1988): [переклад з англійської]. – Львів: Каменяр, 1999. – С. 988.

¹⁰⁴ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 38.

капітули у Львові¹⁰⁵. З цього моменту розпочинається **другий львівський період в житті Ю. Пелеша (1883–1885)**.

Інсталяція (введення) Ю. Пелеша на посаду архідиякона митрополичої капітули у Львові відбулося аж 13 листопада 1883 р. за участю єпископа Сильвестра Сембратовича, крилошан А. Петрушевича, В. Фацієвича та А. Білецького в соборі святого Юрія¹⁰⁶. Невдовзі Ю. Пелеш отримав додаткові обов'язки референта митрополичої консисторії, голови митрополичого церковного суду в шлюбних справах, просинодального екзаменатора, голови комісії Вдовичо-сиротинського фонду та директора Пресвітерського дому Львівської архієпархії¹⁰⁷.

Водночас він продовжив науково-богословську працю. Того ж, 1883 р., за свідченням біографа, вийшла «критична розвідка» д-ра Пелеша під заголовком «Унія і православ'я» та інші «дрібні розвідки і статті»¹⁰⁸. У статті «Унія і православ'я» Ю. Пелеш ретельно аналізує основні відмінності між Греко-Католицькою та Православною Церквами, зокрема, визнання походження Святого Духа «і від Сина» (питання *filioque*) та примату Папи Римського¹⁰⁹.

Величезна науково-богословська, катехитична, душпастирська, церковно-адміністративна та громадська діяльність Ю. Пелеша сприяли формуванню його значного авторитету як в середовищі духовенства Греко-Католицької Церкви, так і в урядових колах у Відні, а згодом – і в Апостольській Столиці у Римі. Його твердий, науково обґрунтований погляд на історичний розвиток, сучасний стан, еклезіологію та богослов'я Унійної Церкви, товариські відносини з представниками династії Габсбургів, талант церковного адміністратора, очевидно, вигідно вирізняли Ю. Пелеша серед інших представників вищого кліру, навіть зі значним досвідом душпастирської праці чи ступенем доктора богослов'я. Скандал навколо переходу на православ'я парафії Гнилички на чолі з о. Іваном Наумовичем 1882 р.¹¹⁰, що привів до резигнації з митрополичого престолу Йосифа

¹⁰⁵ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв.; Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 38.

¹⁰⁶ Інсталяція Впр. Д-ра Юліана Пелеша на крилошанина-архидиякона // Діло. – 1883. – Ч. 129. – 15 (27) листопада. – С. 3.

¹⁰⁷ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 37зв-38.; Новинки: Д-р Юліан Пелеш... отримав декрет на актуального директора дому пресвітерського... // Діло. – 1883. – Ч. 135. – 29 листопада (11 грудня). – С. 3.

¹⁰⁸ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 35.

¹⁰⁹ Пелеш Ю. Унія і православ'я // Рускій Сіон. – 1883. – Т. 11, Ч. 4. – С. 97-101; Ч. 5. – С. 137-142; Ч. 6. – С. 177-184; Ч. 7. – С. 209-215; Ч. 8. – С. 241-250; Ч. 11. – С. 341-346; Ч. 12. – С. 373-380; Ч. 13. – с. 405-409; Ч. 14. – С. 437-442; Ч. 15. – С. 469-473; Ч. 16. – С. 501-504; Ч. 17. – С. 533-537; Ч. 18. – С. 565-569; Ч. 19. – С. 597-600; Ч. 20. – С. 629-632; Ч. 21. – С. 661-663.

¹¹⁰ О. Наумович... [про перехід у православ'я і лист до Папи] // Діло. – 1883. – 4 (16) січня. – Ч. 1. – С. 3.

Сембратовича¹¹¹, викликав у середовищі віденського цісарського двору потребу в призначенні лояльного до Габсбургів і Католицької Церкви нового Галицького греко-католицького митрополита. Тривалий час у Відні обговорювали дві кандидатури – Юліана Пелеша та Сильвестра Сембратовича. Біограф о. С. Матковський навіть стверджував, що «при обсаджуванні Митрополічного престолу по уступленні митрополита Й. Сембратовича Святіший Отець спочатку взяв був під увагу віденську пропозицію обсадити Митрополію особою д-ра Ю. Пелеша. Довго важилося між ним а д-ром Сильвестром Сембратовичем. Врешті перемогла думка римських кругів за д-ром С. Сембратовичем. Відень уступив Римові, а д-р Ю. Пелеш пішов до Станиславова. Причини тої зміни не знаю, можна лишень здогадуватися, що деяким римським сферам не міг подобатися на становищі Митрополита рішучий і самостійний характер д-ра Ю. Пелеша, який все ж таки мав велику повагу в Римській курії...»¹¹². Очевидно, для Ю. Пелеша така кадрова «ротація», враховуючи його авторитет і деякі особисті амбіції, сприймалася як певна поразка, адже сам факт переїзду спершу із столиці імперії (Відня) до крайової столиці (Львова), а відтак до провінційного містечка (Станиславова) міг сприйматися ним неоднозначно. Але владику-номінант з властивою йому енергійністю розпочав працю у новому середовищі.

Отже, другий львівський період життя Ю. Пелеша 1885 р. завершився новим призначенням – на єпископа новоутвореної Станиславівської єпархії (*банер № 2, фото № 1, № 12*)¹¹³, і з цього часу розпочинається його *станиславівський період (1885–1891)*.

Перші повідомлення про одночасно номінацію (іменування) Ю. Пелеша та С. Сембратовича з'явилися в офіційних, «урядових» газетах «Wiener Zeitung» та «Gazeta Lwowska» вже 6 (13) березня 1885 р., відтак у часописі «Діло». Кореспонденти цих газет констатували: «Єго цісарське і королівське Апостольське Величство зволив Найвисшою постановою з дня 12 лютого сего року апостольського адміністратора греко-католицької архидієцезії львівської, єпископа in part. inf. Юліополитанського д-ра Сильвестра Сембратовича заіменувати наймилостивіше архієпископом греко-католицької митрополічної капітули у Львові, а декана греко-

¹¹¹ Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні / о. д-р Софрон Мудрий. – Рим – Львів: Вид-во ЧСВВ, 1995. – С. 321.

¹¹² Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 43.

¹¹³ Там само. – С. 37.

католицької митрополичої капітули в Львові д-ра Юліана Пелеша греко-католицьким єпископом в Станиславові...»¹¹⁴.

Повідомлення у пресі викликали жвавий інтерес громадськості до номінантів, спонукали до налагодження перших контактів. Уже через декілька днів, 9 березня 1885 р. до Ю. Пелеша прибула делегація зі Станиславова, до якої входили представники двох основних суспільно-політичних течій – москвофільської (парох міста о. Теодат Шанковський (1826-1895), катехит о. Іван Литвинович (1840-1926), дідич Юстин Малецький (1848-1913), власники маєтків Олександр Ключенко (1822-1901) та Іван Сербинський (р. ж. невід.)) та народовської (професор гімназії Іван Верхратський (1846-1919), адвокат д-р Мелітон Бучинський (1846-1903), купець Теодор Стахевич (1853-1906)). У промові до владики-номінанта Ю. Пелеша голова делегації о. Т. Шанковський висловив загальне «вдоволення, що архіпастирем іменовано мужа, котрий зуміє одоліти тяжкі противности, які народність і тісно зв'язана з нею церков наша в сю добу переносить...». Владика сказав, що «старанням для добра ввіреного йому народу і св. Церкви всі свої сили віддасть, певний, що інтелігенція так світська як духовна щиро в тих стараннях єму помагати буде»¹¹⁵.

У березні 1885 р. Ю. Пелеш провів ще декілька знаменних зустрічей, зокрема з доктором Омеляном Огоновським у відповідь на візит делегації руських (українських) товариств у Львові¹¹⁶, згодом владику прийняв делегацію власників більших маєтків з Станиславівщини під проводом маршалка повітової ради Бриччинського¹¹⁷. Спільно із С. Сембратовичем Ю. Пелеш прийняв привітання від капітул римо-католицької та вірмено-католицької дієцезій у Львові, представників Крайового виділу і Намісництва, а відтак – відвідав і запросив на єпископську хіротонію та інтронізацію найстаршого в Галицькій митрополії Перемишльського єпископа Івана Ступницького¹¹⁸. Отже, вже перші контакти, зустрічі і знайомства владики-номінанта сприяли формуванню відносин з представниками крайової влади, духовенства, світської інтелігенції та інших верств народу. З цього приводу сам Ю. Пелеш невдовзі писав, що після оголошення про номінацію «надоспіли до мене з всіх сторон нової Дієцезії от Всечестнійшого Духовенства і вірного Народу премногі личні і писемні поздоровлення і благожеланія, котрі в мені скріпили миле і радостне

¹¹⁴ Номінація наших Владик вже оголошена // Діло. – 1885. – 23 лютого (7 марта). – Ч. 21/22. – С. 5.

¹¹⁵ У Преосв. Еп. Юліана Пелеша явилася... // Діло. – 1885. – 9 (21) марта. – Ч. 28. – С. 3.

¹¹⁶ Д-ру Омеляну Огоновському... // Діло. – 1885. – 9 (21) марта. – Ч. 28. – С. 3.

¹¹⁷ Єго Преосв. єпископ Юліан Пелеш приймав... // Діло. – 1885. – 21 марта (2 цвітня). – Ч. 33. – С. 3.

¹¹⁸ Нових владик наших витали... // Діло. – 1885. – 9 (21) марта. – Ч. 28. – С. 3.

переконане, що мой приход до призначеного мені по волі Божій через найвисші Власти винограда Христового буде пріятний і пожеланий всім, котрі моєму Архієрейському Пастирству остали поручені...»¹¹⁹.

Дня 13 (26) березня 1885 р., Папа Лев XIII підписав буллу про створення Станиславівської єпархії «В цілому Господньому стаді» (*фото № 2*)¹²⁰, в якій окреслив її канонічну територію 20-ма деканатами, призначив кафедральним собором церкву Воскресіння Господнього в Станиславові з дотацією для єпископа і капітули, підпорядкував єпархію Галицькій митрополії як «суфраганію», зрівняв її в правах з Перемишльською єпархією, доручив Станиславівському єпископові формування капітули і курії радників, заснування семінарії та контролю за викладанням релігії в школах, надав право скликати єпархіальний синод, застеріг імператору право номінації єпископів. Контроль за виконанням булли доручено новому митрополитові Сильвестру Сембратовичу¹²¹.

Наступного дня, 14 (27) березня 1885 р., Папа Лев XIII підписав буллу про іменування Юліана Пелеша єпископом Станиславівської єпархії (*фото № 3*), в якій доручив духовенству і вірним, щоб «реченого Юліана як отця і пастиря Ваших душ з вірністю прийняли, до нього з належною пошаною відносилися його спасительним напіннення і приказам повинувалися, так щоби речений Юліан тішився, що знайшов у Вас вірних дітей, а Ви радувалися, що в ньому знайшли доброго Отця»¹²². Того ж дня, 27 березня 1885 р. на засіданні папської консисторії Папа «преконізував» (затвердив) серед 33 католицьких єпископів також Ю. Пелеша на «греко-католицького єпископа Станиславівського», а С. Сембратовича – на «греко-католицького митрополита Львівського»; відповідні папські декрети разом із паллієм (складовою літургійного одягу митрополита) надійшли до Львова вже 31 березня 1885 р.¹²³.

¹¹⁹ ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 163. – арк. 13-13зв.

¹²⁰ Пастирський лист Юліана Пелеша до духовенства Станиславівської єпархії «Радостна вість рознеслась по всій нашій отчині...», даний в неділю по Різдві Христовім 1885 р. Булла Папи Лева XIII «De universe Dominico grege...» / «О всем Господнем стаде...», дано в Римі 26 марта 1885. – Львів: Із типографії Ставропігійського Ін-та, 1885. – 27+14 с.

¹²¹ Пастирський лист Юліана Пелеша до духовенства ... 1885 р. Булла Папи Лева XIII ... 26 марта 1885. – Львів, 1885. – 27+14 с. – Ч. 2. – С. 1-14; Schematismus universi cleri graeco-catholicae Dioecesis Stanislavopolitanae pro Anno Domini 1887. – Stanislavopolis : Typis J. Dankiewicz, Sumptibus Cleri Dioecesis, 1887. – S. XI-XX; Великий А.-Г. З літопису християнської України: Церковно-історичні радіолекції з Ватикану / о. Атанасій-Григорій Великий ЧСВВ. – Т. VIII: XIX ст. – Рим : Видавництво ОО. Василян, 1976. – С. 233.

¹²² Пастирський лист Юліана Пелеша до вірних Станиславівської єпархії «Бог в милосердію вул. невичерпаний...», даний в неділю по Різдві Христовім 1885 р. Апостольське письмо Его Святости Льва Папи XIII «Hodie Nos Ecclesiae Stanislavopolitanae...» / «Днесь Ми заосмотрили Станиславівську Церков...», дано в Римі 27 марта 1885. – Львів: Із типографії Ставропігійського Ін-та, 1885. – 19+1 с. – Ч. 2. – С. 1.

¹²³ На папськiм консисторі... // Діло. – 1885. – 21 марта (2 цвітня). – Ч. 33. – С. 4.

Фактично з моменту офіційного проголошення заснування єпархії та іменування єпископа розпочалася організаційна робота, спрямована на практичну реалізацію папських документів. Так, наприкінці березні 1885 р. Ю. Пелеш отримав від Намісництва план і кошторис реставрації кафедральної церкви у Станиславові (*фото № 10*)¹²⁴, на яку виділено 10 тис. злр.¹²⁵. Згодом, у червні, імператор Франц Йосиф I виділив із приватних фондів 500 зр. на облаштування резиденції першого єпископа в Станиславові¹²⁶, розташованої по вулиці Липовій, 16 (*фото № 11*)¹²⁷, для якої раніше, 1885 р., було придбано будинок у «власниці реальності», вдови місцевого адвоката Сузанни Пшибиловської¹²⁸.

Однак офіційна публікація папської булли про заснування Станиславівської єпархії та її передача до Львова з невідомих причин була призначена аж на листопад, і лише окремим «рескриптом» Папи у вересні затверджено заснування Станиславівської єпархії, що дозволило призначити єпископську хіротонію Ю. Пелеша на жовтень 1885 р. у Львові, а урочисту інсталяцію в Станиславові – ще через декілька місяців¹²⁹. Завдяки цьому дозволу Папи Ю. Пелеш вже 13 (25) вересня 1885 р. прийняв «заряд своєї дієцезії»¹³⁰. На початку жовтня 1885 р. в Станиславові засновано комітет для організації урочистого прийому першого греко-католицького єпископа, на засіданні якого вирішено прикрасити залізничний вокзал і вулиці міста, якими відбуватиметься процесійний похід, поставити дві тріумфальні брами (на вокзалі та біля палацу єпископа), організувати військовий оркестр та хор музичного товариства¹³¹.

Владика-номінант, усвідомлюючи важливість історичного моменту хіротонії першого єпископа нової єпархії, особисто подбав про запрошення гостей. Так, 16 жовтня 1885 р. Ю. Пелеш у листі до греко-католицького світського і чернечого духовенства запросив на чин посвячення на єпископа, що, за рішенням Митрополичої Консисторії, відбудеться в храмі св. Юрія у

¹²⁴ ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 168. Плани кафедральної церкви в м. Станиславові, 1884 – 1886 рр., 7 арк. – арк. 1.

¹²⁵ Преосв. Еп. Пелеш одержав... // Діло. – 1885. – 19 (31) марта. – Ч. 32. – С. 2.

¹²⁶ Єго Вел. Цісар дарував... // Діло. – 1885. – 13 (25) червня. – Ч. 65. – С. 3.

¹²⁷ Бондарев І., Головатий М. Слідами старого Станиславова. Палац єпископа. Дата оновлення: 27.03. 2015. URL: <http://report.if.ua/uncategorized/slidamy-starogo-stanyslavova-palac-epyskopa/> (дата звернення: 10.01.2018).

¹²⁸ ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 178. Листування з Станиславівським староством про купівлю будинку у жителя Пшибиловської Сузанни для резиденції греко-католицького єпископства, 1885–1887 рр., м. Станіславів, 81 арк.

¹²⁹ Посвящене станиславівського єпископа Преосв. Дра Юліана Пелеша... // Діло. – 1885. – 19 вересня (1 жовтня). – Ч. 103. – С. 3.

¹³⁰ Там само. – С. Там само. – С. 3.

¹³¹ Комітет зав'язаний в Станиславові для прийняття єпископа Юліана... // Діло. – 1885. – 1 (13) жовтня). – Ч. 108. – С. 3.

Львові «в неділю ХХІІІ по Сошествію Святого Духа», тобто 23 жовтня (1 листопада) 1885 р. (*фото № 5*)¹³². А 18 жовтня він адресував до всіх католицьких єпископів і капітул дієцезій Австро-Угорської монархії лист з проханням, щоб вони «в тім для мене, Богом незаслужено до єпископського достоїнства покликаного, торжественнім дні, удостоїли мене згадки в молитвах своїх під час св. Богослуження»¹³³.

Єпископська хіротонія Юліана Пелеша відбулася у соборі святого Юрія у Львові 23 жовтня (1 листопада) 1885 р. за участю співсвятителів, ієрархів трьох обрядів – грецько-руського Сильвестра Сембратовича (1836–1898), латинського Северина Домброва Моравського (1819–1900) та вірменського Ісаака Николая Ісааковича (1824–1901) (*фото № 4*)¹³⁴. В урочистому Богослужінні з хіротонією взяли участь намісник Галичини Ф. Залеський (1883-1888), представники Галицького намісництва та крайового виділу, бургомістри Львова і Станиславова, представники інтелігенції, численне духовенство – каноніки латинської та вірменської капітул, греко-католицькі крилошани з Львова, Перемишля і Станиславова. У своїй проповіді після хіротонії єпископ Ю. Пелеш запевнив усіх, що буде «старатись осягнути тую ціль, для якої засновано Станиславівську єпархію, і ділати все в хосен греко-католицької церкви, руського народу і держави». Після обіду для гостей владика Юліан влаштував прийом, під час якого виступили парох Станиславова о. Т. Шанковський «в імені кліру єпархії», о. К. Костецький «в імені буковинських Русинів», Т. Стахевич «в імені міщанства і купецтва Станиславова», о. О. Абрисовський від делегації міста Тисмениці, д-ра О. Огоновський «в імені руських товариств народних, а особливо тов. Просвіта». Останній підкреслив, що у владиці Юліанові «Русь бачить патріота, що брав у 1870-х рр.. діяльну участь в працях Виділу тов. «Просвіта», церковного писателя і владика, що зуміє достойно стояти на сторожі прав матері Руси»¹³⁵.

Того ж дня, 1 листопада, в народному театрі Станиславова відбулося «торжественне представлене в честь першого станиславівського владики», під час якого вперше хор театру виконав урочисту кантату «К чести і славі

¹³² ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 163. Листування, розпорядження та інші документи про діяльність Станиславівського греко-католицького єпископа Юліана Пелеша, 1885-1892 рр., м. Станіславів, 94 арк. – вул. 13-13зв.

¹³³ Преосв. Єпископ Пелеш розіслав до всіх... // Діло. – 1885. – 12 (24) жовтня. – Ч. 113. – С. 2.

¹³⁴ Чин посвящення... Преосвященнаго Юліана Пелеша Єпископа Станиславовскаго в Церкве Митрополитальной Львовской... – Львов, 1885. – 17 с.; Чин посвящення єпископа Юліана // Діло. – 1885. – 12 (24) жовтня. – Ч. 113. – С. 2; Документ, котрим в день інтронізації Преосв. еп. Пелеша оповіститься в церкві народові его вступлене на трон єпископський в Станиславові, звучить... // Діло. – 1885. – 10 грудня (28 падолиста). – Ч. 131. – С. 3.

¹³⁵ Посвящене Преосв. еп. Юліана Пелеша відбулося в неділю... // Діло. – 1885. – 22 жовтня (3 падолиста). – Ч. 117. – С. 1-2.

першого Станиславівського владики Его Преосвященства Д-ра Юліана Пелеша» на слова В.И. Масляка та музику А. Вахнянина (*фото № 6*)¹³⁶.

Підготовка до інтронізації в Станиславові проводилась дуже ретельно, зважаючи на історичне значення цієї події. Детальну програму урочистих заходів 9-10 січня 1886 р. опублікував часопис «Діло»¹³⁷.

Підтримку новому владиці прагнули показати представники місцевої влади та українські товариства. Так, на початку грудня 1885 р. головна управа товариства «Просвіта» вирішила направити на урочисту інтронізацію Ю. Пелеша в Станиславові власну делегацію в особі О. Огоновського та А. Вахнянина¹³⁸. Цю ініціативу підтримали й інші «народні руські (українські. – авт.) товариства», зокрема Наукове товариство імені Шевченка, Народна Рада, Руське Педагогічне Товариство, «Руська Бесіда», «Зоря» та Академічне братство, делегуючи свої представників – професорів Ю. Медведського, Д. Гладилевича, Ю. Романчука, О. Огоновського, С. Шухевича, Ю. Целевича, Г. Цеглинського, архітектора В. Нагірного та ін.¹³⁹. Дня 4 січня 1886 р. міська рада Коломиї обрала делегацію для привітання першого Станиславівського єпископа¹⁴⁰. На замовлення духовенства Станиславівської єпархії художник Володимир Чехович у Львові підготував портрет єпископа Ю. Пелеша «єго природної величини в гарних рамах»¹⁴¹. Копії цього портрету, відзначимо, дійшли до наших днів (*банер № 2, фото № 1*).

Інтронізація Ю. Пелеша на єпископський престол у Станиславові відбулася 10 січня 1886 р. за участю представників духовенства, місцевої влади й української інтелігенції. Характерно, що народовецький часопис «Діло» присвятив опису інтронізації Ю. Пелеша декілька статей¹⁴², місцеві

¹³⁶ Русько-народний театр // Діло. – 1885. – 22 жовтня (3 падолиста). – Ч. 117. – С. 3; Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – СДК-2723, 1 арк.

¹³⁷ Порядок торжественного візду першого Єпископа Станиславівського Кир Юліана в престольний город Станиславів дня 9 січня і Єго Інтронізації в катедральнім Храмі Воскресенія Господа н. І. Христа там же в Неділю по Рождестві Христовім 10 січня 1886 // Діло. – 1885. – 19 (31) грудня. – Ч. 139. – С. 2.

¹³⁸ Центральний Виділ тов. «Просвіта» у Львові на своїм засіданню з дня 7 (19) грудня... // Діло. – 1885. – 11 (23) грудня. – Ч. 136. – С. 4.

¹³⁹ На торжество вступлення Преосв. еп. Юліана Пелеша на владичий престол... // Діло. – 1885. – 11 (23) грудня. – Ч. 136. – С. 4.

¹⁴⁰ З Коломиї телеграфують... // Діло. – 1885, 24 грудня / 1886, 5 січня. – Ч. 141. – С. 3.

¹⁴¹ На торжество еп. Юліана в Станиславові виготовив п. Вол. Чехович... // Діло. – 1885, 24 грудня / 1886, 5 січня. – Ч. 141. – С. 3.

¹⁴² Левицький О. В день інтронізації Преосвященного Владика кир Юліана Пелеша 29 грудня 1885 [вірш] // Діло. – 1885, 29 грудня / 1886, 9 січня. – Ч. 142. – С. 1; Інтронізаційне торжество... // Діло. – 1885, 31 грудня / 1886, 12 січня. – Ч. 143. – С. 2; Під час обіду у Преосв. Еп. Пелеша... // Діло. – 1885, 31 грудня / 1886, 12 січня. – Ч. 143. – С. 3; І. С. З торжества інтронізаційного в Станиславові // Діло. – 1886. – 7 (19) січня. – Ч. 2. – С. 3.

поети опублікували декілька віршів (*фото № 7, 8*)¹⁴³, а польський староста Станиславова сформував детальний звіт для Намісництва (*фото № 9*)¹⁴⁴. Серед представників українського громадянства того дня владику привітали професор І. Верхратський, купець Т. Стахевич і представник церковного братства О. Барабаш із Старих Богородчан¹⁴⁵. У наступні дні Ю. Пелеша відвідали делегації філії народовецького товариства «Просвіта» в Станиславові (очолив М. Бучинський), москвофільського братства св. о. Миколая (І. Литвинович), міського товариства «Руська Читальня» (д-р Т. Окуневський)¹⁴⁶, міського товариства «руських жінок» (Е. Нечаївна) та сільських читалень «Просвіти» (Й. Гурик з Угринова)¹⁴⁷. Підсумовуючи описані події, біограф владики о. С. Матковський пізніше констатував: «Інтронізація Єпископа Пелеша (в 1886 р.) випала величаво. Такого привітання, яке зготував першому Станиславівському Єпископові бурмістр міста д-р Камінський, здається, Станиславів ще не бачив і не зараз побачить. Ціле місто удекороване. З'їзд священників і світських людей величезний, всі готелі, приватні доми, школи і касарні заняті гістьми. Одним словом, був це триумфальний в'їзд, відсвяткований містом, околицею і цілою новою єпархією. Але одночасно був це триумф бурмістра д-р Камінського, який мусив звести велику боротьбу з Коломиєю, що всіма силами старалася стати столицею нової єпархії. Однак д-р Камінський, що був також послом до Відня, побідив і вибір упав на Станиславів...»¹⁴⁸. Однією з причин переваги Станиславова було й те, що магістрат Коломиї не зміг забезпечити придбання для єпископства відповідних будинків для резиденції єпископа, капітули та семінарії¹⁴⁹.

¹⁴³ Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – СДК-2615 (Привіт Его Преосвященству Кир Юліану Пелешу, першому рускому єпископу ново-учрежденной Єпархії Станиславовской, в день торжественного вступлення на Престол Єпископский в Станиславові дня 29 декабря 1885 (10 січня 1886) року [вірші невстановленого автора]. – Станіславів: з печатні І.Данкевича, 1886. – 8 с.). 4 арк.; Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – СДК-2612 (Привіт першому Станиславовському Єпископу Юліану Пелешу [вірші невстановленого автора]. – 3 с.), 2 арк.

¹⁴⁴ ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 163. Листування, розпорядження та інші документи про діяльність Станиславівського греко-католицького єпископа Юліана Пелеша, 1885-1892 рр., м. Станіславів, 94 арк. – арк. 22

¹⁴⁵ Інтронізаційне торжество [промови І. Верхратського, Т.Стахевича, О. Барабаша] // Діло. – 1886. – 3 (15) січня. – Ч. 1. – С. 2.

¹⁴⁶ М. Станіславів, 1 (13) січня [з приводу інтронізації Ю. Пелеша] // Діло. – 1886. – 9 (21) січня. – Ч. 3. – С. 2.

¹⁴⁷ Л. Станіславів, д. 18 січня 1886 р. [привітання Ю. Пелешу від представників сільських читалень] // Діло. – 1886. – 11 (23) січня. – Ч. 4. – С. 2.

¹⁴⁸ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станіславівський, а відтак Перемиський... – С. 38.

¹⁴⁹ Преосв. Еп. Пелеш одержав... // Діло. – 1885. – 19 (31) марта. – Ч. 32. – С. 2.

Уже в першу неділю після Різдва Христового, 12 січня 1886 р. владиканомінант підписав два пастирські листи (пошання), адресовані до духовенства та вірних Станіславівської єпархії¹⁵⁰.

У першому листі, спрямованому до духовенства (*фото № 18*)¹⁵¹, Ю. Пелеш писав: «Радостна вість рознеслася по всій нашій отчині, і наповнила серце кожного вірного святої католицької Церкви і словенського обряду щиро преданного Русина, правдивою радістю. Сполнилися желання і бажання, над котрих осущеннем через долги літа працювали і трудилися найславніші і найбільше заслужені Ієрархи і Заступники Руської с Святим Апостольським Престолом соєдиненої Церкви; ввійшли в життє тії задушєвни желанія вірного Народу, котрий вірно заховуючи святий закон Божий і щиро пре денний своїм церковним Начальникам, сердечно бажає, щоб міг частійше учити слово Боже з уст Наслідників Апостольських, Єпископів, щоби частійше мав случайність присутствувати на архієрейському богослужєнню, з рук архієрейських прийняти в святых Тайнах дари святого Духа, і так скріпити в собі духа побожности, і взрости в вірі, надії і любові. Сповнилися сердєчни желаня всего Всєчст. Духовенства, котре одушевленє духом свого високого званія, і перєнятє вірностию і преданностию к своїм верховним Настоятелям, Єпископам, усєрдно желало, щоби той союз взаїмної любови і преданности скріплявся єще сильніше частійшим личним сообщєнієм с ними...». Він вказував на дві причини, що спонукали до утворєння нової єпархії з центром в Станіславові: перша – церковно-адміністративна – полягала в тому, що безпосєрєдні зв'язки духовенства з єпископом через «за надто великий об'єм Львівської Архієєцєзії за велике віддалєннє від Митрополічної Катєдри для клира з дальших округів було або впрост неможливе, або с великими трудностями і коштами получєнє...»; друга – суспільно-політична – виявлялась у потребі «нашої церковної провінції, положєної на границі Востока і Запада» у «скріплєнні її сил, помножєнні єпископських престолів». Ю. Пелеш підкрєслював, що саме завдяки імператору Францу Йосифу I та Папі Леву XIII «основана і отворєна нова руська католицька Дієцєзія Станіславівська, і Русини Католики получили новє средоточіє свого релігійного і норєвственного життя і розвою»¹⁵².

¹⁵⁰ Два посланія єп. Юліана // Діло. – 1886. – 1 (13) лютого. – Ч. 12. – С. 3.

¹⁵¹ Пастирський лист Юліана Пелєша до духовенства Станіславівської єпархії «Радостна вість рознеслась по всій нашій отчині...», даний в неділю по Різдві Христовім 1885 р. Булла Папи Лева XIII «De universe Dominico grege...» / «О всем Господнем стаде...», дано в Римі 26 марта 1885. – Львів: Из типографії Ставропігійського Ін-та, 1885. – 27+14 с.

¹⁵² Пастирський лист Юліана Пелєша до духовенства ... 1885 р. Булла Папи Лева XIII ... 26 марта 1885. – Львів, 1885. – 27+14 с. – Ч. 1. – С. 1-2.

Враховуючи специфіку суспільних поглядів духовенства «порубіжної», між Сходом і Заходом розташованої, нової єпархії, владика постійно підкреслює єдність Руської Церкви з Апостольським Престолом. Розпочинаючи історію «Руської» Церкви з легендарної місії апостола Андрія Первозванного, Ю. Пелеш на основі джерел розкриває поступовий процес поширення християнства уже з IV ст., вказує на роль св. Кирила і Мефодія у формуванні слов'янського обряду, згадує про хрещення Русі за «боярина» Діра та княгині Ольги, підкреслює закономірність хрещення за князя Володимира Великого, що «вже давно... було приготовлене»¹⁵³. Визнаючи, що Русь прийняла хрещення зі Сходу, від Константинопольського патріархату, владика підкреслював, що Київська Церква тривалий час, до кінця XI ст. ще зберігала свою єдність із Римським Апостольським Престолом¹⁵⁴. Детально аналізуючи розвиток Київської Церкви упродовж XI–XVIII ст., Ю. Пелеш звертає увагу на спробу відновлення церковної єдності під час Флорентійської унії 1439 р., занепад релігійно-церковного життя у XV–XVI ст., укладення Берестейської унії 1596 р., полеміку з православними та поступове зміцнення «Унійної Церкви», яка на кінець XVII ст. налічувала 9 єпархій та 13 млн. вірних, Замойський синод 1720 р., що сформував «однообразність» в устрою всіх єпархій та сприяв розквіту Церкви¹⁵⁵. Внаслідок поділів Речі Посполитої 1772-1795 рр., підкреслює автор послання, «з цілої колись так великої руської католицької Церкви остала тільки тая часть, котру Боже Провидіння під милостиве і справедливе панування Пресвітлійшої Габсбурзької Династії поставило...», і на її основі 1808 р. відновлено Галицьку митрополію, завдяки чому «не упала отже Унія, як її люті вороги бажали, но скріпилася... поступово, найшла нових ісповідників на Буковині й нині виступає перед світом в новій силі і славі, бо получила в Станиславові нове Єпископство...»¹⁵⁶.

У другому пастирському листі «Бог в милосердію своєм невичерпаний...» (*фото № 19*)¹⁵⁷, скерованому до вірних єпархії, Ю. Пелеш спершу розвиває католицьке вчення про ієрархічну будову Церкви на чолі з Папою Римським, а відтак підкреслює роль Апостольської Столиці та династії Габсбургів у процесі заснування Станиславівської єпархії з 1850 до

¹⁵³ Там само. – С. 2-3.

¹⁵⁴ Там само. – С. 3-5.

¹⁵⁵ Пастирський лист Юліана Пелеша до духовенства ... 1885 р. Булла Папи Лева XIII ... 26 марта 1885. – Львів, 1885. – 27+14 с. – Ч. 1. – С. 5-10.

¹⁵⁶ Там само. – С. 10.

¹⁵⁷ Пастирський лист Юліана Пелеша до вірних Станиславівської єпархії «Бог в милосердію своєм невичерпаний...», даний в неділю по Різдві Христовім 1885 р. Апостольське письмо Его Святости Льва Папи XIII «Hodie Nos Ecclesiae Stanislavopolitanae...» / «Днесь Ми заосмотрили Станиславівську Церков...», дано в Римі 27 марта 1885. – Львів: Із типографії Ставропігійського Ін-та, 1885. – 19+1 с.

1885 рр., висловлюючи від імені цілої єпархії «вірність і преданність, вдячність і привязане до преславних і пресвітлійших Тронів Римського і Австрійського». Повідомляючи вірних, що «від тепер маєте во всяких справах духовних і церковних относитися до Єпископа Станиславівського», архієрей закликав «вірних трьох руських дієцезій» також віддати честь і молитви за Львівського архієпископа, котрий «стоїть як Митрополит Галицький на чолі цілої руської Церкви»¹⁵⁸. Владика Юліан, усвідомлюючи свою місію, констатував: «Заряд і правлене нової дієцезії Станиславівської остав отже по воли Божій моїм слабим недостойним рукам повірений, і я... маю перед очима тяжку і велику отвiчательность, яка перед Богом і людьми с тим високим достоїнством єсть получена... Я добре понимаю і чую в глибині моего сердца, що то значить бути вашим Вождом в ділі вічного спасенія, Вашим Архіпастирем...»¹⁵⁹. Розвиваючи вчення про «довічне добро» і «вічне щастя», владика закликає мирян своєї єпархії залишатися «вірними дітьми св. католицької Церкви», в чому «буде Ваша найбільша честь і слава», а також «вірними підданими нашого Наймилостивішого Цісаря... й цілого Найяснішого Австрійського Дому»¹⁶⁰. Своєрідним заповітом, «релігійно-національним кодексом поведінки» для українського суспільства мали стати слова Ю. Пелеша, звернені до народу: «Любіть передовсім Бога, і показуйте ту любов через совісне заховане заповідей Божих; любіть себе і діляйте все, що для Ваших душ і тіл єсть добре, пожиточне і спасительне; любіть, шануйте і держіться вірно і щиро Вашого Обряда і руської (малоруської) Народності; любіть, шануйте і дорожіть своєю руською народностей і руським язиком, котрий маєте від Бога і котрий єсть Вашим спільним народним скарбом...; про тое най Ваша любов не буде односторонна, но най обнимає всіх людей без взгляду на тое, до якого они обряду або народности належать..., бо всі люде суть дітьми того самого Небесного Отця..., суть дітьми тої самої Католицької Церкви, на котрої чолі стоїть по волі Божій Папа Римський..., сі обивателі нашого краю і цілої Австрійської монархії суть дітьми і підданими того самого Австрійського Цісаря; а тогди пізнаєте, що тільки тогди зможут всі загадні народности осягнути свою спільну ціль, і запевнити собі дочасне і вічне добро, если по приміру первих християн будутъ взаїмно любитися...»¹⁶¹. Отже, наведена цитата підтверджує, що владика Юліан намагався поєднати «три патріотизми»: «римофільство» як

¹⁵⁸ Там само. – С. 1-5.

¹⁵⁹ Там само. – С. 5-6.

¹⁶⁰ Там само. – С. 16-17.

¹⁶¹ Пастирський лист Юліана Пелеша до вірних ... 1885 р. Апостольське письмо ... 27 марта 1885. – Львів, 1885. – С. 17.

вірність Римській Апостольській Столиці, «австрофільство» як вірність династії Габсбургів; «народофільство» як архипастирську турботу про «руський» (український) народ. Характерно, що у травні 1886 р. владика Юліан Пелеш організував разом із делегацією духовенства і мирян тривалу подорож до Відня та Риму для вручення «адреси подяки» імператорові та Папі за створення Станиславівської єпархії¹⁶².

З перших днів свого єпископства у Станиславові Ю. Пелеш розпочав активну працю, спрямовану на організаційну розбудову єпархії, євангелізацію суспільства й активізацію суспільної ролі Церкви.

Особливу увагу єпископ Ю. Пелеш звернув на проблеми організаційного становлення Станиславівської єпархії. Цей напрям діяльності, за свідченнями біографа, забрав у владика «надмірний труд, а за цим – і розчарування», адже «організація й упорядкування всіх справ, сполучених з новокреованим єпископством, як капітули, консисторії і т.п., це та велетенська праця, яка переходила сили одного чоловіка, та він її довершив і виконав добре. А все робив буквально він сам! Він опинився в Станиславові самотній, лише зі своїм слабовитим капеланом о. Львом Бачинським і тому полагався всі справи особисто. Він був референтом, а його капелан мундантом (секретарем. – РД.)... Правда, він, полишений сам собі, хоч зразу і не знав тамошнього кліру й умовин, у яких мусив спершу розглянутися, зумів швидко зорієнтуватися, підібрати собі людей і до двох літ пустити ту велику машину управи єпархією в рух. Хоч це коштувало йому не тільки величезної праці, але й дуже значно підірвало його сили й здоров'я...»¹⁶³. Варто додати, що владика Юліан, крім допомоги власного капелана, отримав підтримку місцевого духовенства.

З метою формування єпархіальних органів (капітули, консисторії, канцелярії, церковного суду в дисциплінарних і шлюбних справах) Ю. Пелеш уважно вивчав характеристики на священиків, проводив консультації щодо кандидатів на посади з місцевими представниками духовенства та інтелігенції. Наприклад, у своєму листі до владика 10 (23) січня 1886 р. (*фото № 22*) Мелітон Бучинський, місцевий адвокат, член філії «Просвіти» в Станиславові та Народної Ради у Львові, підкреслював, що призначені крилошани повинні мати значний авторитет, щоб «достойно совершити тую

¹⁶² Депутація с адресою до С. Вел. Цісаря під проводом Станиславівського владика Юліяна... // Діло. – 1886. – 3 (15) мая. – Ч. 49. – С. 3; 3 Будапешту пишуть нам: Наша депутація під проводом Преосв. Еп. Юліяна... // Діло. – 1886. – 8 (20) мая. – Ч. 51. – С. 3; Руска депутація в Пешті і в Відні (От учасника джепутації) // Діло. – 1886. – 10 (22) мая. – Ч. 52. – С. 1-2; ЦДІАУЛ. – Ф. 408, оп. 1, спр. 1301. Адреси греко-католицького духовенства Станиславівської єпархії австрійському цісареві Францу Йосифові та папі Льву XIII з подякою за створення Станиславівської єпархії. Копії, 1886 р., 59 арк.

¹⁶³ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 38.

високу церковну і народну місію». Серед рекомендованих М. Бучинським кандидатів на крилошанські посади: о. Василь Лопатинський (1838–1888)¹⁶⁴, декан і парох в Роздолі Жидачівського повіту, що відзначився як добрий проповідник, розсудливий «виборщик» під час виборів 1885 р. у Львові, який відстоював «інтереси народу», «умів погодити чувство власного достоїнства з повною лояльністю»; о. Іван Чапельський (1848–1886?)¹⁶⁵, парох в Попелях Дрогобицького повіту, «високообразований, науками займаючись, трудиться з пожертвуваним для сільського люду»; о. Йосиф Заячковський (1810–1894)¹⁶⁶, довголітній парох Лопянки Долинського повіту (з 1838 р.), організатор народного віча 1884 р., голова Народної Ради в Долині; о. Михайло Мидловський (1826–1902)¹⁶⁷, парох Крехівців Станиславівського повіту (з 1858 р.), «високопочитаний всіма парохіянами», член громадської ради; о. Володимир Климкович (1841–1898), парох в Скопівці Надвірнянського повіту (1877–1886), згодом у Новоселиці Снятинського повіту (1886–1898)¹⁶⁸, «образований..., прив'язаний до своїх парохіян»; о. Антоній Левицький (1832–1909), парох в Нижневі Товмацького повіту (1869–1909)¹⁶⁹, «сильного характеру, добрий господар, займався справою піднесення бити своїх міщан», організатор читальні «Просвіти» в Нижневі, заснованої 1881 р.; о. Омелян Бородайкевич (1840–1895), парох у Гринівцях Товмацького повіту (1881–1895) і віце-декан Тисменицький (1877–1881)¹⁷⁰, добрий проповідник і адміністратор, засновник позичкових кас; о. Микола Теодорович (1850–1917), парох в Іваніківці Богородчанського повіту (1881–1893)¹⁷¹, «незмазаного характеру, чинний (активний. – РД.) у всіх конституційних (громадсько-політичних. – РД.) справах, у народа в високій повазі»; о. Захарій Подляшецький (1852–1919)¹⁷², що «положив заслуги для справи народної» ще як катехит вчительської семінарії та виділової школи у

¹⁶⁴ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 272.

¹⁶⁵ Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемиської єпархії... – С. 612.

¹⁶⁶ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 492.

¹⁶⁷ Там само. – С. 312; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... (1885–1938). – С. 341.

¹⁶⁸ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 195; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... (1885–1938). – С. 311.

¹⁶⁹ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 249; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... (1885–1938). – С. 324.

¹⁷⁰ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 51; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... (1885–1938). – С. 275.

¹⁷¹ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 447; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... (1885–1938). – С. 373.

¹⁷² Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемиської єпархії... – С. 805; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... (1885–1938). – С. 351.

Перемишлі (1879–1882)), а відтак як парох Монастирська Бучацького повіту (1884–1919) за перший рік побудував каплицю та плебанію, розпочав будівництво мурованої церкви й організував церковний хор; о. Гавриїл Ступницький (1849–1922)¹⁷³, котрий як парох у Сільці Станиславівського повіту (1883–1884) заснував читальню «Просвіти», «склеп» (крамницю) і братство тверезості, а як парох в Отинії Товмацького повіту (1884–1922) підносить «занедбане міщанство»; о. Андрій Сумик (1846–1929), парох у Волосіві Надвірнянського повіту (1885–1929), «з пожертвованієм трудиться для парохіян, дуже добрий господар і енергійний парох»¹⁷⁴. Запропоновані М. Бучинським кандидатури священників відзначалися передусім своєю активною працею для народу, навіть більше, майже всі були противниками москвофільства та дотримувалися переважно «народовецьких» або ж консервативних суспільно-політичних поглядів.

Зрештою, владику Юліан, враховуючи різні чинники – заслуги самих священників у душпастирській і суспільній праці, їхні суспільно-політичні та конфесійні погляди, рівень їх авторитетності в суспільстві – провів кадрові призначення на посади в церковно-адміністративних органах Станиславівської єпархії. Упродовж вересня – грудня 1886 р. єпископ іменував перших членів капітули: архипресвітера Юліана Куїловського (1826-1900), архидиякона Василя Фацієвича (1847-1921), кустоша Івана Литвиновича (1840-1926), соборних крилошан Симеона Ткачуника (1835-1903), Лева Туркевича (1846-1920), Григорія Олесницького (1816-1905), Корнилія Мандичевського (1828-1914), Теодата Шанковського (1826-1895) й ін.¹⁷⁵. Одна частина членів капітули (В. Фацієвич, І. Литвинович, С. Ткачунік, Л. Туркевич, Т. Шанковський) дотримувались москвофільських поглядів, друга частина (Г. Олесницький) – народовських, третя частина (К. Мандичевський) – мали консервативну або «невизначену національно-політичну ідентичність». Кадрові зміни в складі Станиславівської капітули в 1890–1891 рр. відбулися внаслідок переїздів Ю. Куїловського до Перемишля та Л. Туркевича до Львова, а також «кар'єрного зростання» В. Фацієвича до архипресвітера¹⁷⁶. У процесі формування інших єпархіальних органів, єпископ Ю. Пелеш намагався

¹⁷³ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 422; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... (1885–1938). – С. 369.

¹⁷⁴ ВР ЛННБ ім. В. Стефаника. – Ф.17, спр.202а / п.5. Бучинський Мелітон Осипович. Листи до Пелеша Юліяна. 1885, 1886 рр., м. Станіслав, 10 арк. – арк. 1-2.

¹⁷⁵ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1886. – Ч. 5, С.82; 1887. – Ч. 1. – С. 11-12; Ч. 2, С. 37; Ч. 3, С. 46; Ч. 7, С. 99.

¹⁷⁶ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1890, ч. 5, с. 95, ч. 7, с. 116; ч. 12, с. 183; 1891, ч. 4. с. 72.

збалансувати різні «групи впливу», з різними суспільно-політичними поглядами, а тому призначав до складу консисторії, крім членів капітули, також представників єпархіального духовенства – Миколу Семенова (1864-1916), Теодора Трача (1844-1911), Григорія Тимняка (1830-1907), Олексія Заклинського (1819-1891) та інших¹⁷⁷, членами церковного суду в шлюбних і дисциплінарних справах – Івана Порайка (1855-1931), Лева Витошинського (1842-1892), просинодальними екзаменаторами – Івана Лопушинського (1837-1898), Антона Струтинського (1832-1907), Теофіля Петрушевича (1833-1914), єпархіальними цензорами – Миколу Лепкого (1842-1924) й Іполита Козловського (1837-1898)¹⁷⁸.

Владика Юліан доклав зусиль для ефективної та злагодженої організації роботи єпархіальних органів, відповідно до чітко розподілених обов'язків. Так, у 1886-1887 рр. Ю. Пелеш отримав від Римських Конгрегацій право обирати синодальних суддів та екзаменаторів та інші повноваження в духовних справах¹⁷⁹, частину яких владика делегував церковному судові, крилошанам та деканам¹⁸⁰. У квітні 1888 р. було розподілено обов'язки крилошан і референтів консисторії, серед яких – питання призначення на душпастирські посади, конкурсні іспити, матеріальне забезпечення священиків, справи зміни обряду, дисциплінарні справи, функціонування Вдовичо-сиротинського фонду, регулювання меж деканатів і парохій, організації церковних братств і товариств, дяків, духовної семінарії, деканальних і парафіяльних бібліотек, шкільні справи, ведення метричних книг тощо¹⁸¹.

Окремої уваги єпископа Ю. Пелеша потребували деканальні уряди, що склалися з деканів і віце-деканів, ординаріатських комісарів у шкільних та сервітутових справах. Кадрова політика єпископа на цьому рівні була достатньо поміркованою: лише в Скальському, Станиславівському і Кудринькому деканатах старших за віком деканів змінили молодші священики, а в Жуківському, Коломийському, Надвірнянському, Снятинському, Устецькому, Гусятинському, Чортківському деканатах на допомогу старшим за віком деканам було призначено молодших одного або двох віце-деканів¹⁸². Проведені кадрові зміни, очевидно, сприяли активізації

¹⁷⁷ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1891, ч. 4, с. 72.

¹⁷⁸ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1887, ч. 1, с. 12-13.

¹⁷⁹ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1 Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1886, ч. 3, с. 45-52; ч. 4, с. 66-68; 1887, ч. 1, с. 2.

¹⁸⁰ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1887, ч. 13, с. 171-179; 1889, ч. 3, с. 26.

¹⁸¹ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1888, ч. 6, с. 58-59.

¹⁸² Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885-1938): [англійською мовою]. – Львів: Місіонер, 2002. – С.16-36.

душпастирської та суспільної діяльності єпархіального духовенства, еволюція суспільно-політичних поглядів якого потребує ще детальніших студій.

У 1890 р. Ю. Пелеш повідомив духовенство і вірних, що, згідно з папським декретом, частково змінено кордони Станиславівської єпархії, встановлені папською буллою 1885 р.¹⁸³, – до складу Львівської архиєпархії передано кілька парафій Галицького деканату, від якого походив титул Галицького митрополита¹⁸⁴, а з решту парафій утворено Єзупільський деканат¹⁸⁵.

Найбільш гострою для єпископа Ю. Пелеша була проблема матеріального забезпечення Станиславівської єпархії, передбаченого папською буллою 1885 р. В лютому 1885 р. уряд висловив намір збільшити щомісячну дотацію з Релігійного Фонду на Станиславівську єпархію від 7 до 12 тис. корон. Але спроба уряду вирішити проблему за рахунок скасування посади єпископа-помічника Перемишльської єпархії латинського обряду викликала заперечення її єпископа-ординарія, тому не була реалізована¹⁸⁶. Зрештою, як стверджує біограф о. С. Матковський, «вивінування (матеріальне забезпечення з Релігійного Фонду. – РД.) станиславівського Єпископа було найнужденніше в цілій Австро-Угорщині, а і те, що одержали, завдячували лише енергії й впливам самого Єпископа, і то лише у Відні, бо неприхильні урядові сфери у Львові дуже по-мачушиному поводитись з єпископством у Станиславові...»¹⁸⁷. Лише 1892 р. дотації на греко-католицькі єпархії в Станиславові та Перемишлі збільшено, врешті до 12 тис. злотих ринських¹⁸⁸. Упродовж свого єпископства Ю. Пелеш подбав про дотації на утримання та поточний ремонт єпископського палацу¹⁸⁹, винайм будинку для членів капітули¹⁹⁰.

¹⁸³ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1887, ч. 1, с. 5.

¹⁸⁴ Вісник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1890, ч. 10, с. 141-146.

¹⁸⁵ Шематизм всього кліра греко-католицької Єпархії Станиславівської на рік Божій... – 1886. – С. 55-56; 1890. – С. 43-49.

¹⁸⁶ Десятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертація на здобуття наук. ст. канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – «Історія України». – Івано-Франківськ, 2017. – С. 87.

¹⁸⁷ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемишльський... – С. 39.

¹⁸⁸ Єпископи рускі в Станиславові і Перемишлі... // Діло. – 1892. – 15 (27) січня. – Ч. 11. – С. 3.

¹⁸⁹ ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 170. Звіти, плани, листування про проведення робіт з реконструкції кафедральної церкви і єпископського палацу в Станиславові, том 1 (1885–1889 рр.), 124 арк.; ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 175. Листування з Міністерством віросповідань і освіти, Станиславівським ординаріатом та іншими про виділення коштів на утримання єпископського палацу в м. Станіславові, 1885–1906 рр., м. Станіславів, 197 арк.

¹⁹⁰ ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 179. Справа про оренду будинку в жителів м. Станіславова Худерських для членів місцевої греко-католицької капітули, 1885–1894 рр., м. Станіславів, 59 арк.

Важливим елементом адміністрування Станиславівською єпархією стала організація єпископом Ю. Пелешем видавництва офіційних періодичних видань та обліку кадрового складу духовенства. Одним із перших засновано офіційний «Вістник Станиславівської єпархії», перше число якого вийшло вже в січні 1886 р. (*фото № 16*)¹⁹¹. У вступній статті Ю. Пелеш підкреслював, що «Вістник Станиславівської єпархії» покликаний забезпечити постійне і своєчасне інформування духовенства єпархії про документи та розпорядження «церковної і мірської власти», виконання яких «належить по більшій частині до душпастирських обов'язків», а тому повинен зберігатися в кожній парохіяльній канцелярії¹⁹². Так само з ініціативи владики Юліана вийшов з друку в типографії Ставропігійського Інституту в Львові перший статистичний збірник українською (руською) мовою – «Шематизмъ всего клира греко-католической Епархии Станиславовской на рік Божій...» (*фото № 13, 14*)¹⁹³. Відтак усі наступні щорічні видання «Шематизму... Станиславівської єпархії» у 1887–1891 рр., забезпечені «накладом єпархіального клиру», тобто видані коштом духовенства та адресовані передусім для єпархіальних органів та деканальних і парохіяльних канцелярій, виходили з друку в «печатні І. Данкевича» в Станиславові¹⁹⁴. У 1887 р. побачив світ також латиномовний варіант «Шематизму...»¹⁹⁵, підготовлений та адресований для потреб Апостольської Столиці. Цей збірник містив відомості про ієрархію (Папу, Апостольського Нунція, Галицького митрополита, Станиславівського єпископа), структуру та кадровий склад єпархіальних органів, парафії по деканатах тощо. Окрім точного переліку обов'язкових елементів опису парохії, Ю. Пелеш рекомендував деканам «в примітках хоч коротко згадати» про наявні у парафіяльних архівах «давні грамоти, старі книги церковні, ікони...», акти та метричні книги, вказати приналежність парохій «в давніших часах» до інших єпархій та обставини формування «прилучених» церков¹⁹⁶.

З метою ефективного адміністрування Станиславівської єпархії єпископ Ю. Пелеш вирішив запровадити кадровий облік всіх душпастирів в

¹⁹¹ Вістник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1886. – Ч. 1.

¹⁹² Вістник Станиславівської Єпархії. – Станиславів, 1886. – Ч. 1. – С. 1-2.

¹⁹³ Шематизмъ всего клира греко-католицької Єпархії Станиславівської на рік Божій... – 1886. – титул, С. XXXIII.

¹⁹⁴ Шематизмъ всего клира греко-католицької Єпархії Станиславівської на рік Божій... – 1887. – XXIX+285 с.; 1888. – XXIV+342 с.; 1889. – XXIV+159 с.; 1890. – XXIV+313 с.; 1891. – XXIII+320 с.

¹⁹⁵ Schematismus universi cleri graeco-catholicae Dioecesis Stanislavopolitensis pro Anno Domini 1887. – Stanislavopoli: Typis J. Dankiewicz, Sumptibus Cleri Dioecesis, 1887. – XXXIV+274 s.

¹⁹⁶ Вістникъ Станиславовской Єпархії. – 1886. – Ч. IV. – С. 73-74.

офіційній «Метриці кліру Станиславівської єпархії», (*фото № 15*)¹⁹⁷. З цього приводу він на першій сторінці документу власноручно записав: «Сія метрика запроваджена в слідствія рішення Преосвященного Епископского Ординаріята з дня 15 листопада 1886 ч. 2068/орд. (В. Ст. Еп. VII, 64) і з дня 1 марта 1888 ч. 981, і обнимає весь всеч. Клир Станиславівської Епархії від початку р. 1887»¹⁹⁸. Цей документ за своєю структурою містив точні записи про духовенство єпархії за такою схемою: «число порядкове», «імя» (прізвище та імя), «Рік, місяць, день і місце народження», «Рік, місяць і день руко положення, імя Святителя», «Місце і час служби в душпастирстві», «Служив, кромі того, еше як декан, віце-декан і т.д.», «Коли піддавався іспиту конкурсному, або увільнений», «Узнаня, похвали і отличия от власти Духовної і мирскої», «Упіннення, нагани і кари от власти Духовної і мирскої», «Упокоївся дня»¹⁹⁹. Очевидно, ведення записів у «Метриці кліру...» було покладено спершу на протоколіста п. Пантелеймона Дубину, а згодом, з 1892 р., – на канцлера консисторії о. Симеона Ткачуника.

Водночас, крім офіційних видань, єпископ Ю. Пелеш ініціював видання у Станиславові часопису «Богословський альманах», присвяченого виключно «чисто церковній літературі» (*фото № 17*)²⁰⁰. Цей альманах, що мав на меті публікацію й ознайомлення духовенства з новинками богословської літератури, обговорення актуальних обрядових справ тощо, проіснував недовго, а досі у Відділі рідкісної книги ЛННБ ім. В. Стефаника збереглося лише декілька його випусків за один 1887 рік.

Отже, за період свого єпископства в Станиславові Ю. Пелеш доклав значних зусиль для організаційного становлення єпархії, внаслідок яких уточнено канонічну юрисдикцію єпископа, створено єпархіальні органи та призначено відповідальних священиків, проведено кадрові зміни на рівні деканатів, врегульовано кордони єпархії, вирішено проблеми її матеріального забезпечення, ведення «метрики кліру», організовано друк офіційних видань і богословського часопису.

Особливу увагу Ю. Пелеш звернув на формування духовенства та його суспільну працю. На його думку, священики повинні не тільки «добре володіти богословськими науками», але й бути готовими до боротьби з «релігійним іденферентизмом» через активну євангелізацію народу²⁰¹. У пастирському листі «Про ювілейний відпуст» (1886 р.), владику закликає

¹⁹⁷ ДАІФО. – Ф.504, оп.1, спр.330а (Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887 – 1941 рр. Том 1). – 186 арк.

¹⁹⁸ Там само. – арк. 1.

¹⁹⁹ Там само. – арк. 1зв-2.

²⁰⁰ Богословський альманах. – Станиславів, 1887. – Рік 1. – Ч.5-6. – С. 1.

²⁰¹ Вістникъ Станиславовской Епархіи. – 1887, ч. 1, с. 4.

духовенство та вірних використовувати такі «засоби духовної обнови» як паломницькі подорожі до «святих місць», наділених відпущами²⁰². Традиційним засобом контролю за рівнем богословської підготовки духовенства були конкурсні екзамени, які періодично проводились Комісією просинодальних екзаменаторів²⁰³, а їх результати строго фіксувалися в особових листках священиків у згаданій «Метриці кліру Станиславівської єпархії» та враховувалися єпископом при переміщенні на душпастирських посадах.

Владика Ю. Пелеш вжив низку заходів щодо підготовки нового покоління духовенства в єпархіальній духовній семінарії, заснування якої було передбачено буллою 1885 р. про створення Станиславівської єпархії. Однак, коли перші дві спроби вирішити проблему (у 1886 та 1891 рр.) зазнали невдачі, тоді Ю. Пелеш узгодив питання про підготовку «кандидатів до стану духовного» від Станиславівської єпархії в духовних семінаріях у Львові та Відні, в Колегії св. Атаназія в Римі. Так, у 1887–1891 рр. з Станиславівської єпархії щороку навчалось в Львівській духовній семінарії близько 60 студентів, у Віденській духовній семінарії – по 5-6, а в 1888/89 навчальному році вперше було виділено одне місце в Колегії св. Атаназія в Римі²⁰⁴. Більшість випускників цих богословських навчальних закладів отримували священичі свячення з рук єпископа Ю. Пелеша та повертались для душпастирської та суспільної праці в Станиславівській єпархії, окремі з них здобули докторат з богослов'я, що відкривав перспективу кар'єрного росту.

Особливу роль у формуванні духовенства й активізації його суспільної діяльності відіграли канонічні візитації 1887–1889 рр. владикою Ю. Пелешем усіх парафій Заліщицького, Пістинського, Скальського, Станиславівського і Тисменецького деканатів, частково – Єзупільського та Косівського деканатів, котрі дозволили владиці краще зрозуміти суспільні настрої духовенства і віруючих Станиславівської єпархії²⁰⁵.

Владика Юліан подбав і про матеріальне забезпечення духовенства єпархії. З цією метою він видав серію розпоряджень про управління церковними маєтками, про страхування церков та парафіяльних будинків. З

²⁰² Пастирський лист єпископа Ю. Пелеша до священства і вірних з приводу 50-літнього ювілею Папи Лева XIII «Про ювілейний відпуст», даний в Празник Пасхи 1886. – Станіславів : Накладом Єпископського Ординаріату, 1886. – 7 с.

²⁰³ Вістникъ Станиславовской Епархіи. – 1886, ч. 3, с. 55-56, 59; 1890, ч. 7, с. 104.

²⁰⁴ Делятинський Р. Станиславівська греко-католицька духовна семінарія у 1907–1918 рр.: становлення і розвиток // Spheres of Culture. Vol. 8 / Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. – Lublin, 2014. – S. 308-317.

²⁰⁵ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертація... – С. 56.

метою налагодження системи матеріального забезпечення священничих родин у 1886–1887 рр. проведено організаційний розподіл Вдовичо-сиротинського фонду (ВСФ) між Львівською і Станиславівською єпархіями²⁰⁶. Важливу роль відіграло створене 1889 р. Товариство взаємної допомоги дяків під патронатом владики²⁰⁷.

Особливу увагу Ю. Пелеш звернув на Буковину, де серед більшості православного населення поступово зростали громади греко-католиків. Так, у 1888 р. за його розпорядженням єпархіальна комісія цензорів з метою нейтралізації москвофільської та православної агітації заборонила поширювати в Буковинському деканаті Станиславівської єпархії православні часописи «Наука» і «Слово Боже» та іншу літературу, видану в Києво-Печерській Лаврі та Почаївській друкарні. Резонансними стали окремі факти переходу з-під юрисдикції Православної до лона Греко-Католицької Церкви, зокрема, громади с. Раранча на Буковині та священника Котцева в м. Обертині, яким надали значну моральну і матеріальну підтримку. Владика Ю. Пелеш особисто відвідав греко-католицькі громади на Буковині, а згодом декілька разів направляв свого делегата о. Климентія Кульчицького (1862-1932), пароха с. Підпечар і Станиславівського декана²⁰⁸.

Єпископ Ю. Пелеш, за свідченням біографа о. С. Матковського, «здебільшого стояв здалеку від політики. Раз лише виголосив у Львівському соймі велику бесіду при шкільній дебаті, і вона зробила сильне враження і в соймі, і в краю...»²⁰⁹. Справді, під час дебатів у Галицькому сеймі щодо реформи системи початкової та середньої освіти 4 січня 1886 р. він виступив із великою промовою (*фото № 20, 21*)²¹⁰, завдяки якій частина польських послів підтримала пропозиції Ю. Романчука щодо введення українських паралельних класів у місцевостях, де українці становлять не менше 25 %²¹¹.

Послом Галицького сейму Ю. Пелеш став як «віриліст», тобто на підставі статусу єпископа. Але його «шлях у політику» розпочався незадовго до іменування єпископом. Так, в лютому 1885 р., під час підготовки до виборів до Державної ради українці з Станиславівського виборчого округу запропонували висунути кандидатуру о. д-ра Ю. Пелеша на посла від сільської курії; його ж іменування в березні на єпископа ще більше «скріпило

²⁰⁶ Вісникъ Станиславовской Епархіи. – 1886, ч. 1, с. 14; ч. 3, с. 56-57; 1887, ч. 2, с. 31; ч. 5, с. 59; ч. 7, с. 91-93.

²⁰⁷ Вісникъ Станиславовской Епархіи. – 1890, ч. 1, с. 9.

²⁰⁸ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертація... – С. 56-57.

²⁰⁹ Матковський С. Д-р Юліян Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 42.

²¹⁰ Річ нашого Владика // Діло. – 1885, 25 грудня / (1886, 9 січня). – Ч. 142. – С. 1.

²¹¹ Бесіда Преосв. Д-ра Юл. Пелеша, виголошена дня 4 січня на 18 засіданню Сейму // Діло. – 1886. – 7 (19) січня. – Ч. 2. – С. 1-2.

намір Русинів, котрі пересвідчені, що Преосв. Д-р Юл. Пелеш, як чоловік світлий, високоповажний, а при тому щирий Русин гідно зможе і буде заступати інтереси русько-народні в раді державній»²¹². Про цей епізод «політичної кар'єри» Ю. Пелеша його біограф о. С. Матковський записав: «Доказом того, що Єпископ скоро здобув собі довіря не тільки мужиків, але й серця свого клеру, а навіть станиславівської світської інтелігенції, які зачали покладати на нього великі надії, є поставлення його кандидатури до Віденського парламенту, і то проти його волі. Це був необдуманний крок зі сторони станиславівського клеру, який не зміг належно оцінити, що при галицьких виборах, при неприхильности міродайних чинників, сильних міра цього, з цілої тої історії вийде тільки компрометація Владики. Єпископ програв тоді проти митрополичого урядового кандидата о. Корнилія Мандичевського, пароха Надвірної, отже Станиславівської єпархії...»²¹³. Власне, єпископ Ю. Пелеш так і залишився послом-вірилістом Галицького сейму практично до кінця життя, хоча й більше не проявляв активної політичної діяльності, а його зв'язки із династією Габсбургів забезпечували йому доступ до віденських урядових кіл без посольського мандату в Державній раді.

Владика Юліан більше уваги звертає на комплекс складних обрядових проблем, що виникли в Греко-Католицькій Церкві. Усвідомлюючи необхідність їх розв'язання, Ю. Пелеш вже на початку свого єпископства в Станиславові підтримав ідею митрополита С. Сембратовича щодо скликання Провінційного синоду єпископів Галицької митрополії. Але, коли підготовка до синоду завершилась²¹⁴, несподівано в грудні 1890 р. у Перемишлі помер єпископ І. Ступницький (1816-1890)²¹⁵. Найбільш імовірним кандидатом на вакантний престол був Ю. Куїловський, єпископ-коадьютор, який став адміністратором Перемишльської єпархії. Але 1891 р. владика Ю. Пелеша, як відзначає о. І. Назарко, «на його власне бажання і бажання цісаря» перевели до Перемишля²¹⁶, а новим єпископом у Станиславові номінували Ю. Куїловського²¹⁷. Варто уточнити, що, за даними «Шематизму Перемиської, Самбірської і Сянської єпархії 1892 (*фото № 26*), Ю. Пелеш іменованний на Перемшльського єпископа цісарським патентом 10 травня

²¹² Преосв. Д-ра Юліана Пелеша наміряли Русини... // Діло. – 1885. – 21 марта (2 цвітня). – Ч. 33. – С. 3.

²¹³ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 42.

²¹⁴ Пастирський лист митрополита Галицького С. Сембратовича до єпископів руських Галицької Провінції про Синод провінційний у Львові (даний 15 / 27 липня 1891 р.). – Львів : Типографія Ставропігійного Ин-ту, 1891. – С. 4-5.

²¹⁵ Іоанн Ступницький (16.X. 1816 - 10 (22) XII. 1890) // Душпастир. - 1890 - Т 4ч 24 - с. 737.

²¹⁶ Назарко І. Єпископ Ю. Пелеш – історик Церкви... – С. 121.

²¹⁷ Вістникъ Станиславовской Епархіи. – 1891, ч. 7, с. 133.

1891 р., а затверджений (преконізований) Апостольською Столицею 27 червня 1891 р.²¹⁸, тим часом Ю. Сас-Куїловський іменований на Станиславівського єпископа 3 серпня, а преконований 22 вересня 1891 р.²¹⁹. Так розпочався *другий перемишльський період життя Ю. Пелеша (1891–1896)*.

Інтронізація Юліана Пелеша на єпископський престол «з'єднаної» Перемиської, Самбірської і Сяніцької єпархії відбулася в кафедральній церкві св. Івана Хрестителя у Перемишлі, імовірно, в серпні 1891 р. (*фото № 24*)²²⁰. Однак у Перемишлі, як стверджує біограф, єпископа спершу «прийняли досить недовіжливо, бо його випередила опінія строгого і дуже вимогливого настоятеля, а при тому нервового чоловіка. Але скоро і там та опінія змінилась на користь Єпископа, а нагоду до того дала його діяльність на Львівському Синоді...»²²¹. Одне із перших розпоряджень Ю. Пелеша, опублікованих в офіційному «Віснику Перемиської єпархії» 1891 р. (*фото № 25*)²²², стосувалося формування складу єпархіальної делегації на провінційний синод.

Єпископ Ю. Пелеш відіграв значну роль в нарадах Львівського синоду, що відбувся 24 вересня – 8 жовтня 1891 р., в якому взяли участь митрополит С. Сембратович, єпископ Ю. Сас-Куїловський, Апостольський делегат А. Чяска та 176 священників різного статусу – крилошан, деканів, віце-деканів, ректорів семінарій, катехитів, професорів гімназій і Львівського університету, парохів і сотрудників, протоігумена Чину св. Василя Великого, ігуменів монастирів (*фото № 23*)²²³. Аналізуючи працю владики на Синоді, його біограф о. С. Матковський підкреслював, що «він скоро зорієнтувався в ситуації, обняв невдячну роль посередника, щоби втихомирити бурю, яка грозила вибухом, що міг розсадити цілий Синод і скомпромітувати нашу церковну єрархію. Його діяльність на Синоді була рішуча і децидуюча і нею здобув собі серця не лише свого перемиського клиру, але й загалу нашого духовенства. Однак тою своєю діяльністю

²¹⁸ Шематисм всего клира греко-католического Епархий соединенных Перемиской, Самборской і Сяноцкой на рк от Рожд. Хр. 1892. – Перемишль: Типом С. Ф. Піонткевича, 1892. – С. 4; Шематисм всего клира греко-католического Епархий соединенных Перемиской, Самборской і Сяноцкой на рк от Рожд. Хр. 1896. – Перемишль: Типом С. Ф. Піонткевича, 1896. – С. VIII.

²¹⁹ Шематизм всього кліра греко-католицької Єпархії Станиславівської на рік Божій... – 1892. – С. VI.

²²⁰ Перемишль: старі фотографії. URL: <https://www.etoretro.ru/city5132.htm>.

²²¹ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 42.

²²² Вісник Перемиської єпархії. – 1891, ч. 7, с. 128-129.

²²³ Три Синодальні Архієреї: Спомини з життя і діяльності Преосвященних о. Юліана Куїловського, дра Юліана Пелеша і дра Сильвестра Сембратовича. Списав о. Северин Матковський, гр.-кат. парох Боссир. – Львів: Накладом о. Александра Стефановича, 1932. – С. 106-107; Чинности і рішення руского провінціального Собора в Галичині одбувшогося в Львові в році 1891. – Львів: Накладом Митрополичого Ординаріату, Із типографії Ставропігійського Ін-та, 1896. – С. 57-63.

стягнув рівночасно на себе невдоволення тих сфер, що хотіли вжити Синоду до своїх цілей»²²⁴. Характерно, що згодом, під час візиту галицьких ієрархів до Риму після синоду, Ю. Пелеш за свою чітку позицію навіть отримав безпідставні погрози «усунення з єпископського престолу» з боку кардинала Ледоховського²²⁵. Все ж таки в пам'яті наступних поколінь Ю. Пелеш, за влучним висловом І. Хоми, залишився «співтворцем Львівського синоду в 1891 р., на якому обороняв наші прадідні традиції, знаючи добре історію своєї Церкви, її світла й тіні»²²⁶.

Принципова позиція владики на Львівському синоді викликала також тиск на нього з боку Галицького намісництва. На початку 1893 р. намісництво ініціює заходи щодо призначення єпископа-помічника в Перемишлі, і одним з перших кандидатів пропонується о. Теофіл Сембратович (1853–1903?), ректор Віденської греко-католицької духовної семінарії²²⁷. Згодом обговорювалася кандидатура крилошанина Львівської митрополичої капітули, москвофіла о. Мартина Пакіжа (1849–1918)²²⁸. Однак єпископ Ю. Пелеш, як стверджує о. І. Хома, «протиставився вмішуванням у церковні справи своєї єпархії галицького намісника поляка графа Баденія так, що того доноси до віденської цісарської канцелярії не мали успіху»²²⁹. Завдяки авторитету та впливам Ю. Пелеша Галицькому намісництву так і не вдалося домогтися призначення єпископа-помічника у Перемишлі.

Тим часом у Перемишльській єпархії владиці Юліану впродовж 1892-1894 рр. довелося розв'язувати т.зв. «тучапську справу», що загострила чимало проблем, передусім використання польською шляхтою (патронами церков) і римо-католицьким духовенством «конкуренції» (механізму фінансування) на будівництво і ремонт церков і плебаній для тиску на парафіян з метою зміни греко-католицького обряду на латинський. Конфлікт між частиною парафіян і парохом о. А. Барновичем у с. Тучапи Ярославського повіту 1892 р. привів до переходу більшості парафіян на латинський обряд, що був затверджений Апостольською Столицею²³⁰. Єпископ Ю. Пелеш спершу сформував деканальну та єпископську комісії для канонічного розслідування справи, вислухав делегацію тучаських греко-

²²⁴ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський... – С. 45.

²²⁵ Там само. – С. 43.

²²⁶ Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 866.

²²⁷ О назначенію єпископу Пелешу суфрагана // Галичанин. – 1893. – 14 (26) січня. – Ч. 9. – С. 3; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 387.

²²⁸ Вість о іменуванні єпископа суфрагана в Перемишлі // Галичанин. – 1893. – 19 (31) січня. – Ч. 13. – С. 3; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2... – С. 336.

²²⁹ Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 866.

²³⁰ Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках ХІХ століття / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Жовква: Місіонер, 2015. – 372 с. – С. 84-86.

католиків²³¹, а згодом навіть сам сплатив «конкуренційний внесок» на парафію, щоб запобігти переходу парафіян на латинський обряд. Тучапський інцидент, на думку Н. Колб, «спонукав греко-католицьку ієрархію звернути прискіпливішу увагу на парафії, що знаходились на польсько-українському етнічному кордоні»²³².

Значну увагу владика Ю. Пелеш зосередив на розвитку виховних інституцій під патронатом Церкви, пастирських візитаціях у Перемишльській єпархії, будівництві нового єпископського палацу. Використовуючи давні знайомства у Відні, владика Юліан добився розпорядження австрійського уряду від 13 липня 1893 р. про дозвіл на заснування у Перемишлі повної чотирьохрічної духовної семінарії²³³. Так само, попри відмову Галицького намісництва з «ощадностевих причин», він добився дозволу цісаря та фінансування від австрійського уряду на будівництво нового палацу Перемишльських єпископів, який під контролем владика успішно завершений 1896 р.²³⁴. За сприяння Ю. Пелеша крилошанин о. Константин Чехович (1848–1915) організував будівництво Інституту для дівчат у Перемишлі, на який сам владика дав щедрю пожертву²³⁵, у 1893 р. посвятив наріжний камінь, а 1895 р. урочисто посвятив будівлю Інституту та відкрив виділову школу для дівчат²³⁶. У вересні 1895 р. Ю. Пелеш склав пожертву для потреб «бідних учеників бурси імені св. Миколая в Перемишлі», а управа бурси, відповідно до статуту, внесла єпископа до переліку «членів-засновників»²³⁷.

У липні 1893 р. єпископ Ю. Пелеш відвідав містечко Яворів, де його зустрічали маршалок повітової ради граф Іван Шептицький (батько майбутнього митрополита Андрея), бургомістр Ф. Паар, представники місцевої шляхти та міщан, відділу польських «Соколів», єврейського кагалу, духовенства латинського і греко-католицького обрядів, відповідно, парохі кс. Туржанський та о. Петро Левицький (1847-1914), що викликало у владика «радість із-за гармонії обох обрядів і народностей». Владика Юліан відвідав греко-католицьку церкву, монастир СС. Василянок та розташовану у ньому

²³¹ В справі заколоту в Тучапах // Діло. – 1892. – 7 (19) серпня. – Ч. 177. – С. 3; Тучапяне у єпископа Пелеша // Галичанин. – 1893. – 14 (26) студня. – Ч. 278. – С. 3.

²³² Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство... – С. 86-88.

²³³ Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 866; Назарко І. Єпископ Ю. Пелеш – історик Церкви... – С. 121.

²³⁴ Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його «Історія Унії Руської церкви з Римом»... – С. 866-867.

²³⁵ Щедря пожертва (Новинки) // Галичанин. – 1893. – 6 (18) січня. – Ч. 3. – С. 5.

²³⁶ Назарко І. Єпископ Ю. Пелеш – історик Церкви... – С. 122.

²³⁷ Впр. Єпископ перемиськи д-р Юліан Пелеш жертвував... // Діло. – 1895. – 29 серпня (10 вересня). – Ч. 193. – С. 2.

«руську школу» для дівчат²³⁸, склав пожертву ігумені для будівництва помешкання для капелана²³⁹.

З нагоди наближення ювілею 300-ліття Берестейської унії владка Ю. Пелеш спільно з митрополитом С. Сембратовичем та Ю. Сас-Куїловським у пастирському листі від 23 квітня 1895 р. (*фото № 27*) закликали духовенство і вірних гідно його відзначити, підкреслюючи, що «Унія означає соєдиненє с єдиноспасательно Церквою католицькою, котру сам Христос Господь основав на сій землі...». Водночас владики пропонували взяти участь у паломництві до Риму, скласти «дар вдячності» для Папи, заснувати «Інститут свмч. Йосафата для релігійно-морального виховання руської шкільної молоді»²⁴⁰. Однак, на жаль, безпосередньої участі у святкуванні ювілею унії Юліан Пелеш уже не брав, оскільки внаслідок важкої недуги («зденервування» і «сухоти утроб») передчасно помер 10 (22) квітня 1896 р. «на 54-му році життя, 29-му році священства, 11-му році єпископства, а з того в 5-му році на владичому престолі в Перемишлі»²⁴¹.

Часописи «Душпастир», «Діло» і «Галичанин» опублікували некрологи з розширеною біографією (*фото № 28, № 29*)²⁴², з сумом повідомляючи українське суспільство про глибоку втрату. Наступного дня, 23 квітня 1896 р., відбулося перенесення тіла владики Ю. Пелеша з єпископського палацу «на Засянню» до кафедрального храму за участю митрополита Сильвестра Сембратовича, крилошан і представників духовенства трьох єпархій, репрезентантів влади, делегацій українських товариств. Архієрейський похорон Юліана Пелеша відбувся в понеділок, 27 квітня 1896 р., на кладовищі у Перемишлі. У прощальній промові о. Крушинський від імені єпархіального духовенства підкреслив, що «покійний єпископ був чоловіком, повним посвячення і любові для церкви і руського народу». Кардинал С. Сембратович, дякуючи за виявлену духовенством любов до покійного владики, запевнив, що «буде молити Бога, аби дав їм архієрея з подібним посвященням для добра церкви і народу»²⁴³.

²³⁸ С. Я. З Яворова (Гостина Впроєсв. Єпископа Юліана Пелеша; попис учениць в дівочім заведенню СС. Василянко // Діло. – 1893. – 6 (18) липня. – Ч. 148. – С. 1.

²³⁹ З Яворова (З монастиря яворівського) // Діло. – 1893. – 21 липня (2 серпня). – Ч. 161. – С. 3.

²⁴⁰ Спільний пастирський лист митрополита С. Сембратовича, єпископа Перемиського Ю. Пелеша і єпископа Станіславівського Ю. Сас-Куїловського, даний 23 квітня 1895 р. – Львів: З типографії Створопіг. Ін-та, 1895. – 20 с.

²⁴¹ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 27.

²⁴² Там само. – арк. 25-28зв.

²⁴³ ВР ЛННБ. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. – арк. 29-30зв.; Похорон бл. п. Преосв. єпископа Д-ра Юліана Пелеша // Душпастир. – 1896. – Т. 10, Ч. 8. – С. 211-214.

Характеризуючи владику, його біограф о. С. Матковський у відомій книзі «Три Синодальні Архієреї» (*фото № 30*)²⁴⁴, зазначив, що за своїми «національно-політичними» переконаннями Юліан Пелеш «був великий прихильник Австрії й цісаря та видів будучність свого народу в зв'язі з Австрійською державою. Зрештою, його переконання були українські. Це видно хоч би з того, що був прихильний до програми народовців... Однак, стоячи непохитно при вірності католицизмові, він не годився на той радикальний напрям, який під впливом М. Драгоманова зачав ширитися поміж молодими народовцями, і поборював його при кожній нагоді. Поборював також і москвофільство, оскільки воно перероджувалося в цареслав'є і схизму. Толерував однак і лишав у спокої тих москвофілів, що вірно стояли при католицизмові й Австрії...»²⁴⁵.

Підсумовуючи життєвий шлях Юліана Пелеша, слід відзначити, що він увійшов в історію УГКЦ та українського народу як визначний богослов, історик Церкви та греко-католицький ієрарх, який залишив значну наукову богословську спадщину, а своєю пастирською діяльністю сприяв релігійному вихованню молоді, формуванню нових поколінь священиків, заклав організаційні основи розвитку Станиславівської єпархії, вплинув на рішення Львівського синоду 1891 р., турбувався про розвиток Перемишльської єпархії. Спадщина та діяльність Ю. Пелеша заслуговує на детальніші студії істориків та богословів.

Додаток 1. Перелік опублікованих проповідей Юліана Пелеша.²⁴⁶

№ з/п	Назва проповіді, публікація
1	Розширений начерк до проповіді на Неділю о блуднім Сині // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 1. - с. 17.
2	Начерк до проповіді на Неділю Мясопустную // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 1. - с. 21-24.
3	Проповідь на III Неділю св. вел. Поста // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 3. - с. 100-106.
4	Начерк до проповіді на IV Неділю св. вел. Поста // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 3. - с. 106-110.
5	Начерк до проповіді на V Неділю св. вел. Поста // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 4. - с. 133-137.
6	Проповідь на Неділю Цвітоносну // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 4. - с. 137-143.
7	Проповідь на св. Вел. Неділю Пасхи // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 5. - с. 175-180.
8	Начерк до проповіді на Нед. Фомину // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 6. - с. 206-209.

²⁴⁴ Матковський С. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемишльський... – С. 31.

²⁴⁵ Там само. – С. 45.

²⁴⁶ Перелік сформовано за: Кравчук А. Індекс української католицької періодики Галичини 1871-1942 рр. – Львів: Свічадо, 2000. – XVI+520 с. – С. 14, 51, 54, 55, 95, 100, 157-159, 162, 186, 233, 271, 272, 289, 290, 307, 308, 310, 313, 326, 342, 348, 351, 371, 374, 396, 438 (Пелеш, Ю.).

9	Гомилія на Неділю о Мироносицах // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 6. - с. 209-212.
10	Гомилія на Неділю о Разслабленном // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 6. - с. 212-216.
11	Проповідь на Неділю о Самарянині // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 7. - с. 244-248.
12	Проповідь на Неділю о Сліпци // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 7. - с. 249-253.
13	Начерк до проповіді на Неділю св. Отець // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 8. - с. 277-280.
14	Начерк до проповіді на Неділю св. Отець // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 8. - с. 277-280.
15	Проповідь на Сошествіє св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 8. - с. 280-283.
16	Проповідь на Сошествіє св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 8. - с. 280-283.
17	Проповідь на Неділю всіх Святих // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 9. - с. 304-309.
18	Проповідь на Неділю II по сошествію Св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 9. - с. 309-313.
19	Проповідь на Неділю всіх Святих // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 1 (53 с. 337-342.
20	Неділя о Митарі і Фарисею. О домі Божім в часах гоненій християн // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 2. - с. 57-61.
21	Неділя о блудном сині. О внішнім виді Церкви, іменно о копулі, ве: кресті і звонах // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 4. - с. 111-115.
22	Неділя Мясопустна. Строење Церкви олтарем к востоку // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 4. - с. 116-120.
23	Неділя Сиропустна. О притворі // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 4. - с. 120-Б.
24	I Неділя св. Вел. Поста. Двері до корабля Церкви, і їх значеніє Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 4. - с. 124-128.
25	II Неділя св. Вел. Поста. Дальше о кораблі Церкви: Місце собраг вірних, лавки, хоругви, образи // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 5. - с. 147-Ц.
26	III Неділя св. Вел. Поста. О сповідальниці // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 5. - с. 152-156.
27	IV Неділя Св. Вел. Поста. О амвоні, поликандило, аналогій // Руск Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 6. - с. 179-183.
28	V Неділя Св. Вел. Поста. О Хорі і Іконостасі // Рускій Сіон. - 1872. Т. 2 ч. 6. - с. 183-187.
29	VI Неділя Св. Вел. Поста. О образах і значеню Іконостаса // Руск Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 6. - с. 187-191.
30	Неділя Фомина. Св. Олтар: престол, его накрите, ковчег, свічки, крес Євангеліє // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 8. - с. 242-247.
31	Неділя о Мироносицах. Престол, горное сідалище, закрестія // Руск Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 8. - с. 247-251.
32	Неділя о разслабленном. О посвященю Церкви, Престола і дзвонів, Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 10. - с. 312-316.
33	Неділя о самарянини. О священстві // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 1 - с. 317-320.
34	Неділя о сліпци. Одежі священническі // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 1 - с. 338-343.
35	Неділя св. Отец. Літургія т.е. безкровна жертва нового завіта // Рускі Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 12. - с. 372-376.
36	Сошествіє св. Духа. В якім наміреню приносится безкровна жертва / Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 12. - с. 376-382.
37	Проповідь на Неділю IV по Сошествію Св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 10. - с. 343-347.
38	Проповідь на V Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон..- 1871. - Т. 1 ч. 11. - с. 372-377.
39	Проповідь на VI Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 11. - с.

	377-380.
40	Проповідь на VII Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 12. - с. 402-406.
41	Проповідь на VIII Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. і 1 ч. 12. - с. 406-410.
42	Начерк до проповіді на IX Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - I 1871. - Т. 1 ч. 12. - с. 410-413.
43	Проповідь на X Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. і ; 13. - с. 430-434.
44	Проповідь на XI Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 13. - с. 434-438.
45	Проповідь на XII Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 14. - с. 463-468.
46	Проповідь на XIV Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 15. - с. 500-504.
47	Проповідь на XV Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 15. - с. 504-508.
48	Проповідь на XVI Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 15. - с. 508-512.
49	Проповідь на XVIII Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т р3 1 ч. 17. - с. 559-564.
50	Проповідь на XIX Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. 1 ч. 17. - с. 564-567.
51	Проповідь на Неділю XX по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. -1 1 ч. 17. - с. 568-571.
52	Проповідь на XXI Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. ч. 18. - с. 598-601.
53	Проповідь на XXII Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. ч. 19. - с. 625-628.
54	Проповідь на XXIII Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т 1 ч. 19. - с. 628-632.
55	Проповідь на XXIV Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т 1 ч. 19. - с. 632-635.
56	Проповідь на XXV Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. ч. 20. - с. 658-661.
57	Проповідь на XXVI Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т 1 ч. 20. - с. 665-668.
58	Проповідь на XXVII Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т 1 ч. 21. - с. 691-694.
59	Проповідь на XXVIII Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871. - Т 1 ч. 21. - с. 694-697.
60	Начерк до Проп. на XXIX Нед. по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1871 - Т. 1 ч. 21. - с. 697-699.
61	Омилія на Нед. по Рождестві Христові // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч 24. - с. 783-785.
62	Омилія на XXX Неділю по сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 22. - с. 695-698.
63	Проповідь на XXXI Неділю по Сош. св. Духа // Рускій Сіон. - 1872. Т. 2 ч. 23. - с. 726-731.
64	Начерк до проповіді на Стрітеніє Господнє // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 1. - с.

	25-28.
65	Начерк до проповіді на Благовіщенє Пресвятої Богородици // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 5. - с. 172-175.
66	Проповідь на Вознесеніє Господнє // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 8. - с. 272-277.
67	Начерк до проповіді на Рождество св. Іоанна Кр[естителя] // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 11. - с. 380-384.
68	Проповідь на св. Преображеніє Г.Б. і Спаса Н.І. Христа // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 13. - с. 438-441.
69	Проповідь на Успеніє Пресв. Богородици // Рускій Сіон - 1871 - Т ч. 14. - с. 468-471.
70	Проповідь на Рождество Пресв. Богородици // Рускій Сіон - 1871 - I } 1 ч. 16. - с. 525-529.
71	Проповідь на Воздвиженіє Ч. Креста // Рускій Сіон - 1871 - Т 1 ч 1(- с. 529-533.
72	Проповідь на Праздник св. Архістратиґа Михаїла // Рускій Сіон - 1871 - Т. 1 ч. 20. - с. 662-665.
73	Проповідь на Праздник св. Николая // Рускій Сіон. - 1871 - Т 1 ч 2' -с. 728-731.
74	Проповідь на Зачатіє Пресв. Богородици // Рускій Сіон - 1871 - Т ч. 22. - с. 731-734.
75	Проповідь на Рождество Христово // Рускій Сіон - 1871 - Т 1 ч 23 - с. 757-761.
76	Омилія на св. Богоявленіє // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 24. - с. 788-792.
77	На праздник трех Святителєй. О потребі внішнього богослуженія // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 1. - с. 28-31.
78	На Стрітеніє Господа Нашего Ісуса Христа. О домі Божім в часах передхристиянських // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 2. - с. 53-57.
79	Вознесеніє Господнє. Жертва крестна // Рускій Сіон. - 1872 - Т 2ч 11. - с. 343-349.
80	Праздник св. Тройци. Кто стаєся участником ласк безкровної жертви // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 13. - с. 406-412.
81	Наука на Праздник Преподобного Отца Онуфрія Великого // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 16. - с. 503-512.
82	Проповідь на день Прп. Отца Нашего Онуфрія Великого // Рускій Сіон. - 1872. - Т. 2 ч. 18. - с. 560-569.
83	Слово на св. великій Пяток (сказане в р. 1873) // Рускій Сіон. – 1875. - Т. 5 ч. 6. - с. 165-170.
84	Слово на св. великій Пяток: (сказане в р. 1874) // Рускій Сіон. – 1875. - Т. 5 ч. 6. - с. 171-177.
85	Бесіда на св. Богоявленіє // Рускій Сіон. - 1879. - Т. 9 ч. 1. - с. 5-11.
86	Наука на Праздник трех Святителєй // Рускій Сіон. - 1879. - Т. 9 ч. 2. - с. 45-51.
87	Слово на Новий Рік // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 24. - с. 786-788.
88	Слово надгробне (Ник. Георгію прих. в Брязі) // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 4. - с. 148-150. («З німецької рукописі свобідно перевел Др. Пелеш»).
89	Слеза над мощами бл.п. Николая Горбачевского // Рускій Сіон. - 1871. - Т. 1 ч. 21. - с. 699-703.
90	Слово над мощами бл.п. Константина Літинского, укінченого ученика VII гимн. кляси в Перемишлі д. 14.IX 1873 // Рускій Сіон. - 1873. - Т. 3 ч. 23. - с. 731-733.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бесіда Преосв. Д-ра Юл. Пелеша, виголошена дня 4 січня на 18 засіданю Сейму // Діло. – 1886. – 7 (19) січня. – Ч. 2. – С. 1-2.

2. Блажейовський Д. Берестейська ре-унія та українська історична доля і недоля. Т. 2: Київська Вселенська Церква в діаспорі (1751–1988): [перекл. з англ.]. – Львів: Каменяр, 1999. – 1335 с.
3. Блажейовський Д. Ієрархія Київської Церкви (861 – 1996). – Львів: Каменяр, 1996. – 568 с.
4. Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Т. 2: Духовенство і релігійні згуродження: [англ.]. – Львів – Київ: КМ Академія, 2004. – 570 с.
5. Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемиської єпархії з включенням Апостольської Адміністрації Лемківщини (1828–1939): [англ.]. – Львів: Каменяр, 1995. – 1008 с.
6. Блажейовський Д. Історичний шематизм Станіславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ.]. – Львів: Місіонер, 2002. – 450 с.
7. Богословський альманах. – Станіславів, 1887. – Рік 1. – Ч.5-6. – С. 1.
8. Бондарев І., Головатий М. Слідами старого Станіслава. Палац єпископа. Дата оновлення: 27.03.2015. URL: <http://report.if.ua/uncategorized/slidamy-starogo-stanyslavova-palac-epyskopa/> (дата звернення: 10.01.2018).
9. В справі заволодіння в Тучапах // Діло. – 1892. – 7 (19) серпня. – Ч. 177. – С. 3.
10. Великий А.-Г. З літопису християнської України: Церковно-історичні радіолекції з Ватикану / о. Атанасій-Григорій Великий ЧСВВ. – Т. VIII: XIX ст. – Рим : Видавництво ОО. Василян, 1976. – 275 с.
11. Вісник Станіславівської Єпархії. – Станіславів, 1886–1891.
12. Вісник Перемиської єпархії. – Перемишль, 1891–1896.
13. Вість о іменуванні єпископа суфрагана в Перемишлі // Галичанин. – 1893. – 19 (31) січня. – Ч. 13. – С. 3.
14. ВР ЛННБ ім. В. Стефаника (Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника НАН України). – Ф. 1, спр. 131. Пелеш Юліан. Листи до Василя Чарнецького. – арк. 13.
15. ВР ЛННБ ім. В. Стефаника. – Ф.17, спр.202а / п.5. Бучинський Мелітон Осипович. Листи до Пелеша Юліана. 1885, 1886 рр., м. Станіслав, 10 арк. – арк. 1-2.
16. ВР ЛННБ ім. В. Стефаника. – Ф. 167, спр. 2487 / п. 75. Пелеш Юліан (03.01. 1843–11(23).04. 1896); Пелеш Григорій (1821 – 10.12. 1891). Виписки і вирізки з книг і періодичних видань (біографія, портрет, бібліографія, 40 арк.
17. ДАІФО (Державний архів Івано-Франківської області). – Ф.504, оп.1, спр.330а (Метрика кліру Станіславівської єпархії за 1887 – 1941 рр. Том 1). – арк. 1.
18. Делятинський Р. Історія Станіславівської єпархії (1885-1900). – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. – 96 с.
19. Делятинський Р. І. Станіславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертація на здобуття наук. ст. канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – «Історія України». – Івано-Франківськ, 2017. – 390 с.
20. Делятинський Р. Станіславівська греко-католицька духовна семінарія у 1907–1918 рр.: становлення і розвиток // Spheres of Culture. Vol. 8 / Maria Curie-Sklodovska University in Lublin. – Lublin, 2014. – S. 308-317.
21. Депутація с адресою до Є. Вел. Цісаря під проводом Станіславівського владика Юліана... // Діло. – 1886. – 3 (15) мая. – Ч. 49. – С. 3.

22. Д-р Юліан Пелеш... отримав декрет на актуального директора дому пресвітерського... // Діло. – 1883. – Ч. 135. – 29 листопада (11 грудня). – С. 3.
23. Д-ру Омеляну Огоновському... // Діло. – 1885. – 9 (21) марта. – Ч. 28. – С. 3
24. Єпископи рускі в Станиславові і Перемишлі... // Діло. – 1892. – 15 (27) січня. – Ч. 11. – С. 3.
25. Єго Вел. Цісар дарував... // Діло. – 1885. – 13 (25) червня. – Ч. 65. – С. 3.
26. Єго Преосв. єпископ Юліан Пелеш приймав... // Діло. – 1885. – 21 марта (2 цвітня). – Ч. 33. – С. 3.
27. Єгрешій О., Делятинський Р., Маслій О. Концепція науково-дослідної діяльності Інституту історії Церкви Івано-Франківської Академії Івана Золотоустого Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ. URL: <http://ifaiz.edu.ua/naukova-robota/instytut-istorii-tserkvy.html>.
28. Житєпис бл. п. єпископа Д-ра Юліана Пелеша в *Gazet-i kosc.* // Душпастир – 1896. – Т. 10, Ч. 11. – С. 290-291.
29. З Будапешту пишуть нам: Наша депутація під проводом Преосв. Еп. Юліана... // Діло. – 1886. – 8 (20) мая. – Ч. 51. – С. 3.
30. З життя нових архієпископів: II. Д-р Юліан Пелеш // Діло. – 1885. – Ч. 21. – 21 лютого (5 марта). – С. 2.
31. З Коломиї телеграфують... // Діло. – 1885, 24 грудня / 1886, 5 січня. – Ч. 141. – С. 3.
32. З Яворова (З монастиря яворівського) // Діло. – 1893. – 21 липня (2 серпня). – Ч. 161. – С. 3.
33. І.Б.-П.К. Подорож Преосвященного Єпископа д-ра Юліана Пелеша // Душпастир. – 1893. – Т. 7, Ч. 14. – С. 319-328.
34. І. Н. Рец.: Матковський, Северин. Три синодальні Архієреї: Спомини з життя і діяльності Пресвященних Ю. Куїловського, Ю. Пелеша і С. Сембритовича. Львів, 1932 // Нива. – 1933. – Т. 28, Ч. 1. – С. 27-29.
35. І. С. З торжества інтронізаційного в Станиславові // Діло. – 1886. – 7 (19) січня. – Ч. 2. – С. 3.
36. Інсталяція Впр. Д-ра Юліана Пелеша на крилошанина-архидиякона // Діло. – 1883. – Ч. 129. – 15 (27) листопада. – С. 3.
37. Інтронізаційне торжество [промови І. Верхратського, Т. Стахевича, О. Барабаша] // Діло. – 1886. – 3 (15) січня. – Ч. 1. – С. 2.
38. Іоанн Ступницький (16.Х. 1816 - 10 (22) XII. 1890) // Душпастир. - 1890 - Т 4ч 24 - с. 737. (Греко-католицький єпископ Перемишля (1872-1890).
39. Іпатов Є. Львів, якого не повернеш. Семінарія Святого Духа (Львівська генеральна греко-католицька духовна семінарія, 1870–1880-ті роки, фото). URL: <http://photo-lviv.in.ua/lviv-yakoho-ne-povernesh-seminariya-svyatoho-duha/> [27.01. 2018].
40. Кам'янський П. Становлення та розвиток Станіславської єпархії за єпископа Юліана Пелеша 1885–1891 рр. // Історичні і політичні дослідження Донецького національного університету. Серія: Історія. – Донецьк, 2005. – №25-26. – С.224-232.
41. Карта «Королівство Галичини і Володимирії з великим князівством Краківським». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Королівство_Галичини_та_Володимирії#/media/File:CarteNouvelledesRoyaumesdeGalizieetLodomerie_large.jpg [31.01.2018].

42. Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Жовква: Місіонер, 2015. – 372 с.
43. Комітет зав'язаний в Станиславові для прийняття єпископа Юліана... // Діло. – 1885. – 1 (13) жовтня). – Ч. 108. – С. 3.
44. Кравчук А. Індекс української католицької періодики Галичини 1871-1942 рр. – Львів: Свічадо, 2000. – XVI+520 с. – С. 14, 51, 54, 55, 95, 100, 157-159, 162, 186, 233, 271, 272, 289, 290, 307, 308, 310, 313, 326, 342, 348, 351, 371, 374, 396, 438 (Пелеш, Ю.).
45. Крив'як Б. Владика Юліан Пелеш – історик Церкви і перший єпископ Станиславівський // Історія релігій в Україні: Матеріали IX Міжнародної конференції 11-13 травня 1999 року. – Львів, 1999. – Кн.1 (А – М) – С.183-186.
46. Л. Станиславів, д. 18 січня 1886 р. [привітання Ю. Пелешу від представників сільських читалень] // Діло. – 1886. – 11 (23) січня. – Ч. 4. – С. 2.
47. Левицький О. В день інтронізації Преосвященного Владика кир Юліана Пелеша 29 грудня 1885 [вірш] // Діло. – 1885, 29 грудня / 1886, 9 січня. – Ч. 142. – С. 1.
48. М. Станиславів, 1 (13) січня [з приводу інтронізації Ю. Пелеша] // Діло. – 1886. – 9 (21) січня. – Ч. 3. – С. 2.
49. Мадей Н. Крижівська єпархія: історія і сучасність // Історія релігій в Україні: Матеріали XII-ї Міжнародної конференції (Львів, 20-24 травня 2002 року). – Львів, 2002. – Кн.1. – С.251-256.
50. Матковський о. Северин. Д-р Юліан Пелеш, Єпископ Станиславівський, а відтак Перемиський // Три Синодальні Архієреї: Спомини з життя і діяльності Преосвящених о. Юліана Куїловського, дра Юліана Пелеша і дра Сильвестра Сембратовича. Списав о. Северин Матковський, гр.-кат. парох Боссир. – Львів: Накладом о. Александра Стефановича, 1932. – 108 с. – С. 31-45.
51. Мельник І. Академічна гімназія у Львові. URL: <http://photo-lviv.in.ua/akademichna-himnaziya-u-lvovi/> [18.05. 2016].
52. Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні. – Рим – Львів: Вид-во ЧСВВ, 1995. – 404 с.
53. На папським консистори... // Діло. – 1885. – 21 марта (2 цвітня). – Ч. 33. – С. 4.
54. На торжество вступлення Преосв. еп. Юліана Пелеша на владичий престол... // Діло. – 1885. – 11 (23) грудня. – Ч. 136. – С. 4.
55. На торжество еп. Юліана в Станиславові виготовив п. Вол. Чехович... // Діло. – 1885, 24 грудня / 1886, 5 січня. – Ч. 141. – С. 3.
56. Назарко І. о. Єпископ Ю.Пелеш – історик Церкви // Український історик. – 1981. – № 1-4. – С. 118-127.
57. Нахлік Є., Нахлік О. Іван Франко та Євгеній Желехівський: амплітуда взаємин // Українська мова. – 2011. – № 3. – С. 3-18.
58. Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – РКК-1559, 168 арк.
59. Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – СДК-2612 (Привіт першому Станиславовському Єпископу Юліану Пелешу [вірші невстановленого автора]. – 3 с.), 2 арк.
60. Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – СДК-2615 (Привіт Его Преосвященству Кир Юліану Пелешу, першому рускому єпископу ново-учрежденной Єпархії Станиславовской, в день торжественного вступлення на Престол Єпископский в

- Станиславові дня 29 декабра 1885 (10 січня 1886) року [вірші невстановленого автора]. – Станіславів: з печатні І.Данкевича, 1886. – 8 с.). 4 арк.
61. Національний музей у Львові імені А.Шептицького. – СДК-2723., 1 арк.
62. Нових владик наших витали... // Діло. – 1885. – 9 (21) марта. – Ч. 28. – С. 3.
63. Номінація наших Владик вже оголошена... // Діло. – 1885. – 23 лютого (7 марта). – Ч. 21/22. – С. 5.
64. О назначенію єпископу Пелешу суфрагана // Галичнанин. – 1893. – 14 (26) січня. – Ч. 9. – С. 3.
65. О. Наумович... [про перехід у православ'я і лист до Папи] // Діло. – 1883. – 4 (16) січня. – Ч. 1. – С. 3.
66. Пастирський лист митрополита Галицького С. Сембратовича до єпископів руських Галицької Провінції про Синод провінційний у Львові (даний 15 / 27 липня 1891 р.). – Львів : Типографія Ставропігійного Ін-ту, 1891. – 6 с.
67. Пастирський лист Юліана Пелеша до духовенства Станиславівської єпархії «Радостна вість рознеслась по всій нашій отчині...», даний в неділю по Різдві Христовім 1886 р. Булла Папи Лева XIII «De universe Dominico grege...» / «О всем Господнем стаде...», дано в Римі 26 марта 1885. – Львів: Із типографії Ставропігійського Ін-та, 1886. – 27+14 с.
68. Пастирський лист Юліана Пелеша до вірних Станиславівської єпархії «Бог в милосердію своем невичерпаний...», даний в неділю по Різдві Христовім 1886 р. Апостольське письмо Его Святости Льва Папи XIII «Hodie Nos Ecclesiae Stanislavoropolitanae...» / «Днесь Ми заосмотрили Станиславівську Церков...», дано в Римі 27 марта 1885. – Львів: Із типографії Ставропігійського Ін-та, 1886. 19+1 с.
69. Пастирський лист єпископа Ю. Пелеша до священства і вірних з приводу 50-літнього ювілею Папи Лева XIII «Про ювілейний відпуст», даний в Празник Пасхи 1886. – Станіславів : Накладом Єпископського Ординаріату, 1886. – 7 с.
70. Пелеш Юліян. Пастирское богословіє. Написал д-р Юліан Пелеш, гр.-кат. священник. За соизволеніем и благословеніем Преосвященних Ординаріатів Львівського і Перемиського. Перший і другий випуск. Відень: Накладом автора з типографії ОО. Мехитаристів, 1876.
71. Пелеш Юліян. Росправа о духовном урядовом стилю яко дополненье пастирського богословія. Відень: Накладом автора в типографії ОО. Мехитаристів, 1878. 186 с.
72. Пелеш Юліан. Росправа о духовном урядовом стилю яко доповнення пастирського богословія. 2-ий наклад, перегляне ний і доповнений особистим додатком найважливіших законів через В. Д. Садовського. Відень: Накладом автора в типографії ОО. Мехитаристів, 1898. 268 с.
73. Пелеш Юліян. Учебник католицької релігії для гімназійних клас шкіл середних (після Антонія Ваплера). Написал Юліян Пелеш. Три части. Часть 1: Введенє і доказ істини католицької релігії. – Львів: З друкарні Товариства імені Шевченка, 1876. – 151 с.
74. Пелеш Кир Юліян. Літургіка. Біографічні матеріали / Кир Ю.Пелеш; упорядник А.Черемський. – Харків: Видавець Савчук О.О., 2013. – 680 с.
75. Пелеш Ю. Уступи з історії літератури церковної. Діла і письма св. Атаназія, В. Архієпископа Александрійського // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 1. – С. 36-38; Ч. 2. – С. 79; Ч. 4. – С. 151-153; Ч. 6. – С. 220-223; Ч. 7. – С. 253-255; Ч. 16. – С. 535-539; Ч. 17. – С. 571-573; Ч. 18. – С. 601-604; Ч. 19. – С. 635-639.

76. Пелеш Ю. О потребі студій патристичних // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 4. – С. 157-158; Ч. 5. – С. 190-192.
77. Пелеш Ю. Гадки о церковной державі, росправа юридико-історична // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 2. – С. 81; Ч. 3. – С. 118-120; Ч. 4. – С. 153-157; Ч. 8. – С. 286-288; Ч. 9. – С. 316-317; Ч. 10. – С. 349-352; Ч. 13. – С. 444-446; Ч. 14. – С. 476-480.
78. Пелеш Ю. Понтифікат П. Пія IX // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 11. – С. 353-357; Ч. 12. – С. 385-389.
79. Пелеш Ю. Старокатолики // Рускій Сіон. – 1872. – Т. 2, Ч. 1. – С. 1-4; Ч. 4. – С. 97-102; Ч. 5. – С. 129-135; Ч. 6. – С. 161-166; Ч. 8. – С. 225-231; Ч. 9. – С. 257-261.
80. Пелеш Ю. О виборі Папи [Про процедуру] // Рускій Сіон. – 1872. – Т. 2, Ч. 15. – С. 473-476; Ч. 16. – С. 481-489.
81. Пелеш Ю. О синодах провінціональних і єпархіальних // Рускій Сіон. – 1873. – Т. 3, Ч. 15. – С. 449-460; Ч. 16. – С. 481-487; Ч. 17. – С. 513-524.
82. Пелеш Ю. О деканах // Рускій Сіон. – 1873. – Т. 3, Ч. 20. – С. 625-631; Ч. 21. – С. 649-655.
83. Пелеш Ю. Допись до Сіона [Про потребу видання рішень Замоїського Синоду] // Рускій Сіон. – 1875. – Т. 5, Ч. 7. – С. 213-214.
84. Пелеш Ю. Розв'язаніє 3. з випадків душпастирских в 1. числі поданих // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 4. – С. 127-128.
85. Пелеш Ю. Як має заховатися священник взглядом завіщаня слабого, котрого на смерть приготовляє? // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 6. – С. 200-203; Ч. 7. – С. 237-238.
86. Пелеш Ю. Яка ідея полуцає Євангелія, котрі читаються в Неділи от св. Пасхи д Сошествія св. Духа? // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 8. – С. 270-272.
87. Пелеш Ю. Рец.: Pfarrer in kirchworbis: Materialien fur Prediger und Katecheten... in alphabetischer Ordnung // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 4. – С. 159-160.
88. Пелеш Ю. О увільненню кандидатів сана священнического от должности чинної служби войскової // Рускій Сіон. – 1871. – Т. 1, Ч. 19. – С. 618-621.
89. Пелеш Ю. Чи може душпастир при катехизаціях і проповідях до молодежи або і малих дітей говорити о грісі нечистоти, і як при тім має поступати? // Рускій Сіон. – 1872. – Т. 2, Ч. 14. – С. 428-433; Ч. 15. – С. 469-473.
90. Пелеш Ю. О захованню священника в товаристві, де з богочестія висміваються / Рускій Сіон. – 1873. – Т. 3, Ч. 2. – С. 45-47; Ч. 3. – С. 80-85.
91. Пелеш Ю. О должности душпастиря посіщати недужних і поступованню при том // Рускій Сіон. – 1874. – Т. 4, Ч. 18. – С. 578-582; Ч. 19. – С. 585-592; Ч. 20. – С. 620-626.
92. Пелеш Ю. Місії католическі // Рускій Сіон. – 1874. – Т. 4, Ч. 1. – С. 27-29; Ч. 2. – С. 5; Ч. 17. – С. 543-548; Ч. 19. – С. 603-612.
93. Пелеш Ю. Унія і православіє // Рускій Сіон. – 1883. – Т. 11, Ч. 4. – С. 97-101; Ч. 5. – С. 137-142; Ч. 6. – С. 177-184; Ч. 7. – С. 209-215; Ч. 8. – С. 241-250; Ч. 11. – С. 341-346; Ч. 12. – С. 373-380; Ч. 13. – С. 405-409; Ч. 14. – С. 437-442; Ч. 15. – С. 469-473; Ч. 16. – С. 501-504; Ч. 17. – С. 533-537; Ч. 18. – С. 565-569; Ч. 19. – С. 597-600; Ч. 20. – С. 629-632; Ч. 21. – С. 661-663.
94. Пелеш Ю. Средства душпастирского образования // Душпастир. – 1887. – Т. 1, Ч. 1. – С. 11-13; Ч. 2. – С. 27-28; Ч. 3. – С. 43-47; Ч. 4. – С. 57-60; Ч. 5. – С. 74-78; Ч. 6. – С. 95-103; Ч. 7. – С. 139-141; Ч. 8. – С. 161-166; Ч. 9. – С. 197-200; Ч. 10. – С. 230-234; Ч. 11. – С. 264-

- 267; Ч. 12. – С. 289-293; Ч. 13. – С. 330-332; Ч. 15. – С. 389-393; Ч. 16. – С. 420-422; Ч. 17. – С. 460-461; 1888. – Т. 2, Ч. 1. – С. 22-26; Ч. 2. – С. 42-47; Ч. 3. – С. 81-84.
95. Перемишль: старі фотографії. URL: <https://www.etoretro.ru/city5132.htm> [23.01. 2018].
96. Під час обіду у Преосв. Еп. Пелеша... // Діло. – 1885, 31 грудня / 1886, 12 січня. – Ч. 143. – С. 3.
97. Порядок торжественного вїзду першого Єпископа Станиславівського Кир Юліана в престольний город Станиславів дня 9 січня і Єго Інтронізації в катедральнім Храмї Воскресенія Господа н. І. Христа там же в Неділю по Рождествї Христовім 10 січня 1886 // Діло. – 1885. – 19 (31) грудня. – Ч. 139. – С. 2.
98. Посвященє станиславівського єпископа Преосв. Дра Юліана Пелеша... // Діло. – 1885. – 19 вересня (1 жовтня). – Ч. 103. – С. 3.
99. Посвященє Преосв. еп. Юліана Пелеша відбулося в неділю... // Діло. – 1885. – 22 жовтня (3 падолиста). – Ч. 117. – С. 1-2.
100. Похорон бл. п. Преосв. єпископа Д-ра Юліана Пелеша // Душпастир. – 1896. – Т. 10, Ч. 8. – С. 211-214.
101. Преосв. Д-ра Юліана Пелеша наміряли Русини... // Діло. – 1885. – 21 марта (2 цвітня). – Ч. 33. – С. 3.
102. Преосв. Еп. Пелеш одержав... // Діло. – 1885. – 19 (31) марта. – Ч. 32. – С. 3.
103. Преосв. Єпископ Пелеш розіслав до всіх... // Діло. – 1885. – 12 (24) жовтня. – Ч. 113. – С. 2.
104. Річ нашого Владики // Діло. – 1885, 25 грудня / (1886, 9 січня). – Ч. 142. – С. 1.
105. Рускій Сіон: часопись церковна. – Львів, 1871. – Ч. 1-19; 1872. – Ч. 1-20; 1873. – Ч. 1-20.
106. Рускій Сіон: письмо архієпархіальне. – Львів, 1883. – Ч. 4-21.
107. Руська депутація в Пешті і в Відні (От учасника джепутації) // Діло. – 1886. – 10 (22) мая. – Ч. 52. – С. 1-2.
108. Смерековець, село URL: http://www.pslava.info/GorlyckyjPow_SmerekovecS,104834.html [03.02. 2018].
109. Спільний пастирський лист митрополита С.Сембратовича, єпископа Перемиського Ю.Пелеша і єпископа Станіславівського Ю.Сас-Куїловського, даний 23 квітня 1895 р. – Львів: З типографії Створопіг. Ін-та, 1895. – 20 с.
110. С. Я. З Яворова (Гостина Впроєсв. Єпископа Юліана Пелеша; попис учениць в дівочім заведенню СС. Василянок // Діло. – 1893. – 6 (18) липня. – Ч. 148. – С. 1.
111. Томашівський С. Вступ до історії Церкви на Україні // Ковчег: Науковий збірник із церковної історії / За ред. о.Б.Гудзяка, І.Скочиліяса та О.Турія. – Львів: Інститут історії Церкви ЛБА, 2001. – Ч.3. – С.3-54.
112. Три Синодальні Архієреї: Спомини з життя і діяльності Преосвященних о. Юліана Куїловського, дра Юліана Пелеша і дра Сильвестра Сембратовича. Списав о. Северин Матковський, гр.-кат. парох Боссир. – Львів: Накладом о. Александра Стефановича, 1932. – 108 с.
113. Тучапяне у єпископа Пелеша // Гаичанин. – 1893. – 14 (26) студня. – Ч. 278. – С. 3.
114. У Преосв. Еп. Юліана Пелеша явилася... // Діло. – 1885. – 9 (21) марта. – Ч. 28. – С. 3.
115. Ф[іляс], Пл[атонід]. Обіжник Єго Преосв. Кир Ю. Пелеша [Лист єпископа в справі юрисдикції сповідників єпархії] // Душпастир. – 1895. – Т. 9, Ч. 1. – С. 16-18.

116. Хома І. о. Єпископ Юліан Пелеш і його “Історія Унії Руської церкви з Римом” (1878-1880) // Науковий збірник УВУ на пошану Володимира Янева. – Мюнхен, 1983. – С. 864-873.
117. ЦДІАУЛ (Центральний державний історичний архів України у м. Львові). – Ф. 146, оп. 50, спр. 163. Листування, розпорядження та інші документи про діяльність Станіславівського греко-католицького єпископа Юліана Пелеша, 1885-1892 рр., м. Станіславів, 94 арк.
118. ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 168. Плани кафедральної церкви в м. Станіславові, 1884 – 1886 рр., 7 арк.
119. ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 170. Звіти, плани, листування про проведення робіт з реконструкції кафедральної церкви і єпископського палацу в Станіславові, том 1 (1885–1889 рр.), 124 арк.
120. ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 175. Листування з Міністерством віросповідань і освіти, Станіславівським ординаріатом та іншими про виділення коштів на утримання єпископського палацу в м. Станіславові, 1885–1906 рр., м. Станіславів, 197 арк.
121. ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 178. Листування з Станіславівським староством про купівлю будинку у жительки Пшибиловської Сузанни для резиденції греко-католицького єпископства, 1885–1887 рр., м. Станіславів, 81 арк.
122. ЦДІАУЛ. – Ф. 146, оп. 50, спр. 179. Справа про оренду будинку в жителів м. Станіславова Худерських для членів місцевої греко-католицької капітули, 1885–1894 рр., м. Станіславів, 59 арк.
123. ЦДІАУЛ. – Ф. 408, оп. 1, спр. 941. Записки священника Подолинського Мирона про події в Перемишльській капітулі і греко-католицькій церкві, 1892 р., 43 арк.
124. ЦДІАУЛ. – Ф. 408, оп. 1, спр. 1301. Адреси греко-католицького духовенства Станіславівської єпархії австрійському цісареві Францу Йосифові та папі Льву XIII з подякою за створення Станіславівської єпархії. Копії, 1886 р., 59 арк.
125. Центральний Виділ тов.. «Просвіта» у Львові на своїм засіданню з дня 7 (19) грудня... // Діло. – 1885. – 11 (23) грудня. – Ч. 136. – С. 4.
126. Чернецький Василь (1837–1900). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Чернецький_Василь [28.01. 2018].
127. Чин посвящення... Преосвященнаго Юліана Пелеша Єпископа Станіславовскаго в Церкве Митрополитальной Львовской... – Львов, 1885. – 17 с.
128. Чин посвящення єпископа Юліана... // Діло. – 1885. – 12 (24) жовтня. – Ч. 113. – С. 2.
129. Чинности і рішення руского провінціального Собора в Галичині одбувшегося в Львові в році 1891. – Львів: Накладом Митрополитичого Ординаріату, Из типографії Ставропігійського Ін-та, 1896. – 272 с.
130. Чорновол І. П. Пелеш Юліан // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій та ін.; Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2011. – Т. 8: Па – Прик. – С. 109.
131. Шах С. Між Сяном і Дунайцем. Спомин. Часть 1. – Мюнхен: Християнський Голос, 1960. – 439 с.
132. Шематизмъ всечестного клира Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік 1882. – Львів : Изъ типографії Ставропігійского Института подь управлінняемъ Стефана Гучаковскаго, 1882. – XIV+334 с.

133. Шематизмъ всего клира греко-католической Епархіи Станиславѳвской на рѳкъ Божій 1886. Рѳчникъ I. – Львѳв : Из типографіи Ставропігійского Інститута під управлінням В. О. Тарнавского, 1886. – XXXVIII+124 с.
134. Шематизмъ всего клира греко-католической Епархіи Станиславѳвской на рѳкъ Божій 1887. Рѳчникъ II. – Вѳ Станиславѳвѳ : зѳ печатнѳ I. Данкевича, Накладом Клира Епархіального, 1887. – XXIX+285 с.
135. Шематизмъ всего клира греко-католической Епархіи Станиславѳвской на рѳкъ Божій 1888. Рѳчникъ III. – Вѳ Станиславѳвѳ : зѳ печатнѳ I. Данкевича, Накладом Клира Епархіального, 1888. – XXIV+342 с.
136. Шематизмъ всего клира греко-католической Епархіи Станиславѳвской на рѳкъ Божій 1889. Рѳчникъ IV. – Вѳ Станиславѳвѳ : зѳ печатнѳ I. Данкевича, Накладом Клира Епархіального, 1889. – XXIV+159 с.
137. Шематизмъ всего клира греко-католической Епархіи Станиславѳвской на рѳкъ Божій 1890. Рѳчникъ V. – Вѳ Станиславѳвѳ : зѳ печатнѳ I. Данкевича, Накладом Клира Епархіального, 1890. – XXIV+313 с.
138. Шематизмъ всего клира греко-католической Епархіи Станиславѳвской на рѳкъ Божій 1891. Рѳчникъ VI. – Вѳ Станиславѳвѳ : зѳ печатнѳ I. Данкевича, Накладом Клира Епархіального, 1891. – XXIII+320 с.
139. Шематизмъ всего клира греко-католической Епархіи Станиславѳвской на рѳкъ Божій 1892. Рѳчникъ VII. – Вѳ Станиславѳвѳ : зѳ печатнѳ I. Данкевича, Накладом Клира Епархіального, 1892. – XXIII+186 с.
140. Шематисмъ всего клира греко-католического Епархіи соединених Перемиской, Самборской і Сяноцкой на рк от Рожд. Хр. 1892. – Перемишль: Типом С. Ф. Піонткевича, 1892. – 372 с.
141. Шематисмъ всего клира греко-католического Епархіи соединених Перемиской, Самборской і Сяноцкой на рк от Рожд. Хр. 1893. – Перемишль: Типом С. Ф. Піонткевича, 1893. – XXX+397 с.
142. Шематисмъ всего клира греко-католического Епархіи соединених Перемиской, Самборской і Сяноцкой на рк от Рожд. Хр. 1894. – Перемишль: Типом С. Ф. Піонткевича, 1894. – XXX+398 с.
143. Шематисмъ всего клира греко-католического Епархіи соединених Перемиской, Самборской і Сяноцкой на рк от Рожд. Хр. 1895. – Перемишль: Типом С. Ф. Піонткевича, 1895. – XXX+400 с.
144. Шематисмъ всего клира греко-католического Епархіи соединених Перемиской, Самборской і Сяноцкой на рк от Рожд. Хр. 1896. – Перемишль: Типом С. Ф. Піонткевича, 1896. – XXXII+410 с.
145. Щедра пожертва (Новинки) // Галичанин. – 1893. – 6 (18) січня. – Ч. 3. – С. 5.
146. Юбилей о. Юст. Желеховского // Галичанин. – 1896. – 11 (23) января. – Ч. 7. – С. 2-3.
147. Юліянь Пелеш (3.1.1843 - 10/22./IV. 1896) // Душпастир. – 1896. – Т. 10, Ч. 8. – С. 193-196.
148. Blazejovskyj D. Byzantine Kyivan Rite metropolitantes, eparchies and exarchates: nomenclature and statistics. – Romae, 1980. – 171 s.
149. Kilka uwag nad dziełem Ks. Dra Pełesza o Unii Tom II. napisał X. Stanisław Załęski S.J. – Krakow : Frukarnia „Czasu», 1881. – 42 s.

150. Pelesch Julian. Geschichte der Union der ruthenische Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Band 1: Von den ältesten Zeiten bis zur Wiederherstellung der Union mit Rom (1595). – Wien, 1878. – 640 s.
151. Pelesch Julian. Geschichte der Union der ruthenische Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Band 2: Von der Wiederherstellung der Union mit Rom bis auf die Gegenwart (1596-1879). – Wien, 1880. – 1095 s.
152. Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini 1871. – Leopoli: Typographia Instuti Staupigiani, 1871. – 286 s. – S. 12-13.
153. Schematismus universi venerabilis cleri Dioeceseos graeco-catholicae Premisliensis pro anno Domini 1843. – Premisliae: Typographia Episcopali rit. gr.-cat, 1843. – 209 s. – S. 151.
154. Schematismus universi cleri graeco-catholicae Dioecesis Stanislavopolitensis pro Anno Domini 1887. – Stanislavopolis : Typis J. Dankiewicz, Sumptibus Cleri Dioecesanis, 1887. – XXXIV+274 s.

References:

1. Besida Preosv. D-ra Yul. Pelesha, vyholoshena dnia 4 sichnia na 18 zasidaniu Seimu // Dilo. – 1886. – 7 (19) sichnia. – Ch. 2. – S. 1-2.
2. Blazheiovskiy D. Beresteiska re-unii ta ukrainska istorychna dolia i nedolia. T. 2: Kyivska Vselenska Tserkva v diaspori (1751–1988): [perekl. z anh]. – Lviv: Kameniar, 1999. – 1335 s.
3. Blazheiovskiy D. Hierarkhiia Kyivskoi Tserkvy (861 – 1996). – Lviv: Kameniar, 1996. – 568 s.
4. Blazheiovskiy D. Istorychnyi shematyzm Lvivskoi arkhieparkhii (1832–1944). T. 2: Dukhovenstvo i relihiini zghromadzhennia: [anh]. – Lviv – Kyiv: KM Akademiia, 2004. – 570 s.
5. Blazheiovskiy D. Istorychnyi shematyzm Peremyskoi yeparkhii z vkluchenniam Apostolskoi Administratury Lemkivshchyny (1828–1939): [anh]. – Lviv: Kameniar, 1995. – 1008 s.
6. Blazheiovskiy D. Istorychnyi shematyzm Stanislavivskoi (Ivano-Frankivskoi) yeparkhii vid yii zasnuvannia do pochatku Druhoi svitovoi viiny (1885–1938): [anh]. – Lviv: Misioner, 2002. – 450 s.
7. Bohoslovskiy almanakh. – Stanislaviv, 1887. – Rik 1. – Ch.5-6. – S. 1.
8. Bondarev I., Holovatyi M. Slidamy staroho Stanislavova. Palats yepyskopa. Data onovlennia: 27.03. 2015. URL: <http://report.if.ua/uncategorized/slidamy-starogo-stanislavova-palats-yepyskopa/> (data zvernennia: 10.01.2018).
9. V spravi zakolotu v Tuchapakh // Dilo. – 1892. – 7 (19) serpnia. – Ch. 177. – S. 3.
10. Velykyi A.-H. Z litopysu khrystyianskoi Ukrainy: Tserkovno-istorychni radioleksi z Vatykanu / o. Atanasii-Hrhorii Velykyi ChSVV. – T. VIII: KhIKh st. – Rym : Vydavnytstvo OO. Vasyliian, 1976. – 275 s.
11. Vistnyk Stanislavivskoi Eparkhii. – Stanislaviv, 1886–1891.
12. Visnyk Peremyskoi yeparkhii. – Peremyshl, 1891–1896.
13. Vist o imenuvani yepyskopa sufrahana v Peremyshli // Halychanyn. – 1893. – 19 (31) sichnia. – Ch. 13. – S. 3.
14. VR LNNB im. V. Stefanyka (Viddil rukopysiv Lvivskoi natsionalnoi naukovoii biblioteky imeni V. Stefanyka NAN Ukrainy). – F. 1, spr. 131. Pelesh Yulian. Lysty do Vasyliia Charnetskoho. – ark. 13.
15. VR LNNB im. V. Stefanyka. – F.17, spr.202a / p.5. Buchynskiy Meliton Osypovych. Lysty do Pelesha Yuliana. 1885, 1886 rr., m. Stanislav, 10 ark. – ark. 1-2.
16. VR LNNB im. V. Stefanyka. – F. 167, spr. 2487 / p. 75. Pelesh Yulian (03.01. 1843–11(23).04. 1896); Pelesh Hryhorii (1821 – 10.12. 1891). Vypysky i vyrizky z knykh i pereiodychnykh vydan (biohrafii, portret, bibliohrafii, 40 ark.

17. DAIFO (Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti). – F.504, op.1, spr.330a (Metryka kliru Stanyslavivskoi yeparkhii za 1887 – 1941 rr. Tom 1). – ark. 1.
18. Deliatynskiy R. Istoriiia Stanislavivskoi yeparkhii (1885 1900). – Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2001. – 96 s.
19. Deliatynskiy R. I. Stanyslavivska yeparkhiia Hreko-Katolytskoi Tserkvy v suspilnomu zhytti Halychyny (1885–1946 rr.): dysertatsiia na zdobuttia nauk. st. kand. ist. nauk: spets. 07.00.01 – «Istoriiia Ukrainy». – Ivano-Frankivsk, 2017. – 390 s.
20. Deliatynskiy R. Stanyslavivska hreko-katolytska dukhovna seminariia u 1907–1918 rr.: stanovlennia i rozvytok // Spheres of Culture. Vol. 8 / Maria Curie-Sklodovska University in Lublin. – Lublin, 2014. – S. 308-317.
21. Deputatsiia s adresoiu do Ye. Vel. Tsisaria pid provodom Stanyslavivskoho vladyky Yuliiiana... // Dilo. – 1886. – 3 (15) maia. – Ch. 49. – S. 3.
22. D-r Yulian Pelesh... poluchyv dekret na aktualnoho dyrektora domu presvytrskoho... // Dilo. – 1883. – Ch. 135. – 29 padolysta (11 hrudnia). – S. 3.
23. D-ru Omelianu Ohonovskomu... // Dilo. – 1885. – 9 (21) marta. – Ch. 28. – S. 3
24. Epyskopy ruski v Stanyslavovi i Peremyshli... // Dilo. – 1892. – 15 (27) sichnia. – Ch. 11. – S. 3.
25. Yeho Vel. Tsisar daruvav... // Dilo. – 1885. – 13 (25) chervnia. – Ch. 65. – S. 3.
26. Yeho Preosv. yepysokp Yulian Pelesh pryimav... // Dilo. – 1885. – 21 marta (2 tsvitnia). – Ch. 33. – S. 3.
27. Yehreshii O., Deliatynskiy R., Maslii O. Kontseptsiiia naukovy-doslidnoi diialnosti Instytutu istorii Tserkvy Ivano-Frankivskoi Akademii Ivana Zolotoustoho Ivano-Frankivskoi Arkhyieparkhii UHKTs. URL: <http://ifaiz.edu.ua/naukova-roboty/instytut-istorii-tserkvy.html>.
28. Zhytiepys bl. p. yepyskopa D-ra Yuliiiana Pelesha v Gazet-i kosc. // Dushpastyr – 1896. – T. 10, Ch. 11. – S. 290-291.
29. Z Budapeshtu pyshut nam: Nasha deputatsiia pid provodom Preosv. Ep. Yuliiiana... // Dilo. – 1886. – 8 (20) maia. – Ch. 51. – S. 3.
30. Z zhyttia novykh arkhypastyriv: II. D-r Yuliiian Pelesh // Dilo. – 1885. – Ch. 21. – 21 liutoho (5 marta). – S. 2.
31. Z Kolomyi telehrafuiut... // Dilo. – 1885, 24 hrudnia / 1886, 5 sichnia. – Ch. 141. – S. 3.
32. Z Yavorova (Z monastyria yavorivskoho) // Dilo. – 1893. – 21 lypnia (2 serpnia). – Ch. 161. – S. 3.
33. I.B.-P.K. Podorozh Preosviashchenoho Epyskopa d-ra Yuliiiana Pelesha // Dushpastyr. – 1893. – T. 7, Ch. 14. – S. 319-328.
34. I. N. Rets.: Matkovskiy, Severyn. Try synodalni Arkhierei: Spomyny z zhyttia i diialnosti Presviashchennykh Yu. Kuilovskoho, Yu. Pelesha i S. Sembrytovycha. Lviv, 1932 // Nyva. – 1933. – T. 28, Ch. 1. – S. 27-29.
35. I. S. Z torzhestva intronizatsiinoho v Stanyslavovi // Dilo. – 1886. – 7 (19) sichnia. – Ch. 2. – S. 3.
36. Ynstaliatsiia Vpr. D-ra Yuliana Pelesha na kryloshanyina-arkhydyiakona // Dilo. – 1883. – Ch. 129. – 15 (27) padolysta. – S. 3.
37. Intronizatsiine torzhestvo [promovy I. Verkhratskoho, T.Stakhevycha, O. Barabasha] // Dilo. – 1886. – 3 (15) sichnia. – Ch. 1. – S. 2.
38. Ioann Stupnytskii (16.Kh. 1816 - 10 (22) XII. 18901)//Dushpastyr. - 1890 -T 4ch 24 - s. 737. (Hreko-katolytskyi epyskop Peremyshlia (1872-1890).
39. Ipatov Ye. Lviv, yakoho ne povernesh. Seminariia Sviatoho Dukha (Lvivska heneralna hreko-katolytska dukhovna seminariia, 1870–1880-ti roky, foto). URL: <http://photo-lviv.in.ua/lviv-yakoho-ne-povernesh-seminariya-svyatoho-duha/> [27.01. 2018].
40. Kamianskyi P. Stanovlennia ta rozvytok Stanislavskoi yeparkhii za yepyskopa Yuliana Pelesha 1885–1891 rr. // Istorychni i politychni doslidzhennia Donetskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Istoriiia. – Donetsk, 2005. – #25-26. – S.224-232.

41. Karta «Korolivstvo Halychyny i Volodymyrii z velykym kniazivstvom Krakivskym». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Korolivstvo_Halychyny_ta_Volodymyrii#/media/File:CarteNouvelledesRoyaumesdeGalizieetLodomerie_large.jpg [31.01.2018].
42. Kolb N. «Z Bohom za Tserkvu i vitchyznu»: hreko-katolytske parafiialne dukhovenstvo v Halychyni u 90-kh rokakh KhIKh stolittia / NAN Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha. – Zhovkva: Misioner, 2015. – 372 s.
43. Komitet zaviazanyi v Stanyslavovovi dlia pryiniattia yepyskopa Yuliana... // Dilo. – 1885. – 1 (13) zhovtnia). – Ch. 108. – S. 3.
44. Kravchuk A. Indeks ukrainskoi katolytskoi periodyky Halychyny 1871-1942 rr. – Lviv: Svichado, 2000. – XVI+520 s. – S. 14, 51, 54, 55, 95, 100, 157-159, 162, 186, 233, 271, 272, 289, 290, 307, 308, 310, 313, 326, 342, 348, 351, 371, 374, 396, 438 (Pelesh, Yu.).
45. Kryviak B. Vladyka Yulian Pelesh – istoryk Tserkvy i pershyi yepyskop Stanyslavivskiy // Istoriiia religii v Ukraini: Materialy IX Mizhnarodnoi konferentsii 11-13 travnia 1999 roku. – Lviv, 1999. – Kn.1 (A – M) – S.183-186.
46. L. Stanyslaviv, d. 18 sichnia 1886 r. [pryvitannia Yu. Peleshu vid predstavnykiv silskykh chytalen] // Dilo. – 1886. – 11 (23) sichnia. – Ch. 4. – S. 2.
47. Levytskyi O. V den intronizatsii Preosviashchenoho Vladyky kyr Yuliana Pelesha 29 hrudnia 1885 [virsh] // Dilo. – 1885, 29 hrudnia / 1886, 9 sichnia. – Ch. 142. – S. 1.
48. M. Stanyslaviv, 1 (13) sichnia [z pryvodu intronizatsii Yu. Pelesha] // Dilo. – 1886. – 9 (21) sichnia. – Ch. 3. – S. 2.
49. Madei N. Kryzhivska yeparkhiia: istoriia i suchasnist // Istoriiia religii v Ukraini: Materialy XII-yi Mizhnarodnoi konferentsii (Lviv, 20-24 travnia 2002 roku). – Lviv, 2002. – Kn.1. – S.251-256.
50. Matkovskiy o. Severyn. D-r Yuliiian Pelesh, Yepyskop Stanyslavivskiy, a vidtak Peremyskiy // Try Synodalni Arkhierei: Spomyny z zhyttia i diialnosti Preosviashchennykh o. Yuliiiana Kulivskoho, dra Yuliiiana Pelesha i dra Sylvestra Sembratovycha. Spysav o. Severyn Matkovskiy, hr.-kat. parokh Bossyr. – Lviv: Nakladom o. Aleksandra Stefanovycha, 1932. – 108 s. – S. 31-45.
51. Melnyk I. Akademichna himnaziia u Lvovi. URL: <http://photo-lviv.in.ua/akademichna-himnaziya-u-lvovi/> [18.05. 2016].
52. Mudryi S. Narys Istorii Tserkvy v Ukraini. – Rym – Lviv: Vyd-vo ChSVV, 1995. – 404 s.
27. Yehreshii O., Deliatynskiy R., Maslii O. Kontseptsiiia naukovu-doslidnoi diialnosti Instytutu istorii Tserkvy Ivano-Frankivskoi Akademii Ivana Zolotoustoho Ivano-Frankivskoi Arkhyieparkhii UHKTs. URL: <http://ifaiz.edu.ua/naukova-robota/instytut-istorii-tserkvy.html>.
28. Zhytiepys bl. p. yepyskopa D-ra Yuliiiana Pelesha v Gazet-i kosc. // Dushpastyr – 1896. – T. 10, Ch. 11. – S. 290-291.
29. Z Budapeshtu pyshut nam: Nasha deputatsiia pid provodom Preosv. Ep. Yuliiiana... // Dilo. – 1886. – 8 (20) maia. – Ch. 51. – S. 3.
30. Z zhyttia novykh arkhypastyriv: II. D-r Yuliiian Pelesh // Dilo. – 1885. – Ch. 21. – 21 liutoho (5 marta). – S. 2.
31. Z Kolomyi telehrafuiut... // Dilo. – 1885, 24 hrudnia / 1886, 5 sichnia. – Ch. 141. – S. 3.
32. Z Yavorova (Z monastyria yavorivskoho) // Dilo. – 1893. – 21 lypnia (2 serpnia). – Ch. 161. – S. 3.
33. I.B.-P.K. Podorozh Preosviashchenoho Epyskopa d-ra Yuliiiana Pelesha // Dushpastyr. – 1893. – T. 7, Ch. 14. – S. 319-328.
34. I. N. Rets.: Matkovskiy, Severyn. Try synodalni Arkhierei: Spomyny z zhyttia i diialnosti Presviashchennykh Yu. Kulivskoho, Yu. Pelesha i S. Sembrytovycha. Lviv, 1932 // Nyva. – 1933. – T. 28, Ch. 1. – S. 27-29.
35. I. S. Z torzhestva intronizatsiinoho v Stanyslavovovi // Dilo. – 1886. – 7 (19) sichnia. – Ch. 2. – S. 3.

36. Ynstaliatsiia Vpr. D-ra Yuliana Pelesha na kryloshanyyna-arkhydyiakona // Dilo. – 1883. – Ch. 129. – 15 (27) padolysta. – S. 3.
37. Intronizatsiine torzhestvo [promovy I. Verkhratskoho, T.Stakhevycha, O. Barabasha] // Dilo. – 1886. – 3 (15) sichnia. – Ch. 1. – S. 2.
38. Ioann Stupnytskii (16.Kh. 1816 - 10 (22) XII. 1890)//Dushpastyr. - 1890 -T 4ch 24 - s. 737. (Hreko-katolytskyi epyskop Peremyslia (1872-1890).
39. Ipatov Ye. Lviv, yakoho ne povernesh. Seminariia Sviatoho Dukha (Lvivska heneralna hreko-katolytska dukhovna seminariia, 1870–1880-ti roky, foto). URL: <http://photo-lviv.in.ua/lviv-yakoho-ne-povernesh-seminariya-svyatoho-duha/> [27.01. 2018].
40. Kamianskyi P. Stanovlennia ta rozvytok Stanislavskoi yeparkhii za yepyskopa Yuliana Pelesha 1885–1891 rr. // Istorychni i politychni doslidzhennia Donetskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Istorii. – Donetsk, 2005. – #25-26. – S.224-232.
41. Karta «Korolivstvo Halychyny i Volodymyrii z velykym kniazivstvom Krakivskym». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Korolivstvo_Halychyny_ta_Volodymyrii#/media/File:CarteNouvelledesRoyaumesdeGalizieetLodomerie_large.jpg [31.01.2018].
42. Kolb N. «Z Bohom za Tserkvu i vitchyznu»: hreko-katolytske parafialne dukhovenstvo v Halychyni u 90-kh rokakh KhIKh stolittia / NAN Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha. – Zhovkva: Misioner, 2015. – 372 s.
43. Komitet zaviazanyi v Stanyslavovi dlia pryiniattia yepyskopa Yuliana... // Dilo. – 1885. – 1 (13) zhovtnia). – Ch. 108. – S. 3.
44. Kravchuk A. Indeks ukrainskoi katolytskoi periodyky Halychyny 1871-1942 rr. – Lviv: Svichado, 2000. – XVI+520 s. – S. 14, 51, 54, 55, 95, 100, 157-159, 162, 186, 233, 271, 272, 289, 290, 307, 308, 310, 313, 326, 342, 348, 351, 371, 374, 396, 438 (Pelesh, Yu.).
45. Kryviak B. Vladyka Yulian Pelesh – istoryk Tserkvy i pershyi yepyskop Stanyslavivskyi // Istoriiia relihii v Ukraini: Materialy IX Mizhnarodnoi konferentsii 11-13 travnia 1999 roku. – Lviv, 1999. – Kn.1 (A – M) – S.183-186.
46. L. Stanyslaviv, d. 18 sichnia 1886 r. [pryvitannia Yu. Peleshu vid predstavnykiv silskykh chytalen] // Dilo. – 1886. – 11 (23) sichnia. – Ch. 4. – S. 2.
47. Levytskyi O. V den intronizatsii Preosviashchennoho Vladyky kyr Yuliana Pelesha 29 hrudnia 1885 [virsh] // Dilo. – 1885, 29 hrudnia / 1886, 9 sichnia. – Ch. 142. – S. 1.
48. M. Stanyslaviv, 1 (13) sichnia [z pryvodu intronizatsii Yu. Pelesha] // Dilo. – 1886. – 9 (21) sichnia. – Ch. 3. – S. 2.
49. Madei N. Kryzhivska yeparkhiia: istoriiia i suchasnist // Istoriiia relihii v Ukraini: Materialy XII-yi Mizhnarodnoi konferentsii (Lviv, 20-24 travnia 2002 roku). – Lviv, 2002. – Kn.1. – S.251-256.
50. Matkovskyi o. Severyn. D-r Yuliiian Pelesh, Yepyskop Stanyslavivskyi, a vidtak Peremyskyi // Try Synodalni Arkhierei: Spomyny z zhyttia i diialnomy Preosviashchennykh o. Yuliiiana Kuilovskoho, dra Yuliiiana Pelesha i dra Sylvestra Sembratovycha. Spysav o. Severyn Matkovskyi, hr.-kat. parokh Bossyr. – Lviv: Nakladom o. Aleksandra Stefanovycha, 1932. – 108 s. – S. 31-45.
51. Melnyk I. Akademichna himnaziia u Lvovi. URL: <http://photo-lviv.in.ua/akademichna-himnaziya-u-lvovi/> [18.05. 2016].
52. Mudryi S. Narys Istorii Tserkvy v Ukraini. – Rym – Lviv: Vyd-vo ChSVV, 1995. – 404 s.
53. Na papskim konsystory... // Dilo. – 1885. – 21 marta (2 tsvitnia). – Ch. 33. – S. 4.
54. Na torzhestvo vstuplenia Preosv. ep. Yuliiiana Pelesha na vladychy prestol... // Dilo. – 1885. – 11 (23) hrudnia. – Ch. 136. – S. 4.
55. Na torzhestvo ep. Yuliana v Stanyslavovi vyhotovyv p. Vol. Chekhovych... // Dilo. – 1885, 24 hrudnia / 1886, 5 sichnia. – Ch. 141. – S. 3.
56. Nazarko I. o. Yepyskop Yu.Pelesh – istoryk Tserkvy // Ukrainskyi istoryk. – 1981. – # 1-4. – S. 118-127.

57. Nakhlik Ye., Nakhlik O. Ivan Franko ta Evhenyi Zhelekhivskiy: amplituda vzaiemyn // *Ukrainska mova.* – 2011. – # 3. – S. 3-18.
58. Natsionalnyi muzei u Lvovi imeni A.Sheptytskoho. – RKK-1559, 168 ark.
59. Natsionalnyi muzei u Lvovi imeni A.Sheptytskoho. – SDK-2612 (Pryvit pervomu Stanyslavovskomu Epyskopu Yulianu Peleshu [virshi nevstanovlenoho avtora]. – 3 s.), 2 ark.
60. Natsionalnyi muzei u Lvovi imeni A.Sheptytskoho. – SDK-2615 (Pryvit Eho Preosviashchenstvu Kyr Yulianu Peleshu, pervomu ruskomu yepyskopu novo-uchrezhdennoi Yeparkhii Stanyslavovskoi, v den torzhestvennoho vstupleniia na Prestol Yepyskopskyi v Stanyslavovi dnia 29 dekabria 1885 (10 sichnia 1886) roku [virshi nevstanovlenoho avtora]. – Stanislaviv: z pechatni I.Dankevycha, 1886. – 8 s.). 4 ark.
61. Natsionalnyi muzei u Lvovi imeni A.Sheptytskoho. – SDK-2723., 1 ark.
62. Novykh vladyk nashykh vytyaly... // *Dilo.* – 1885. – 9 (21) marta. – Ch. 28. – S. 3.
63. Nominatsiia nashykh Vladyk vzhe oholoshena... // *Dilo.* – 1885. – 23 liutoho (7 marta). – Ch. 21/22. – S. 5.
64. O naznacheniiu yepyskopu Peleshu sufrahana // *Halychnanyn.* – 1893. – 14 (26) sichnia. – Ch. 9. – S. 3.
65. O. Naumovych... [pro perekhid u pravoslavia i lyst do Papy] // *Dilo.* – 1883. – 4 (16) sichnia. – Ch. 1. – S. 3.
66. Pastyrskyi lyst mytropolity Halytskoho S. Sembratovycha do yepyskopiv ruskykh Halytskoi Provintsii pro Synod provintsiinyi u Lvovi (danyi 15 / 27lypnia 1891 r.). – Lviv : Typohrafiia Stavropihiinoho Yn-tu, 1891. – 6 s.
67. Pastyrskyi lyst Yuliana Pelesha do dukhovenstva Stanyslavivskoi yeparkhii «Radostna vist rozneslas po vsii nashii otchyni...», danyi v nediliu po Rizdvi Khrystovim 1886 r. Bulla Papy Leva KhIII «De universe Dominico grege...» / «O vsem Hospodnem stade...», dano v Rymi 26 marta 1885. – Lviv: Iz typohrafii Stavropihiiskoho In-ta, 1886. – 27+14 s.
68. Pastyrskyi lyst Yuliana Pelesha do virnykh Stanyslavivskoi yeparkhii «Boh v myloserdyiu svoem nevycherpanyi...», danyi v nediliu po Rizdvi Khrystovim 1886 r. Apostolske pysmo Eho Sviatosty Lva Papy KhIII «Hodie Nos Ecclesiae Stanislaopolitanae...» / «Dnes My zaosmotryly Stanyslavivsku Tserkov...», dano v Rymi 27 marta 1885. – Lviv: Iz typohrafii Stavropihiiskoho In-ta, 1886. 19+1 s.
69. Pastyrskyi lyst yepyskopa Yu. Pelesha do sviashchenstva i virnykh z pryvodu 50-litnoho yuvileiu Papy Leva KhIII «Pro yuvileinyi vidpust», danyi v Praznyk Paskhy 1886. – Stanislaviv : Nakladom Yepyskopskoho Ordynariatu, 1886. – 7 s.
70. Pelesh Yulian. Pastyrskoe bohoslovie. Napysal d-r Yulian Pelesh, hr.-kat. sviashchenyk. Za soyzvoleniem y blahosloveniem Preosviashchennykh Ordynariativ Lvivskoho i Peremyskoho. Pershyi i druhyi vypusk. Viden: Nakladom avtora z typohrafiy OO. Mekhytarystiv, 1876. 54.
71. Pelesh Yulian. Rosprava o dukhovnom uriadovom styliu yako dopolnene pastyrskoho bohosloviia. Viden: Nakladom avtora v typohrafiy OO. Mekhytarystiv, 1878. 186 s.
72. Pelesh Yulian. Rosprava o dukhovnom uriadovom styliu yako dopovnennia pastyrskoho bohosloviia. 2-yi naklad, perehliane nyi i dopovnanyi osobystym dodatkom naivazhnishykh zakoniv cherez V. D. Sadovskoho. Viden: Nakladom avtora v typohrafiy OO. Mekhytarystiv, 1898. 268 s.
73. Pelesh Yulian. Uchebnyk katolytskoi relihii dlia himnaziinykh klias shkol serednykh (pislia Antoniiia Vaplera). Napysal Yulian Pelesh. Try chasty. Chast 1: Vvedenie i dokaz istyny katolytskoi relihii. – Lviv: Z drukarni Tovarystva imeni Shevchenka, 1876. – 151 s.

74. Pelesh Kyr Yuliiian. Liturhika. Biohrafichni materiialy / Kyr Yu.Pelesh; uporiadnyk A.Cheremskyyi. – Kharkiv: Vydavets Savchuk O.O., 2013. – 680 s.
75. Pelesh Yu. Ustupy z istorii literatury tserkovnoi. Dila i pysma sv. Atanaziia, V. Arkhiiepyskopa Aleksandriiskoho // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 1. – S. 36-38; Ch. 2. – S. 79; Ch. 4. – S. 151-153; Ch. 6. – S. 220-223; Ch. 7. – S. 253-255; Ch. 16. – S. 535-539; Ch. 17. – S. 571-573; Ch. 18. – S. 601-604; Ch. 19. – S. 635-639.
76. Pelesh Yu. O potrebi studii patrystychnykh // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 4. – S. 157-158; Ch. 5. – S. 190-192.
77. Pelesh Yu. Hadky o tserkovnoi derzhavi, rosprava yurydyko-istorychna // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 2. – S. 81; Ch. 3. – S. 118-120; Ch. 4. – S. 153-157; Ch. 8. – S. 286-288; Ch. 9. – S. 316-317; Ch. 10. – S. 349-352; Ch. 13. – S. 444-446; Ch. 14. – S. 476-480.
78. Pelesh Yu. Pontyfikat P. Piia IX // Ruskii Sion. – 1871. - T. 1, Ch. 11. – S. 353-357; Ch. 12. – S. 385-389.
79. Pelesh Yu. Starokatolyky // Ruskii Sion. – 1872. - T. 2, Ch. 1. – S. 1-4; Ch. 4. – S. 97-102; Ch. 5. – S. 129-135; Ch. 6. – S. 161-166; Ch. 8. – S. 225-231; Ch. 9. – S. 257-261.
80. Pelesh Yu. O vybori Papy [Pro protseduru] // Ruskii Sion. – 1872. – T. 2, Ch. 15. – S. 473-476; Ch. 16. – S. 481-489.
81. Pelesh Yu. O synodakh provintsionalnykh i yeparkhialnykh // Ruskii Sion. – 1873. – T. Z, Ch. 15. – S. 449-460; Ch. 16. – S. 481-487; Ch. 17. – S.513-524.
82. Pelesh Yu. O dekanakh // Ruskii Sion. – 1873. – T. Z, Ch. 20. – S. 625-631; Ch. 21. – S. 649-655.
83. Pelesh Yu. Dopys do Siona [Pro potrebu vydannia rishen Zamoiskoho Synodu] // Ruskii Sion. – 1875. – T. 5, Ch. 7. – S. 213-214.
84. Pelesh Yu. Rozviazaniie 3. z vypadkiv dushpastyrskykh v 1. chysli podanykh // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 4. – S. 127-128.
85. Pelesh Yu. Yak maie zakhovatsia sviashchennyk vzghliadom zavishchania slaboho, kotroho na smert pryhotovliaie? // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 6. – S. 200-203; Ch. 7. – S. 237-238.
86. Pelesh Yu. Yaka ideia poluchaie Yevanheliia, kotri chytaiutsia v Nedily ot sv. Paskhy d Soshestviia sv. Dukha? // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 8. – S. 270-272.
87. Pelesh Yu. Rets.: Pfarrer in kirchworbis: Materialien für Prediger und Katecheten... in alphabetischer Ordnung // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 4. – S. 159-160.
88. Pelesh Yu. O uvilneniu kandydativ sana sviashchennycheskoho ot dolzhnomy chynnoi sluzhby voiskovoi // Ruskii Sion. – 1871. – T. 1, Ch. 19. – S. 618-621.
89. Pelesh Yu. Chy mozhe dushpastyr pry katekhyzatsiakh i propovidiakh do molodezhy abo i malykh ditei hovoryty o hrishi nechystoty, i yak pry tim maie postupaty? // Ruskii Sion. – 1872. – T. 2, Ch. 14. – S. 428-433; Ch. 15. – S. 469-473.
90. Pelesh Yu. O zakhovanii sviashchennyka v tovarystvi, de z bohochestiiia vysmivaiutsia / Ruskii Sion. – 1873. – T. Z, Ch. 2. – S. 45-47; Ch. 3. – S. 80-85.
91. Pelesh Yu. O dolzhnosti dushpastyria posishchaty neduzhnykh i postupovaniiu pry tom // Ruskii Sion. – 1874. – T. 4, Ch. 18. – S. 578-582; Ch. 19. – S. 585-592; Ch. 20. – S. 620-626.
92. Pelesh Yu. Missii katolycheski // Ruskii Sion. – 1874. – T. 4, Ch. 1. – S. 27-29; Ch. 2. – S. 5; Ch. 17. – S. 543-548; Ch. 19. – S. 603-612.
93. Pelesh Yu. Uniiia i pravoslaviie // Ruskii Sion. – 1883. – T. 11, Ch. 4. – S. 97-101; Ch. 5. – S. 137-142; Ch. 6. – S. 177-184; Ch. 7. – S. 209-215; Ch. 8. – S. 241-250; Ch. 11. – S. 341-346; Ch. 12. – S. 373-380; Ch. 13. - s. 405-409; Ch. 14. – S. 437-442; Ch. 15. – S. 469-473; Ch. 16. –

- S. 501-504; Ch. 17. – S. 533-537; Ch. 18. – S. 565-569; Ch. 19. – S. 597-600; Ch. 20. – S. 629-632; Ch. 21. – S. 661-663.
94. Pelesh Yu. Sredstva dushpastyrskoho obrazovaniia //Dushpastyr. – 1887. – T. 1, Ch. 1. – S. 11-13; Ch. 2. – S. 27-28; Ch. 3. – S. 43-47; Ch. 4. – S. 57-60; Ch. 5. – S. 74-78; Ch. 6. – S. 95-103; Ch. 7. – S. 139-141; Ch. 8. – S. 161-166; Ch. 9. – S. 197-200; Ch. 10. – S. 230-234; Ch. 11. – S. 264-267; Ch. 12. – S. 289-293; Ch. 13. – S. 330-332; Ch. 15. – S. 389-393; Ch. 16. – S. 420-422; Ch. 17. – S. 460-461; 1888. – T. 2, Ch. 1. – S. 22-26; Ch. 2. – S. 42-47; Ch. 3. – S. 81-84.
95. Peremyshl: stari fotohrafi. URL: <https://www.etoretro.ru/city5132.htm> [23.01. 2018].
96. Pid chas obidu u Preosv. Ep. Pelesha... // Dilo. – 1885, 31 hrudnia / 1886, 12 sichnia. – Ch. 143. – S. 3.
97. Poriadok torzhestvennoho vizdu pershoho Epyskopa Stanyslavivskoho Kyr Yuliana v prestolnyi horod Stanyslaviv dnia 9 sichnia i Yeho Intronizatsii v katedralnim Khrami Voskreseniia Hospoda n. I. Khrysta tam zhe v Nediliu po Rozhdestvi Khrystovim 10 sichnia 1886 // Dilo. – 1885. – 19 (31) hrudnia. – Ch. 139. – S. 2.
98. Posviashchenie stanyslavivskoho yepyskopa Preosv. Dra Yuliana Pelesha... // Dilo. – 1885. – 19 veresnia (1 zhovtnia). – Ch. 103. – S. 3.
99. Posviashchenie Preosv. ep. Yuliana Pelesha vidbulosia v nediliu... // Dilo. – 1885. – 22 zhovtnia (3 padolysta). – Ch. 117. – S. 1-2.
100. Pokhoron bl. p. Preosv. yepyskopa D-ra Yuliana Pelesha // Dushpastyr. – 1896. – T. 10, Ch. 8. – S. 211-214.
101. Preosv. D-ra Yuliana Pelesha namirialy Rusyny... // Dilo. – 1885. – 21 marta (2 tsvitnia). – Ch. 33. – S. 3.
102. Preosv. Ep. Pelesh oderzhav... // Dilo. – 1885. – 19 (31) marta. – Ch. 32. – S. 3.
103. Preosv. Yepyskop Pelesh rozislav do vsikh... // Dilo. – 1885. – 12 (24) zhovtnia. – Ch. 113. – S. 2.
104. Rich nashoho Vladyky // Dilo. – 1885, 25 hrudnia / (1886, 9 sichnia). – Ch. 142. – S. 1.
105. Ruskii Sion: chasopys tserkovna. – Lviv, 1871. – Ch. 1 19; 1872. – Ch. 1-20; 1873. – Ch. 1-20.
106. Ruskii Sion: pysmo arkhieparkhialne. – Lviv, 1883. – Ch. 4-21.
107. Ruska deputatsiia v Peshti i v Vidni (Ot uchasnyka dzheputatsii) // Dilo. – 1886. – 10 (22) maia. – Ch. 52. – S. 1-2.
108. Smerekovets, selo URL: http://www.pslava.info/GorlyckyjPow_SmerekovecS,104834.html [03.02. 2018].
109. Spilnyi pastyrskiy lyst mytropolyta S.Sembratovycha, yepyskopa Peremyskoho Yu.Pelesha i yepyskopa Stanislavivskoho Yu.Sas-Kuilovskoho, danyi 23 kvitnia 1895 r. – Lviv: Z typohrafi Stovropih. In-ta, 1895. – 20 s.
110. S. Ya. Z Yavorova (Hostyna Vproesv. Epyskopa Yuliana Pelesha; popys uchenyts v divochim zavedenni SS. Vasyliianok // Dilo. – 1893. – 6 (18) lypnia. – Ch. 148. – S. 1.
111. Tomashivskiy S. Vstup do istorii Tserkvy na Ukraini // Kovchey: Naukovyi zbirnyk iz tserkovnoi istorii / Za red. o.B.Gudziaka, I.Skochyliasa ta O.Turii. – Lviv: Instytut istorii Tserkvy LBA, 2001. – Ch.3. – S.3-54.
112. Try Synodalni Arkhierei: Spomyny z zhyttia i diialnomy Preosviashchennykh o. Yuliana Kuilovskoho, dra Yuliana Pelesha i dra Sylvestra Sembratovycha. Spysav o. Severyn

- Matkovskiy, hr.-kat. parokh Bossyr. – Lviv: Nakladom o. Aleksandra Stefanovycha, 1932. – 108s.
113. Tuchapiane u epyskopa Pelesha // Haychanyn. – 1893. – 14 (26) studnia. – Ch. 278. – S. 3.
114. U Preosv. Ep. Yuliana Pelesha yavylasia... // Dilo. – 1885. – 9 (21) marta. – Ch. 28. – S. 3.
115. F[ilias], Pl[atonic]. Obizhnyk Yeho Preosv. Kyr Yu. Pelesha [Lyst yepyskopa v spravi yurysdyktsii spovidnykiv yeparkhii] // Dushpastyr. – 1895. – T. 9, Ch. 1. – S. 16-18.
116. Khoma I. o. Yepyskop Yulian Pelesh i yoho “Istoriia Unii Ruskoï tserkvy z Rymom” (1878-1880) // Naukovyi zbirnyk UVU na poshanu Volodymyra Yaneva. – Miunkhen, 1983. – S. 864-873.
117. TsDIAUL (Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi). – F. 146, op. 50, spr. 163. Lystuvannia, rozporiadzhennia ta inshi dokumenty pro diialnist Stanyslavivskoho hreko-katolytskoho yepyskopa Yuliana Pelesha, 1885-1892 rr., m. Stanislaviv, 94 ark.
118. TsDIAUL. – F. 146, op. 50, spr. 168. Plany kafedralnoi tserkvy v m. Stanyslavovi, 1884 – 1886 rr., 7 ark.
119. TsDIAUL. – F. 146, op. 50, spr. 170. Zvity, plany, lystuvannia pro provedennia robıt z rekonstruktsii kafedralnoi tserkvy i yepyskopskoho palatsu v Stanyslavovi, tom 1 (1885–1889 rr.), 124 ark.
120. TsDIAUL. – F. 146, op.50, spr.175. Lystuvannia z Ministerstvom virospovidan i osvity, Stanyslavivskym ordynariatom ta inshymy pro vydilennia koshtiv na utrymannia yepyskopskoho palatsu v m. Stanislavovi, 1885–1906 rr., m. Stanislaviv, 197 ark.
121. TsDIAUL. – F. 146, op. 50, spr. 178. Lystuvannia z Stanyslavivskym starostvom pro kupivliu budynku u zhytelky Pshybylovskoi Suzanny dlia rezydentsii hreko-katolytskoho yepyskopstva, 1885–1887 rr., m. Stanislaviv, 81 ark.
122. TsDIAUL. – F. 146, op. 50, spr. 179. Sprava pro orendu budynku v zhyteliv m. Stanyslavova Khuderskykh dlia chleniv mistsevoi hreko-katolytskoi kapituly, 1885–1894 rr., m. Stanislaviv, 59 ark.
123. TsDIAUL. – F. 408, op. 1, spr. 941. Zapysky sviashchenyaka Podolynskoho Myrona pro podii v Peremyshlskii kapitul i hreko-katolytskii tserkvi, 1892 r., 43 ark.
124. TsDIAUL. – F. 408, op. 1, spr. 1301. Adresy hreko-katolytskoho dukhovenstva Stanyslavivskoi yeparkhii avstriiskomu tsisarevi Frantsu Yosyfovi ta papi Lvu KhIII z podiakoiu za stvorennia Stanyslavivskoi yeparkhii. Kopii, 1886 r., 59 ark.
125. Tsentralnyi Vydil tov.. «Prosvita» u Lvovi na svoim zasidanniu z dnia 7 (19) hrudnia... // Dilo. – 1885. – 11 (23) hrudnia. – Ch. 136. – S. 4.
126. Chernetskyi Vasyl (1837–1900). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Chernetskyi_Vasyl [28.01. 2018].
127. Chyn posviashchennia... Preosviashchennaho Yuliana Pelesha Epyskopa Stanyslavovskaho v Tserkve Mytropolytalnoi Lvovskoi... – Lvov, 1885. – 17 s.
128. Chyn posviashchennia epysokpa Yuliana... // Dilo. – 1885. – 12 (24) zhovtnia. – Ch. 113. – S. 2.
129. Chynnosty i rishennia ruskoho provintsialnogo Sobora v Halychyni odbuvshehosia v Lvovi v rotsi 1891. – Lviv: Nakladom Mytropolychoho Ordynariatu, Iz typohrafii Stavropihiiskoho Inta, 1896. – 272 s.
130. Chornovol I. P. Pelesh Yuliiian // Entsyklopediia istorii Ukrainy: u 10 t. / redkol.: V.A. Smolii ta in.; Instytut istorii Ukrainy. – K.: Naukova dumka, 2011. – T. 8: Pa – Pryk. – S. 109.
131. Shakh S. Mizh Sianom i Dunaitsem. Spomyn. Chast 1. – Miunkhen: Khrystyianskyi Holos, 1960. – 439 s.

132. Shematyzmъ vsechestnoho klyra Mytropol. Arkhydietsziy hreko-katolycheskoï Lvivskoy na rik 1882. – Lviv : Yzъ typohrafiy Stavropyhiiskoho Ynstytuta rodъ upravleniemъ Stefana Huchakovskoho, 1882. – XIV+334 s.
133. Shematyzmъ vseho klyra hreko-katolycheskoy Eparkhiy Stanyslavôvskoy na rôk Bozhii 1886. Rôchnyкъ I. – Lviv : Iz typohrafiï Stavropihiiskoho Instytuta pid upravleniem V. O. Tarnavskoho, 1886. – XXKhVIII+124 s.
134. Shematyzmъ vseho klyra hreko-katolycheskoy Eparkhiy Stanyslavôvskoy na rôk Bozhii 1887. Rôchnyкъ II. – Vъ Stanyslavovъ : zъ pechatnъ I. Dankevycha, Nakladom Klyra Eparkhialnoho, 1887. – XXIKh+285 s.
135. Shematyzmъ vseho klyra hreko-katolycheskoy Eparkhiy Stanyslavôvskoy na rôk Bozhii 1888. Rôchnyкъ III. – Vъ Stanyslavovъ : zъ pechatnъ I. Dankevycha, Nakladom Klyra Eparkhialnoho, 1888. – XXIV+342 s.
136. Shematyzmъ vseho klyra hreko-katolycheskoy Eparkhiy Stanyslavôvskoy na rôk Bozhii 1889. Rôchnyкъ IV. – Vъ Stanyslavovъ: zъ pechatnъ I. Dankevycha, Nakladom Klyra Eparkhialnoho, 1889. – XXIV+159 s.
137. Shematyzmъ vseho klyra hreko-katolycheskoy Eparkhiy Stanyslavôvskoy na rôk Bozhii 1890. Rôchnyкъ V. – Vъ Stanyslavovъ : zъ pechatnъ I. Dankevycha, Nakladom Klyra Eparkhialnoho, 1890. – XXIV+313 s.
138. Shematyzmъ vseho klyra hreko-katolycheskoy Eparkhiy Stanyslavôvskoy na rôk Bozhii 1891. Rôchnyкъ VI. – Vъ Stanyslavovъ : zъ pechatnъ I. Dankevycha, Nakladom Klyra Eparkhialnoho, 1891. – XXIII+320 s.
139. Shematyzmъ vseho klyra hreko-katolycheskoy Eparkhiy Stanyslavôvskoy na rôk Bozhii 1892. Rôchnyкъ VII. – Vъ Stanyslavovъ : zъ pechatnъ I. Dankevycha, Nakladom Klyra Eparkhialnoho, 1892. – XXIII+186 s.
140. Shematysm vseho klyra hreko-katolycheskoho Eparkhii soiedynenykh Peremyskoï, Samborskoï i Sianotskoï na rk ot Rozhd. Khr. 1892. – Peremyshl: Typom S. F. Pionkevycha, 1892. – 372 s.
141. Shematysm vseho klyra hreko-katolycheskoho Eparkhii soiedynenykh Peremyskoï, Samborskoï i Sianotskoï na rk ot Rozhd. Khr. 1893. – Peremyshl: Typom S. F. Pionkevycha, 1893. – KhKhKh+397 s.
142. Shematysm vseho klyra hreko-katolycheskoho Eparkhii soiedynenykh Peremyskoï, Samborskoï i Sianotskoï na rk ot Rozhd. Khr. 1894. – Peremyshl: Typom S. F. Pionkevycha, 1894. – KhKhKh+398 s.
143. Shematysm vseho klyra hreko-katolycheskoho Eparkhii soiedynenykh Peremyskoï, Samborskoï i Sianotskoï na rk ot Rozhd. Khr. 1895. – Peremyshl: Typom S. F. Pionkevycha, 1895. – KhKhKh+400 s.
144. Shematysm vseho klyra hreko-katolycheskoho Eparkhii soiedynenykh Peremyskoï, Samborskoï i Sianotskoï na rk ot Rozhd. Khr. 1896. – Peremyshl: Typom S. F. Pionkevycha, 1896. – KhKhKhII+410 s.
145. Shchedra pozhertva (Novynky) // Halychanyn. – 1893. – 6 (18) sichnia. – Ch. 3. – S. 5.
146. Yubylei o. Yust. Zhelekhovskoho // Halychanyn. – 1896. – 11 (23) yanvaria. – Ch. 7. – S. 2-3.
147. Yuliiian Pelesh (3.1.1843 - 10/22./IU. 18961) // Dushpastyr. – 1896. – T. 10, Ch. 8. – S. 193-196.
148. Blazejovskij D. Byzantine Kyivan Rite metropolitantes, eparchies and exarchates: nomenclature and statistics. – Romae, 1980. – 171 s.
149. Kilka uwag nad dziełem Ks. Dra Pelesza o Unii Tom II. napisał X. Stanisław Załęski S.J. – Krakow : Frukarnia „Czasu», 1881. – 42 s.
150. Pelesch Julian. Geschichte der Union der ruthenische Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Band 1: Von den ältesten Zeiten bis zur Wiederherstellung der Union mit Rom (1595). – Wien, 1878. – 640 s.

151. Pelesch Julian. Geschichte der Union der ruthenische Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Band 2: Von der Wiederherstellung der Union mit Rom bis auf die Gegenwart (1596-1879). – Wien, 1880. – 1095 s.

152. Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini 1871. – Leopoli: Typographia Instuti Stauropigiani, 1871. – 286 s. – S. 12-13.

153. Schematismus universi venerabilis cleri Dioeceseos graeco-catholicae Premisliensis pro anno Domini 1843. – Premisliae: Typographia Episcopali rit. gr.-cat, 1843. – 209 s. – S. 151.

154. Schematismus universi cleri graeco-catholicae Dioecesis Stanislao poliensis pro Anno Domini 1887. – Stanislao poli : Typis J. Dankiewicz, Sumptibus Cleri Dioecesan, 1887. – XXXIV+274 s.

Дата надходження до редакції: 17.01. 2019